POLIROM

Nadia Terranova

Adio, fantasme

BIBLIOTECA POLIROM

Roman nominalizat la Premiul Strega 2019

Nadia Terranova

Adio, fantasme

Traducere din limba italiană
de Cerasela Barbone

POLIROM
2020

Nadia Terranova, *Addio fantasmi*

Copyright © 2018 Einaudi
This edition published in agreement with the Proprietor through MalaTesta Literary Agency, Milan.

© 2020 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-8764-0
ISBN PDF: 978-973-46-8765-7
ISBN print: 978-973-46-8283-6

Coperta: Radu Răileanu
Pe copertă: © iStockphoto.com/smirart

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura eco - un supererou al lumii moderne!

Versiune digitală realizată în colaborare cu Libris.ro

NADIA TERRANOVA s-a născut la Messina în 1978. A absolvit Facultatea de Filosofie la Universitatea din Messina, iar ulterior a obţinut un doctorat în istorie modernă la Universitatea din Catania. Primul ei roman, *Gli anni al contrario* (2015), a fost distins cu Premiul Bagutta pentru debut, Premiul Brancati şi The Bridge Book Award. În 2018 a publicat romanul *Adio, fantasme*, care a fost nominalizat la Premiul Strega şi a cîştigat distincţiile Martoglio, Città del Libro şi Alassio Centolibri. În 2020 Terranova a publicat un volum de proză scurtă intitulat *Come una storia d'amore*. A scris mai multe cărţi pentru copii, printre care *Bruno. Il bambino che imparò a volare* (2012), *Casca il mondo* (2016) şi *Omero è stato qui* (2019). Scriitoarea s-a stabilit în 2013 la Roma, unde locuieşte şi în prezent. Are rubrici permanente la diferite cotidiene şi reviste literare, colaborează la realizarea unor emisiuni radiofonice, iar scrierile ei sînt traduse în numeroase ţări.

Celor care au supraviețuit

Aveam mereu impresia că noi, ceilalți, sîntem o familie ciudată de oameni, nici bogați, nici săraci, mult mai bogați decît săracii și mult mai săraci decît bogații, cu o grădină care era ceva pentru oameni bogați, dar cu un closet întunecos unde creșteau ciuperci.

(Natalia Ginzburg, „Infanzia“)

Într-o dimineață de pe la jumătatea lunii septembrie, mama m-a sunat să mă anunțe că în cîteva zile vor începe reparațiile la acoperișul locuinței noastre. Chiar așa a spus: noastre. Dar eu aveam deja de mult timp, într-un alt oraș, o altă locuință căreia să-i port de grijă, o locuință închiriată de mine împreună cu o altă persoană. O locuință pe care s-o numesc „a noastră“ nu mai exista, eticheta aia se desprinsese cînd plecasem, iar în anii următori îi ștersesem amintirea cu o violență scrupuloasă. Da, știam că acoperișul se prăbușea – începuse să se prăbușească încă de la nașterea mea, în tot timpul cît locuisem acolo nu făcuse altceva decît să se fărîmițeze și să cadă sub formă de pulbere și moloz –, dar nu eram în nici un fel responsabilă de asta, nu avem nici o vină pentru lucrurile pe care nu vrem să le moștenim și pe care deja le-am repudiat. Scriam pentru un post de radio povești adevărate ficționale, care deveniseră neașteptat de populare, aveam un bărbat, un loc de muncă, un oraș diferit, seri noi și un alt timp.

Mama mi-a spus că fusese mereu nevoită să se ocupe de fiecare problemă de una singură, apartamentul era o povară pe umerii ei, de-acum obosise, să refacă acoperișul, care era plat și placat cu gresie și ținea loc și de terasă, ar fi fost ultima ei formă de generozitate, pentru că în mod sigur nu putea scoate locuința pe piață, așa ciuruită cum era, înainte să cumpere una mai mică și mai solidă. A spus că avea să repare cu o firmă hăurile săpate de vremea rea, de izolația proastă și de vechile

modificări făcute de vecini, timp în care în locuința noastră – și a repetat: a noastră –, sub acoperiș, sub picioarele și munca meșterilor, ea și cu mine vom tria mobile, ustensile și cărți, ca să începem s-o golim. Nu voia ca într-o bună zi să-i reproșez că dăduse lucrurile mele, trebuia să mă întorc și să aleg ce nu doream să țin.

M-am gîndit că o să-mi fie ușor, pentru că, în afară de o cutie de metal păstrată pe fundul unui sertar, nu îmi doream nimic.

Mi-am pregătit o valiză cu cîteva haine și niște lenjerie și mi-am cumpărat online un bilet de tren pentru a doua zi. Urma să privesc de la fereastră lunga porțiune de mare de pe liniile ferate calabreze, pînă la Villa San Giovanni, iar de acolo aveam să iau vaporul spre Messina ca să ajung la mama și să-i ofer ajutorul pe care mi-l cerea.

În noaptea aceea am visat că mă înec.

Piciorul soțului meu, sprijinit de glezna mea, încălzea patul și la un moment dat, din aerul călduț de sub așternuturi, am început să intru în apă.

Mergeam ca și cum aș fi știut unde mă duc și apa îmi răcorea gleznele, pulpele, genunchii, apoi coapsele, șoldurile, burta, pieptul și umerii, apoi bărbia și gura, iar apoi, tocmai cînd încercam să vorbesc, dispăream înghițită de un val. Cu o clipă înainte mă plimbam, o clipă mai tîrziu mă înecam. Nu mi se încețoșa privirea și nu-mi pierdeam puterile, doar se întîmpla asta, că într-o clipită intram în mare și corpul meu nu mai exista.

M-am trezit și m-am ridicat în capul oaselor. L-am strigat în șoaptă pe Pietro, soțul meu, nu pentru că aveam nevoie de el, ci pentru că-mi doream să fie și el părtaș la faptul că era cît pe ce să mor. Moartea mea mi se părea importantă și voiam să fie

martor la ea. Aveam brațele și subsuorile transpirate, sudoare pe frunte și pe umeri, el m-a prins de un cot, s-a chinuit să deschidă ochii și s-a ridicat în capul oaselor lîngă mine. Nu ne puteam spune nimic care să-mi aducă vreo consolare și am simțit că nu-i pot împărtăși nici impedimentul, nici frica din visul meu.

O dată, cu mai bine de zece ani în urmă, la puține luni de cînd eram împreună, îi reproșasem că nu-l prea interesează coșmarurile mele, cînd eram mică, bunica mea din partea tatălui mă îndemna stăruitor să le povestesc, dacă nu le povestești, nu te eliberezi de ele, spunea ea și acum, că ea nu mai era, dacă el nu întreba, eu nu puteam povesti și nu mă eliberam de nimic. Atunci, Pietro a început să mă întrebe noaptea cum mă simțeam cînd mă trezeam brusc, iar dimineața, înainte să plece la serviciu, zicea: povestește-mi ce ai visat, insista și iar insista și eu încercam să-i răspund, dar nu mergea, nu merge niciodată cînd transferi lucrurile dintr-o epocă în alta, stau bine acolo unde sînt și există întotdeauna un motiv pentru care amintirile trebuie să rămînă în amintire și să nu vină să tulbure prezentul. Făcusem o greșeală cînd îi vorbisem despre bunica mea: alături de ea, în patul mare și parfumat, cu așternuturi vechi, povestea curgea firesc, în timp ce lîngă el trebuia să fac un efort ca să-mi deschid sufletul. La fel a fost și în noaptea aia, nici unul din noi nu avea chef de cuvinte și pactul ăla al nostru era departe, cum departe erau și vremurile cînd răspunsul nostru la frică era dorința, iar la coșmaruri, sexul.

Am înșfăcat sticla de plastic cu apă de pe noptieră și am băut cu înghițituri lungi. Soțul meu mi-a atins ușor spinarea cu iubirea pe care o aveam atunci, o iubire obosită, alcătuită din

mîini niciodată prea intime, care mîngîiau abdomenul în dreptul buricului, mîini disperate, agățate de o margine a maioului, de elasticul chiloților, o iubire care rareori devenea altceva și trecea mai departe, răsucindu-se statică în tandrețe și frîngîndu-se în două de la sine, retrăgîndu-se după o scurtă iluzie pentru a ne face să redevenim două entități clar distincte. Eu beam și înghițeam, Pietro mă prindea de un braț, eu mă întindeam, se întindea și el, mă întorceam pe o parte, iar el se întorcea mai întîi spre mine, ținîndu-mă în linguriță, cu abdomenul lipit de spatele meu, apoi pe partea cealaltă, și în cele din urmă ne frecam spinările una de alta într-un fel de legănat, încercînd să adormim la loc. Să mă urmeze greoi, încă toropit de somn, era felul lui de a mă iubi, felul în care oamenii mai pot să se iubească după zece ani. La un moment dat corpurile noastre încetaseră să funcționeze laolaltă, să creeze o legătură în somn și în starea de trezie care îl precede, și deveniserăm respingători unul pentru altul.

Sexul e un limbaj, iar eu și Pietro rostiserăm multe cuvinte la începutul relației noastre, cînd eu fugeam de Sicilia și de o familie mutilată, înțesată de tăceri, iar el mă primea la Roma, unde îmi era partener, părinte, frate. Atunci, odată cu orașul, regăsisem în mine o ființă nouă și el era acolo, mereu acolo, cu o disponibilitate care mă emoționa. În acele prime luni ne dezbrăcam imediat ce puteam și, după ce ne doriserăm pînă la epuizare, eram fericiți, chiar dacă exista un detaliu care ne-ar fi putut avertiza că n-o să dureze: nu făceam niciodată dragoste de două ori, prima oară ne satisfăcea pofta, apoi începeam să ne îndepărtăm imediat unul de altul și să ne îmbrăcăm. Reușeam să ne dăruim tot ce ne doream într-un timp minim, care nu se dilata niciodată, după care reveneam la

neînduplecarea dinainte, la acel sentiment de înstrăinare care constituise și regula atracției dintre noi. Dar în curînd – prea curînd pentru o relație care pretindea să fie o poveste de-o viață – acel sentiment de înstrăinare ne devenise dușman. Corpul încetase să mai fie spațiul comunicării. Duioșia se revărsa în ritualurile cotidiene, în conversații și amabilități, iar ziua, chiar dacă ne certam, nu ne răneam niciodată cu adevărat: trăiam fiecare în umbra celuilalt, veghindu-ne cu o grijă cum nu mai cunoscuserăm niciodată. După ce dorința s-a stins, cultivaserăm o vreme un ritual al nostru prin care să ne oferim oricum plăcere, apoi și acel schimb devenise inutilizabil, ca un dicționar vechi.

Știam că vina îmi aparține. Probabil că eu mă închisesem cea dintîi în mine, căci nu eram obișnuită să mă deschid în fața nimănui, într-o comuniune cu altcineva.

Dar lui Pietro – și numai lui – îi spusesem povestea tatălui meu și nu avusese nici o obiecție, acceptase ciudățenia. Ne cunoșteam de trei săptămîni și aveam amîndoi puțin peste douăzeci de ani cînd, la prima noastră întîlnire, apăruse cu un pachet. În pachet erau o bluză albastră de patinatoare și un caiet pentru jurnal cu copertă tare. În momentul acela am văzut în el bărbatul pe care-l așteptam. Nu știa că, atunci cînd eram mică, patinasem mult timp, nu știa că povestisem mult despre mine în unele jurnale ascunse prin sertare. Și totuși știa.

Prin urmare, îi mărturisisem că tata dispăruse cînd aveam treisprezece ani. Nu murise, pur și simplu dispăruse în neant – și continuasem, așteptînd întrebarea de care mă temeam: tu și mama ta nu ați făcut nimic ca să-l opriți?

Dar Pietro nu mi-a pus întrebarea aia. Nu întrebase nimic, ci ascultase atent puținele fraze pe care binevoisem să i le

dezvălui: tata, profesor de liceu, plecase într-o dimineață de acasă și nu se mai întorsese. Iar apoi schimbase subiectul. Îmi zisese că locul de muncă pe care mi-l doream la o școală gimnazială ar fi fost o greșeală: viețile celorlalți, ale elevilor, părinților și colegilor, m-ar fi copleșit și în scurt timp m-aș fi simțit înrobită și nefericită. Nu spusese că viețile nu se repetă și că nu avea sens să o reiau pe cea a tatălui meu, devenind profesoară, la fel ca el, ci pusese accentul pe altceva. Mulțimea din săli și de pe holurile de intrare nu m-ar fi lăsat în pace. În loc de asta, ar fi trebuit să încep să scriu și să pun în poveștile mele suferința care nu-și putea găsi locul altundeva.

Pînă în momentul acela, eu și Pietro ne întîlniserăm mereu în împrejurări vesele. Așa îmi dădusem seama că ochii mei dezvăluiau suferința aceea și mă convinsesem că el avea o capacitate neobișnuită de a o citi în ei. Pe această convingere întemeiasem viața noastră împreună. Zi după zi mă încredințasem lui, seriozitatea lui era o stîncă și, ca toate stîncile, avea pereți pe care putea fi obositor și chinuitor să te cațări. Uneori îmi spuneam că n-o să mai știu să-mi programez o consultație la dentist de una singură și nici să plătesc facturile și impozitele dacă nu m-aș fi gîndit să pun chitanțele în dosarele pregătite de el pentru locuința noastră închiriată. Să stăm împreună zi de zi, să luăm împreună fiecare decizie, să cunoaștem pe de rost mirosul, sexul, firea celuilalt – asta însemna căsnicia. Restul era o mare tumultuoasă și necunoscută, pe care nu merita să o traversezi.

Mi-am simțit soțul frecîndu-se de spinarea mea vreo cinci-zece minute și apoi adormind la loc, timp în care eu am rămas ghemuită la perete, sperînd să nu mai fiu nevoită să mă confrunt cu apa. Noaptea ascundea arme cu care te puteai

apăra, dar eu le epuizasem deja. Deveneam iarăși invizibilă, iar dacă m-aș fi înecat, dacă aș fi murit, aș fi vrut ca Pietro să mă vadă.

Contraponderea celei mai cumplite frici e întotdeauna o relaxare neașteptată, de aceea m-a apucat cheful să fac dragoste ca și cum ne-am fi putut devora, ca la începuturi. M-am răsucit și am început să-l mîngîi impetuos, numai că dinspre el a venit un sunet care i-a întrerupt ritmul respirației, în timp ce corpul i s-a încordat, vrînd să se apere. Puteam să ne atingem ușor și să ne ținem în brațe, dar posibilitatea de a face dragoste ne împingea să ne retragem ca niște animale îngrozite: n-ar fi însemnat că aveam mai multă încredere, ci mai puțină, că urma să pierdem și bruma de intimitate trupească pe care o obținusem atît de greu. Ne știam prea bine pentru a înfrunta jena de a ne vedea goi, o priveliște căreia n-ar fi putut să i se lase pradă nici unul dintre noi, nu pentru că n-am fi considerat corpul celuilalt ca fiind frumos sau atrăgător, ci pentru că n-am mai fi știut ce să spunem, nici cum să spunem acum, cînd între noi dormea dicționarul ăla neutilizat.

M-am retras și eu pe cealaltă margine a patului și i-am întors din nou spatele. I-am luat mîna și am pus-o peste a mea în dreptul buricului, meditînd cu ochii deschiși. M-am gîndit că îi eram recunoscătoare pentru sfatul acela din urmă cu zece ani. În ficționalele mele povești adevărate puneam o parte din suferința mea și din apa ce se revărsa din trecut, cu speranța că scrisul ar fi fost de-ajuns ca să mă salveze, dar apoi intervenea un murmur, o voce agasantă care-mi sugera că recunoștința nu e suficientă pentru a ține în viață o căsnicie.

Astfel, cuprinsă de insomnia care nu se mai sfîrșea, între sudoarea mea, respirația regulată a lui Pietro și teama de un

naufragiu, așteptam zorii care nu aveau de gînd să mai vină. Dar, mai devreme sau mai tîrziu, totul ajunge să distrugă ființa care am fost sau credem că sîntem. La prima lucire a soarelui, m-am ridicat în liniște, l-am sărutat pe buze și am plecat la gară, lăsîndu-l adormit.

Partea întîi

Numele

Cuibul se face doar unde e murdărie

Împinsă de mulțimea care debarca din pîntecul feribotului companiei Caronte, am trecut de turnichete și am găsit-o pe mama. Purta o rochie de culoare deschisă, lungă pînă la genunchi, și își lăsase părul să crească pînă pe umeri. Chipul ei, în ciuda celor șaizeci și opt de ani care ar fi trebuit să lase urme, se rușina ca al unei fetițe. Corpul ei zvelt s-a așezat între mine și insulă, permițîndu-mi intrarea în oraș. Am observat că pe măsură ce creștea – îmbătrînea –, începuse să-mi semene, ca și cum ea ar fi fost fiica. Mi-a zîmbit cu o ingenuitate care odinioară fusese a mea. Deci n-o pierdusem, mi-am dat eu seama, doar i-o lăsasem moștenire ei. M-a întrebat cum a fost călătoria și de ce preferasem să vin cu trenul și nu cu avionul, dar pentru mine era firesc să urc într-un vagon la Roma, să aștept să văd marea pe fereastra lui, să cobor în gara Villa San Giovanni, să traversez strîmtoarea în lumina lunii septembrie, să mă bucur de crestele valurilor stîrnite de siroco, să mă ghemuiesc pe punte, printre necunoscuții care fumau lipiți de parapet, să aleg un punct între Scylla și Charybda și să-l țintuiesc cu privirea, luîndu-l în posesie pe tot parcursul traversării. Traversarea: un motiv pentru care merita să mă întorc.

Soarele a luminat firma de plastic a unui supermarket părăsit: „Bine ați venit în Sicilia“. M-au întîmpinat lumini stinse de un deceniu și apoi, în grabă și în tăcere, am părăsit amîndouă zona portuară.

Între străzile dedicate miturilor mării, strada Colapesce și strada Fata Morgana, ne aștepta apartamentul. Nu era altceva decît o adăugire urîtă, înălțată tîrziu peste o clădire de epocă, o coroană de plastic pusă pe o regină adevărată. Îi istoriseau decadența resturile de frize de la balcoanele de dedesubt, un leu cu coama ondulată și fărîmițată, simboluri nobiliare spălăcite și decolorate, obloanele de lemn părăginite, vopsite în verde. Acolo locuiserăm împreună mai bine de douăzeci de ani, de la nașterea mea pînă în ziua cînd plecasem la Roma. Copilăria și adolescența rămăseseră să vegheze casa precum rîndunelele, pe care le-am auzit bătînd din aripi, deși nu mai era anotimpul lor, pe cînd mama scotocea în geantă după chei. În fiecare primăvară își făceau cuib pe fațada clădirii de peste drum. Cînd eram mică, după-amiaza spionam din spatele obloanelor îngrămădirea aceea de șiruri negre, iar dimineața, cînd ieșeam să merg la școală, căutam imediat unul identic sub balconul meu. Cu instinctul feroce al copiilor, simțeam că primăvara e anotimpul morții și al pămîntului ce putrezește dedesubtul sărbătorii florilor, dar îmi doream să particip la înșelătoria aceea și la miresmele ei și mă rugam ca o rîndunică să aleagă locuința mea drept loc de tranzit. De ce nu se opresc și la noi? protestam eu urcîndu-mă în mașină, iar mama, cu mintea aiurea, mai atentă să manevreze mașina cu spatele decît să mă liniștească, zicea: E mai bine așa, cuibul se face doar unde e murdărie.

M-am uitat din nou la mama și ea a găsit cheile.

— La ce te gîndești? m-a întrebat.

— Îți amintești de păpușoi? mi-a venit mie în minte și ea a rîs.

Așa îi ziceam omului de peste drum, un bărbat care își petrecea după-amiezile pe balconul lui, deasupra cuibului pe care îl construiau păsările, un cuib despre care el nu știa nimic. Un bărbat cu o față rotundă și calmă ca a unei păpuși, care își petrecea ziua fără să aibă habar de animalele care se osteneau sub picioarele lui. Eu și mama am deschis atunci apartamentul în trei: între noi se plasase și vechea complicitate a uneia dintre poreclele noastre, o creatură pe care o vedeam numai noi două.

Cînd am intrat, am simțit mirosul umed al pereților, amestecat cu cel de praf. M-am gîndit la soțul meu și m-am agățat de imaginea lui: era încă la serviciu, deja se săturase de ziua aceea, ar fi trebuit să-i trimit un mesaj și să-l anunț că ajunsesem.

Imediat locuința m-a chemat înapoi la ea.

Timpul se oprise locului în camera unde dormisem, mă jucasem, învățasem. Podeaua și pereții erau ocupați de un haos de obiecte exilate din debaraua de pe terasă, pe care mama o golise înainte de sosirea mea. O încăpere moartă, năpădită de valurile amintirilor.

— Nu era loc nici în birou, nici în salon, sînt pline de moloz, mi-a explicat mama pe tonul impunător al celor care nu vor să se afle de partea greșelii.

Într-adevăr, în celelalte încăperi un potop de mortar alb se depusese pe canapele, scaune și corpurile bibliotecii. În camera mea, în schimb, viața pe care o acumulaserăm împreună stătea revărsată pe mobile și pe jos. Cuibul se face doar unde e murdărie.

Am strănutat.

— Întotdeauna te-a deranjat praful, a observat mama.

— Nu-i adevărat, am devenit alergică atunci cînd m-am îndepărtat de mare.

Cînd plecasem din Sicilia, nasul mi se modificase cel dintîi, nările mi se închiseseră tot mai mult, cu ostilitate și dispreț, din cauza oxigenului mai rarefiat, impregnat de cimentul și smogul capitalei. Apoi mi se modificase pielea din cauza apei calcaroase ce curgea la robinete și a gazelor de eșapament. Ultima mi se modificase spinarea, care mi se curbase nefiresc în timp ce tot urcam și coboram din autobuze și tramvaie. Astfel, dintr-o locuitoare a Messinei, devenisem o locuitoare a Romei și, din adolescentă, devenisem matură și soție.

— Cînd stăteam aici, respiram bine, am insistat eu.

În ochii mamei a apărut o satisfacție melancolică. Între timp oboseala mea se transformase în somn, așa că am rugat-o să luăm cina mai devreme și apoi, în sfîrșit, m-am închis singură în camera mea.

La orice mișcare de-a mea, norișori de praf se ridicau de pe rafturile din lemn de culoare deschisă, pline cu cărți ale căror cotoare le atingeam ușor, de pe pernă și de pe stampele înrămate peste care îmi treceam degetul, de pe cuvertura din stofă roz pe care am dat-o la o parte ca să mă ghemuiesc în pat. Salteaua devenise prea mică, ar fi trebuit să-mi retez picioarele pînă la glezne ca să stau comod pe ea. Ideea m-a făcut să zîmbesc. M-am întins și am împins la o parte pernele și așternuturile. Multe dintre vîrstele ce mă înconjurau n-ar fi trebuit să-mi lase nici o amintire, totuși știam povestea coșului de răchită în care mă aduseseră de la spital cînd mă născusem, precum și legenda păturii de lînă albastră, cu care o cadorisise

pe mama cu ocazia nașterii mele o verișoară, una pe care mama o disprețuia din cauza unui iubit insipid și îndesat, cu coapse scurte și groase, care – cum repeta ea adesea, cu o urmă de dezgust – intrase în spital purtînd o geacă de piele și ei, care tocmai născuse, mirosul acela vulgar de haină luată la mîna a doua îi stîrnise greață. Mama mea venera coșul și detesta pătura, căci obișnuia să proiecteze asupra obiectelor gîndurile ei despre persoana care le atinsese. Între cel dintîi, pus pe jos, și a doua, aflată pe comodă, ar fi trebuit să-mi găsesc și eu locul în noaptea aceea.

În sertare rămăsese încă lenjeria mea veche. Am scos un tricou și am închis ochii ca să nu simt toate lucrurile adunate acolo.

Prima nocturnă

Mă trezesc cu acarieni în plămîni. Fie că-i anxietate sau astm, n-ar fi trebuit să accept să dorm aici. Întoarcerea e întotdeauna o greșeală. De la praf sau de la aerul marin, nu pot să respir, am adormit prea devreme.

Sînt o femeie matură, țintuită în beznă de păpușile copilăriei mele. Alte familii ar fi păstrat cel mult una, în a mea se hotărîse să fie păstrate toate. Cea pusă în coș, în locul unde stătusem eu nou-născută, dă din pleoape în întuneric.

Locuințele colegilor mei de clasă erau atît de ușoare, încît atunci cînd intram, mi se părea că se desprind de la pămînt. Proprietarii lor erau liberi să le părăsească în orice moment, în timp ce eu și mama pășeam cu greu prin locuința noastră, înlănțuite de obiectele pe care nu le aruncam. Păstram orice lucrușor, nu ca să celebrăm trecutul, ci ca să ne pregătim un viitor fast: ceea ce fusese folositor odată putea deveni iarăși util, trebuia să ai încredere în obiecte și să nu faci niciodată greșeala de-a le arunca. Noi nu păstram pentru a ne aminti, ci pentru a spera. Toate obiectele își asumau un rol și declanșau un șantaj, iar acum stau în jurul meu și mă privesc.

Salopeta impermeabilă în dungi de cînd aveam trei ani, pusă deoparte pentru copiii pe care nu i-am avut. Trusoul și argintăria înnegrită și lustrele înfășurate în cîrpe albe, pentru

viața matrimonială și casa nouă pe care n-am cumpărat-o la Roma. Mănușile de box feminin, care a constat în cîteva lecții chinuite într-o sală cu podeaua de cauciuc, pînă cînd am înțeles că m-ar fi pregătit pentru orice, mai puțin ca să mă apăr. Cel mult aș fi învățat să nu sufăr că sînt cea mai slabă. Și alte zeci, sute de obiecte de toate formele și dimensiunile: păpuși, cărți, jucării de plastic colorat, mici piepteni din lemn, cutii cu haine. Păstram și mă supuneam dorinței de-a păstra, speram și mă supuneam dorinței de-a spera.

Acum camera e saturată de speranță nefolosită.

Prin obloane se strecoară o pală de vînt, sirocoul a atins ușor frunzele uscate ale plantei de aloe moarte de căldură de pe balcon. Dacă închid ochii, pe balconul acela intră în scenă amintirile.

Prima. Pipi între plante, într-o seară cînd mă întorsesem acasă beată după un foc pe plajă cu prietenii, pentru că nu mai avusesem puterea să străbat coridorul ca să ajung în baie.

A doua. În zori auzeam zgomot de copite de cai, credeam că visez cum trece o caleașcă sau o trăsură pe stradă, la trezire îi povesteam mamei și ea dădea din cap aprobator, fără să mă creadă. Ieșind într-o noapte la fereastră, am descoperit că zgomotele veneau de la cursele clandestine: derbedeii din cartierul vecin închideau străzile și le transformau într-o pistă de curse ilegală, iar oamenii se înghesuiau să parieze pe jochei minori și cabaline muribunde. Cartierul meu liniștit, încadrat între clădirile burgheze din centru și locuințele sociale de pe deal, ce se născuse și crescuse scuzîndu-se pentru anonimatul lui, era invadat alternativ cînd de unii, cînd de alții. Închid ochii strîns, tare-tare, și asta devine un basm urît.

A treia, spaima. Într-o noapte, cînd mă hotărîsem deja să plec și aproape că terminasem de făcut bagajele, am ieșit să fumez pe balcon. Niște pași pe stradă m-au făcut să cobor privirea: un băiat cu gluga hanoracului trasă pe cap și cu mîinile ascunse în buzunare s-a oprit, s-a uitat în stînga și-n dreapta, s-a ghemuit brusc, a lăsat ceva sub o mașină și a fugit. În perioada aceea, cartierul se umpluse de traficanți minori care profitau de întunericul de pe trotuare din cauza becurilor mereu sparte. Am intrat înapoi în apartament, am închis obloanele, ușa dublă, storurile, exagerîndu-mi spaima: mă temeam că, dacă băiatul ăla ar fi ridicat privirea și m-ar fi văzut pe balcon, m-ar fi omorît, ca să nu spun mai mult, și îmi repetam consolator că o să plec, o să plec, o să plec.

A patra. Trebuie să existe și o a patra amintire, una care să fie plăcută. N-am ce face. Noaptea te poartă în preajma unor amintiri usturătoare, a insomniei și disperării. M-ar putea ajuta să mă gîndesc la sex, asta dacă aș reuși să mă concentrez.

Somnul revine, împreună cu sfaturile mamei. Nu ieși pe balcon, e periculos, curînd va trebui să se ocupe și de refacerea fațadei. Din moment ce te-ai decis să vinzi, nu mai e problema ta, îi răspunsesem eu, ocolind chestiunea viitorului ei.

Lumina albă a strîmtorii

M-am trezit din cauza căldurii și a glasurilor dimineții, am căutat piciorul lui Pietro și, cînd l-am întins pe al meu în gol, mi-am amintit că sînt în patul mic, că sînt singură și că încă nu-i scrisesem. Mie și soțului meu nu ne plăcea să vorbim la telefon cînd eram departe unul de altul, între noi exista o înțelegere, să nu invadăm spațiul celuilalt, să facem astfel încît viețile noastre, odată separate, să o ia pe drumuri diferite, pe toate drumurile posibile. „Bună ziua“, am scris cu mîinile amorțite de somn, tastînd cu ochii întredeschiși. „Totul bine, sper că și la tine.“ Lipsa semnului de întrebare era un semnal: nu ești obligat să-mi răspunzi, știu că ești acolo.

Pe stradă, la două etaje sub mine, țeava de eșapament defectă a unui scuter își reducea zgomotul, o fată striga tare pe cineva, la balconul din față se auzea cum cineva bate covoare în soare. În cameră, lumina a șters praful în exces, contururile obiectelor s-au stabilizat, gîndurile s-au reordonat. Amintirea insomniei m-a făcut să mă ridic imediat, speriată: era mai bine să nu zăbovesc, să nu rămîn captivă în pat după o primă noapte atît de grea.

Am traversat coridorul desculță, avînd pe mine chiloții și tricoul în care dormisem. În bucătărie, pe ochiul de aragaz stins, înfiptă în ciocul cafetierei, era o foaie cu pătrățele, cu

scrisul prescriptiv al mamei și imperativul unui singur cuvînt: „Aprinde“. Aruncasem o ocheadă trecînd prin fața camerei ei, care era goală, dar nu aveam nevoie de dovezi. Știam foarte bine că eram singure, eu și locuința.

Cînd mi se întîmpla să rămîn singură într-un apartament care nu era al meu, mă mișcam ca lovită de paralizie, cu prudența obedienței și cu privirea severă a proprietarilor absenți în ceafă. Dacă îmi recomandaseră să-mi scot pantofii, umblam desculță, dacă se temeau că aș putea sparge un anumit obiect, nici măcar nu-l atingeam, ca și cum mi-ar fi putut reproșa cu adevărat că le încalc regulile. Amintindu-mi de tensiunea aceea, încercam să nu fiu niciodată oaspetele nimănui, iar cînd călătoream, alegeam mereu hoteluri anonime, paturi cu plăpumi roșii și acuarele cu peisaje deasupra căpătîiului, camere neutre, discrete, unde să-mi duc cu mine coșmarurile și insomnia. Căutam alinare stînd singură și totuși nu eram niciodată singură, de cînd puteam să-mi amintesc, nu fusesem niciodată singură – mai ales în locuința din Messina. Acolo, singurătatea mea fusese locuită pînă la treisprezece ani de prezențele părinților mamei mele, morți amîndoi înainte să mă nasc eu. De la ei moșteniserăm apartamentul și mult timp nu se înduraseră să-l părăsească. Reapăreau o dată pe an, de Ziua Morților, dar aveam impresia că veghează mereu, inclusiv în momentele mai stînjenitoare, în baie sau în timp ce mă pierdeam în fantezii secrete.

În aceeași bucătărie, Sara, prietena mea din adolescență, îmi povestise că făcuse sex cu doi băieți deodată. Relația noastră se apropia deja de final, eram aproape de unul din acele abandonuri inevitabile ce marchează prieteniile înainte de vîrsta adultă, martore una față de alta a anilor de care ne

rușinam și pe care am fi vrut să-i uităm. În după-amiaza aceea, una dintre ultimele, eram amîndouă minore pentru încă puțină vreme și am invidiat-o pentru ceea ce eu n-aș fi avut niciodată curajul să fac. Dacă aș fi încercat să mă distrez, morții familiei ar fi reapărut la picioarele patului ca să mă fixeze tăcuți cu privirile lor, eram sigură de asta. Morții sînt niște judecători geloși ai tuturor acțiunilor pe care nu le mai pot face, ai greșelilor pe care nu le mai pot comite, ai distracțiilor celor care le-au supraviețuit. Morții mamei mele rămăseseră în casă cu intenția precisă de-a mă cunoaște pe mine, nepoata născută după trecerea lor în cealaltă lume. Bunicul meu, sesizîndu-și criza de apoplexie cu puțin înainte să se declanșeze, trăsese mașina pe marginea drumului, lîngă parapet, și se lăsase să moară pe autostradă, cu cele patru lumini de semnalizare aprinse. Bunica mea se îmbolnăvise de cancer la puține luni după moartea soțului ei și astfel apartamentul ajunsese în mîinile unicei lor fiice, mama mea. Cuplul de bătrîni revenea în vizită în noaptea dintre 1 și 2 noiembrie, cînd pregăteam pîinea și laptele pe masă, iar dimineața găseam laptele băut pe jumătate, pîinea mîncată pe jumătate, un plic cu o bancnotă, fursecurile cu migdale, în formă de oase de mort, tari și imaculate, pe care eu le rontăiam și-mi distrugeam dinții, marțipanul în formă de fructe, care rămînea în schimb neatins, pentru că era grețos de dulce și era de-ajuns să-i privești perfecțiunea ca să te saturi: era modelat și colorat în formă de smochin de India, ciorchine de struguri, felie de pepene. Nu conta că mama juca rolul morților, punînd în scenă ficțiunea. Asta nu făcea acea trecere nocturnă mai puțin veridică. Așa era moartea cunoscută de mine pînă la treisprezece ani: o linie dreaptă, trasată orbește, care avea de-a face cu ereditatea și cu

caracterul inevitabil al timpului, un loc din care oamenii nu se întorc decît o zi pe an, la o sărbătoare, un eveniment nenorocit, dar în esență fertil. Așa stătea treaba și nu mă speriam.

Apoi, într-o dimineață, tata a dispărut.

Nu așa cum a făcut-o cuplul de bunici deja bătrîni înainte de nașterea mea, nu așa cum un accident sau un infarct pune capăt vieții. Moartea e un punct staționar, în vreme ce dispariția e absența unui punct, a oricărui semn de punctuație la capătul cuvintelor. Cine dispare preface timpul și un cerc de obsesii îi învăluie pe cei care supraviețuiesc. În dimineața aceea tatăl meu hotărîse să se facă nevăzut, ne închisese ușa în nas mie și mamei mele, căci nu meritam cuvinte de rămas-bun și explicații. După multe săptămîni în care stătuse nemișcat în patul conjugal, se ridicase, oprise ceasul deșteptător fixat să sune la șase și șaisprezece minute, ieșise din casă și nu se mai întorsese.

La șapte și un sfert mă trezisem să merg la școală, pe atunci eram în clasa a opta și mă dusesem în baie să mă spăl după ce traversasem coridorul, cum făceam întotdeauna de cînd mă născusem, cum îl traversam și ca adultă: în chiloți și tricou, cu picioarele desculțe și cu trei sferturi din mine încă în mrejele nopții. Pe masa din bucătărie stăteau laptele și feliile de pîine prăjită, dar cînd trecusem prin fața dormitorului, percepusem o absență (inadecvarea unui loc, modul lui de a nu fi de-ajuns: nici camera-închisoare nu reușise să-l oprească). De ceva timp, tata stătea ghemuit în așternuturi, împreună cu suferința psihică despre care nimeni nu-mi vorbea, dar o intuiam în mare măsură. Știam că era acolo și că după școală o să mă prefac că iau prînzul împreună cu el. Știam că nu o să mănînce și știam că o să-i prezint mamei, ca și mie însămi, o altă

versiune a faptelor. Dar în dimineața aceea am perceput ceva irevocabil în refuzul meu de a privi.

M-am întrebat adesea dacă această reconstituire nu e o poveste pe care am inventat-o ulterior, adăugînd ce înțelesesem în după-amiaza aceea, și anume că tatăl meu plecase, numai că acea senzație falsă ar fi fost oricum mai adevărată decît adevărul. Amintirea e un act creativ: alege, construiește, decide, exclude. Romanul amintirii e cel mai pur joc de care dispunem. Cînd mă întorsesem, percepusem deja din stradă furia proaspătă ce anima locuința, o simțisem imediat cum am cotit, laolaltă cu plînsul mamei. Mama rostea numele tatălui meu, mă asaltase și mă sufocase de cum intrasem: tatăl tău a plecat, tatăl tău ne-a părăsit. Și chiar dacă la secția de poliție ne spuseseră că trebuia să așteptăm șaptezeci și două de ore pentru a-i reclama dispariția, ea nu dorise să aștepte nici măcar o zi ca să-mi dezvăluie ce știa, ce știam amîndouă: un bărbat deprimat se îndepărtase conștient și pentru totdeauna de viață și de noi două.

Astfel, la treisprezece ani devenisem fiica unui dispărut: morții adevărați mor, sînt îngropați și sînt jeliți, în timp ce tatăl meu se evaporase fără urmă și pentru el nu exista nici un 2 noiembrie, nici un calendar, nu aveam nici unul și nu urma să avem – nici eu, nici mama mea. În anul acela i-am comemorat pe morți și bunicii n-au venit să ne viziteze. În schimb, chiar pe 2 noiembrie mi-a venit ciclul pentru prima oară. Cît privește locuința, ea devenise locul sacru unde tata s-ar fi putut întoarce în orice moment, iar acum mama voia s-o vîndă. Ce-o să se întîmple cu el, viu, zombi sau stafie, în ziua cînd o să apară la ușă, revendicîndu-și jumătatea de pat și locul lui la masă?

Mirosul cafelei arse m-a readus în prezent. Am privit fix zidul bucătăriei, singurul perete din locuință învecinat cu un alt apartament. În trecut, acolo stătea o familie gălăgioasă de creștini evanghelici. Seara eu și mama îi auzeam cîntînd prin pereți în timp ce noi, încremenite pe canapea ca niște bibelouri, țintuiam cu privirea televizorul, captive în ficțiunea noastră de demnitate, ca și cum am fi fost dintotdeauna singure, noi două și-atît. Cîntă, mă gîndeam eu, cu ochii la telejurnal. Mă chinuiam să-mi imaginez șapte persoane pornite să-l slăvească pe Domnul în jurul unei mese, frați surori o mamă și apoi celălalt adult, tatăl, cuvîntul acela devenit de-acum atît de dureros.

— Ți-a dat cafeaua în foc, a spus mama, intrînd în bucătărie cu o sacoșă plină cu legume.

M-am gîndit: tata a dispărut cu douăzeci și trei de ani în urmă.

— Îți pregătisem cafetiera, numai să aprinzi focul.

M-am gîndit: a dispărut în neant și, după primele momente de atunci, n-am mai vorbit niciodată despre asta.

— Am pus un bilet în ciocul cafetierei, așa cum îmi făcea și mie bunica.

M-am gîndit: de ce n-am mai vorbit despre asta?

— Te-ai trezit de mult?

M-am gîndit: de ce n-ai mai vorbit despre asta?

— La unsprezece vin meșterii pentru inspecția finală.

Privindu-mi picioarele ce ieșeau de sub tricou, m-am gîndit: îmi spune să pun ceva pe mine, să mă acopăr.

— Ai început să alegi ce vrei să păstrezi?

I-am spus:

— Să nu te atingi de nici unul din lucrurile mele.

Au trecut douăzeci și trei de ani, m-am gîndit. Ce am făcut în acești douăzeci și trei de ani, unde am fost, pe cine am ascultat. Lîngă mine ar putea sta o străină de douăzeci și trei de ani, născută în ziua în care el a plecat, iar alături, fetița de treisprezece ani, rămasă pentru totdeauna la vîrsta aceea. M-am uitat la tînără, m-am uitat la fetiță. Fetița nu creștea. Nu crescuse niciodată. Avea să continue să mă fixeze nemișcată tot timpul pe care urma să-l petrec în casă.

— Au sosit! a strigat mama din vestibul.

Mi-am pus niște pantaloni verzi de bumbac, ce făcuseră parte odinioară dintr-o ținută de sport, și am căutat o oglindă ca să-mi aranjez părul. Am găsit un vas de sticlă neșlefuită cu desenul unei flori pe margini, îl pictasem împreună cu verișoarele mele și apoi ne așezaserăm pe faleză ca să vindem obiecte pe o tarabă. Vindeam sticluțe de parfum de-ale mamelor, mătușilor, bunicilor noastre, cîteva oglinzi, brățări – totul șters de praf, spălat și decorat de mîinile noastre adolescentine. Eu aveam atunci în piept o durere arzătoare, neexplodată, o mică sferă înroșită.

Mi-am aranjat părul în oglindă, dîndu-l într-o parte cu mîinile, și telefonul a vibrat. „Cum merge?“, a întrebat ecranul. „Dă-mi de veste cînd poți.“ Mi s-a părut că aud cum acoperișul se mai prăbușește un pic.

Am vîrît telefonul sub pernă și am ieșit din cameră.

În vestibul, un tînăr de douăzeci de ani și un tată de șaizeci vorbeau cu mama mea.

— Domnul De Salvo, i-a prezentat ea zîmbind. Iar acesta e fiul lui, Nikos. Știi, mama lui e grecoaică.

Brusc, ușoara exaltare din vocea mamei ne-a făcut pe toți să devenim reali: pe mine, pe ei, scăunelul de îngenuncheat din lemn de nuc, suportul pentru umbrele, acoperit de moloz.

— Grecoaică, interesant.

Îngrămădind cuvinte la întîmplare, i-am condus pe acel tată și pe acel fiu spre craterul din salon.

— Grecoaică de unde?

După mai bine de două decenii, un alt tată intra în casa noastră, angajat de mama mea. Mica sferă a început să ardă din nou în piept.

— Din Creta, a răspuns Nikos.

A lovit un teanc de jocuri de societate vechi, aflate într-un colț, și jocul gîștei s-a răsturnat la podea.

— Fiți atent, m-am enervat eu, urmărind pionii ce se rostogoleau pe sub scaune.

Ne-am aplecat să îi adunăm.

— Așteaptă, mă ocup eu.

Îi vorbisem cu dumneavoastră și el mă tutuise. Nu o să învăț niciodată să impun autoritatea ierarhiilor.

Între timp, tatăl i-a explicat mamei mele diferența dintre izolare termică și izolare fonică și mama i-a răspuns că nu avem probleme cu zgomotele, ci doar cu umezeala. Odată ce ultima piesă a fost culeasă de pe jos, eu și Nikos am închis cutia cu jocul.

Mama mințea în privința zgomotelor. După ce tata dispăruse, în lungile după-amiezi petrecute în casă auzeam cum un copil aruncă o mingiuță de sticlă în pereți, o așteaptă să revină, o aruncă iar, făcînd-o să se rostogolească pe podea, apoi

o ia de la capăt. La început crezusem că e unul dintre copiii evanghelicilor, apoi zgomotul nu s-a mai limitat la peretele alăturat, mi se întîmpla să-l aud și pe coridor sau în baie. Peste ani, grație unei reviste de enigmistică, am descoperit pe pagina dedicată kitsch-ului și misterelor că fantoma cu mingiuța bîntuia diferite case din Italia și că acea joacă a ei era în realitate gîlgîitul țevilor vechi.

— Avem noi grijă să mutăm totul, a zis Nikos, arătînd spre tabla de Monopoly pe care o adorasem cînd eram în școala primară.

Apoi la: cutia jocului de mistere Cluedo, la care o învinsesem de mai multe ori pe mama, căci îmi descoperisem un oarecare talent la suspectarea persoanelor potrivite, jocul gîștei, pe care mutam cu cîte patru pioni, închipuindu-mi patru concurenți diferiți, puzzle-ul cu tabloul lui Picasso ce reprezenta o fetiță cu un porumbel în mînă și, în fine, jocul meu preferat, Scrabble, cu tăblițele și literele de plastic ce se puneau pe tabla mare de joc pentru a compune cuvinte noi. În timpului ultimului Crăciun petrecut împreună cu tata jucaserăm toți trei, ne străduiserăm să construim cuvinte tot mai lungi și să încercăm unele imposibile, iar spre finalul partidei clasamentul era așa: pe primul loc eu, mama pe doi și tata pe trei. Apoi tata scrisese „locomoție“ și cîștigase, ne făcuse praf, iar atunci i se luminaseră ochii, o pală rapidă și albastră înălțată de vîntul de sud-vest.

— Am eu grijă să aleg ce aruncăm și ce nu, voi trebuie să munciți, sînt destule de făcut, i-am răspuns tăios lui Nikos.

Între timp, mama mea și tatăl lui se puseseră de acord în privința programului de lucru: în fiecare zi de la șapte dimineața pînă la cinci după-amiaza, chiar și ceva mai tîrziu

dacă era posibil, să nu piardă intervalul de lumină, să nu irosească vremea cînd nu era atît de cald încît să nu se poată face muncile mai grele. Am observat că Nikos avea o cicatrice lungă pe unul dintre pomeți, stîngul. Nici eu, nici el n-am simțit nevoia să mai adăugăm ceva înainte să ne luăm rămas-bun. Fiii știu să fie tăcuți.

Odată ce am rămas singure, eu și mama am mîncat de prînz, schimbînd puține cuvinte („Dar cum de ți-ai amintit ieri de păpușoi?“ „De cine?“ „De păpușoi, vecinul ăla al nostru.“ „Te plăcea, mamă.“ „Ce spui tu acolo?“ „Ieșea pe balcon pentru tine.“ „Ce spui acolo?“). Apoi, imediat ce soarele ne-a permis, am urcat pe acoperiș și, în amurgul zilei, am privit în jur.

Iată ce înconjura locuința: terasele celorlalte clădiri, antene vechi, sîrme de rufe cu așternuturi pe ele, nori ce se întindeau pînă ce se deșirau, vestigiile unor nave eșuate în port, portul militar chircit și bănuitor ca o seceră. Contururile rămase la fel cum fuseseră mereu: palide, toropite, distante. Și iată-mă pe mine, fetița care aștepta duminica pentru a urca pe terasă cu tatăl ei, unde deschidea ușa debaralei, scotea mașinuța roșie și apăsa pe pedale, virînd la dreapta și la stînga printre mese și leagăn. El rămînea în picioare, nemișcat, cu mîinile în buzunare, iar mama se apleca peste parapet și privea marea, așteptînd întoarcerea a ceva ce noi nu eram în stare să vedem. Nu mai era nici o urmă a acelei lumi. Terasa era golită complet și, după lucrările de renovare, chiar și ultima ei amintire urma să fie alungată pentru totdeauna.

— N-o să schimbe nimic, doar podelele, a spus totuși mama, intuindu-mi spaima.

M-am ghemuit cu spatele lipit de peretele exterior al debaralei. Acoperișul se prăbușea și tot rămînea locul cel mai

frumos din întreaga casă, din întregul oraș, ba chiar din întreaga lume. Poate că de aceea se prăbușea: din pudoare și din sfială. Minunată era lumina albă a strîmtorii, mai rarefiată decît ceața, atinsă de marea de septembrie și de frunzele de palmier bolnave din cauza invaziei de gărgărițe roșii.

— Pe toți i-a afectat, a spus mama. Pe toți. O năpastă îngrozitoare.

Am rămas pe acoperiș, timp în care lumina trecea de la alb la albastru și la negru, am petrecut acolo una sau două ore, iar vocile de pe stradă se auzeau uneori insistent, alteori slab, o întreagă simfonie la picioarele noastre. Vorbeau sub tălpile noastre, forfoteau pe strada care se refăcea, vorbeau în locul nostru. Dacă exista vreo artă la care eu și mama deveniserăm experte în timpul adolescenței mele, acea artă era tăcerea.

În fiecare seară, la cină, cînd trînteam cu putere o furculiță lîngă un pui crocant și cam ars, o salată de roșii fade, supe prea sărate, o bucată de brînză topită și morcovi, ficăței și carne la conservă, văitîndu-ne că frigiderul înghețase apa plată și aragazul nu încălzise bine mîncarea, eu și mama voiam să-i demonstrăm tatălui meu că reușiserăm. Nu-ți rostim numele nici azi, îi aminteam noi, cu șervetul scăpat sub scaun din cauza oboselii, dar fără nici cea mai mică dorință de a-l lua de pe jos. Apoi, după ce-i porunciserăm să rămînă dincolo de granițele negrăitului cel puțin pe timpul nopții, istovite, îmbrăcate în pijamale și lipsite de griji, mergeam la culcare.

La fel am făcut la sfîrșitul primei mele zile în casă, imediat ce am coborît de pe terasă: ne-am despărțit cu un sărut pe obraz, ca fetițele care fuseserăm odinioară.

Dimineața în care tata ieșise din casă și nu se mai întorsese încă nu se terminase: înăuntrul meu ceasul nu bătuse niciodată orele amiezii. La prînz trasam hotarul ce separa viața în mijlocul celorlalți, pe băncile școlii, de viața în casă, iar acel hotar era următorul: rulade cu carne la cuptor, salată la pungă, iaurt și înghețată din lapte. După ce strîngeam masa, timpul își schimba direcția și după-amiaza camerele se transformau într-o pădure, coridorul, într-un canion, biroul, într-un ocean. Eu mă apropiam de masa de scris, deschideam dicționarul de greacă, mă urcam cu genunchii pe scaun și începeam să traduc.

Doar prietena mea, Sara, încălca regulile casei. Venea să învețe la mine imediat ce vecina ei ieșea, lăsîndu-și singur cîinele, o cățea bătrînă care lătra nostalgic. Plînsul ăla al ei trecea prin pereți și pătrundea în urechi, îmi povestea Sara, în timp ce la mine acasă domnea liniștea. Se așeza lîngă mine și făceam teme pînă tîrziu. Așadar, cineva își găsea refugiul în casa mea, o considera primitoare și înzestrată cu un oarecare farmec, deși tata o numise o dată locul cel mai rău în care apucase să trăiască și mă convinsesem și eu de asta: un apartament disproporționat, un azil tot mai înghesuit de mobile acumulate în perioade diferite, cu zugrăveala albăstruie scorojită pe la colțurile pereților. Lungul coridor se termina cu o cutie de pendulă în care nimeni nu avusese timp și chef să bage mecanismul ceasului. La un an după dispariția tatălui meu, mama se oprise s-o privească și spusese: ceasul ar fi trebuit să-l instalăm înainte. A fost lucrul cel mai asemănător cu numele tatălui meu pe care l-a rostit și am invidiat-o că se apropiase atît de mult, mai mult decît mine, mai mult decît eram eu în stare s-o fac atunci. Acolo unde fusese biroul tatălui meu, patru scînduri de furnir puse peste niște cărămizi roșii, închipuind o

bibliotecă, erau încă pline cu dicționare de ebraică, germană, franceză – nu existau alfabet și fonetică ale vreunei limbi pe care tatăl meu să nu înceapă să le studieze, pentru ca apoi să renunțe imediat, asta pe lîngă informatică, medicină, mineralogie, orice știință de care își dorise să se apuce în ultimii ani în care, ca o concesie, suportase traiul alături de noi: reflecțiile lui Seneca, nebunia lui Erasmus, poezia sud-americană, studiile despre politica sovietică, o carte ilustrată despre cutremurul din Messina de la 1908. Înainte să dispară, după ce renunțase la slujbă, tata citea ca să nu mai audă zgomotul nefericirii lui – asta, probabil, atîta vreme cît efortul nu i se păruse insuportabil.

Absența lui ne supraveghea în după-amiezile în care învățam, eu și Sara nici măcar nu ne atingeam de cărțile lui, mai degrabă am fi cumpărat unele noi. Eram niște fete care testau un fel de prietenie absolută. Eu nu eram prietenă cu nimeni altcineva și nici n-aș fi putut fi vreodată. Nu dezvăluiam nimic despre coșmarurile care-mi chinuiau somnul, ochii îmi erau uscați, angajați într-o formă de rezistență aspră. Eu eram vinovată de dispariția tatălui meu, așa credeam atunci, pentru că eu eram cea cu care nu mai voise să locuiască. Eu mă îngrijisem de el în ultima perioadă, cînd mama ieșea din casă și se ducea la serviciu (nu ne putem permite să pierdem și salariul meu, spunea ea), luîndu-și rămas-bun în fiecare zi cu aceeași frază: sînt liniștită, pentru că te am pe tine să stai cu tata. Eram gardiana tatălui meu, deci vinovată de fuga lui.

În prima zi de liceu, Sara se așezase lîngă mine, în timp ce eu, cu tatăl dispărut de opt luni, exilată în clasa de la gimnaziu, unde mă simțeam ca o ciumată, credeam că vina mea e atît de

imensă, încît se transformase într-o diformitate, într-un defect fizic respingător.

Imediat după dispariția tatălui meu, nu mai mersesem cîteva zile la școală. Cînd mă întorsesem, nici unul dintre colegi nu-l pomenise și nimeni nu mă întrebase nimic. De altfel, nimeni nu intrase vreodată în casa mea: el stătea mereu în pat, cu depresia lui, iar eu nu aveam prieteni și nu vorbeam niciodată despre familia mea. La liceu nu mai eram cu foștii colegi, nu mai existau martori, dar toți aveau un tată și o mamă, vii sau morți. Poate că unii dintre ei citiseră în ziare povestea dispariției tatălui meu. Pentru o adolescentă, nimic nu e mai înspăimîntător decît să intre într-o clasă nouă cu bănuiala că, poate, cineva știe despre ea vreun lucru de care n-o să vorbească niciodată cu ea.

Sara ieșise în întîmpinarea mea zîmbind, cu pistruii și cîrlionții ei blonzi și lungi, și întrebase: e liber?, ca și cum altcineva ar fi putut ocupa într-adevăr locul de lîngă mine. Îi fusesem recunoscătoare, așa cum, zece ani mai tîrziu, aveam să-i fiu recunoscătoare soțului meu: relațiile mele știau să se nască din recunoștință față de cei care vedeau abisul din mine. La începuturile prieteniei mele cu Sara, noaptea mi se părea că aud cum plînge cîinele vecinei ei și aș fi vrut să-l imit, dacă m-ar fi învățat cineva cum să o fac, dacă tatăl meu ar fi fost mort, ca toți ceilalți, și mama ar fi putut, ca toate văduvele, să mă învețe gestica doliului.

Nu s-a întîmplat niciodată și în fiecare zi tatăl meu dispărea încă un pic.

Dimineața zorii luminau scorojeala obloanelor, iar mama spunea că trebuie să le schimbăm, să trecem de la lemnul vechi la un aluminiu nou, mai rezistent și mai lucios. Repeta asta și

între timp le păstram pe cele vechi, de calitate, care trebuiau întreținute, deși nici eu și nici ea nu cunoșteam nici o conjugare a verbului „a întreține“. Probabil că din cauza delăsării noastre plecase tata, din cauza acelor zile în care el se ofilea și noi nu știam cum să-l ținem în viață, din cauza acelor pături ce păreau să nu-l apere niciodată suficient de frig, a neputinței de a-l convinge să accepte recomandările medicilor. Între timp, numele tatălui meu se ascunsese în apă, în infiltrații și în mucegaiul de pe acoperiș, iar eu, la paisprezece ani, priveam pe furiș de la ferestre marea, vapoarele, traficul, conturul palmierului fleșcăindu-se în ploaie.

Pe urmă, eu și mama trăiserăm singure în casa umedă și nu reușiserăm niciodată să rămînem singure.

Numele tatălui meu stăruia în mîncarea de la cină, se ascundea în fructele putrezite de pe bufet, pe perete aluneca o șopîrlă, mama urla că șoarecii reveniseră, fața de masă dansa, tacîmurile se ciocneau și urechile mi se înfundau pînă ce zgomotul pierea. Numele tatălui meu era tiranic, cînd îl respectam, își rîdea de noi plecînd cu săptămînile, lăsîndu-ne înconjurate de mîhnire și teamă, dar dacă ne străduiam să-l uităm, ieșea din frigider, din sertarul unde medicamentele lui expiraseră, se posta în fața mesei întinse. Bărbatul care fusese tatăl meu ne urmărea viața și avea să continue s-o facă pentru totdeauna. Se infiltra în țevile pe care nu le reparaserăm, se așeza pe locul lui ca să nu-l lase gol, rîdea de rușinea cu care ne mîncam prînzurile. Tata supraveghea casa ca un paznic și o părăsise ca un laș și ambele lucruri continuau să se întîmple în fiecare zi, într-un ritual sleit după-amiaza, cînd afară ploua, și util seara ca să-mi termin temele, să pornesc televizorul și să rămîn cu privirea în gol în pauzele de publicitate.

Tu ce zici, a murit? întreba mama și dincolo de pereți balcoanele se inundau, fără ca din gura ei sau din a mea să fi ieșit vreun sunet. Spuneam în schimb: friptura e uscată pe margini, mamă, îți amintești traducerea în latină?, am luat minus șapte, mîine trebuie cumpărate huse noi pentru scaune. Mai spuneam și: aduce ghinion să ucizi șopîrlele, au venit și ceilalți?, și ne referem la șoareci. O șopîrlă, una singură, se ascundea în spatele micii vitrine din lemn de cireș din bucătărie și ieșea în serile calde, nu-i păsa de noi și nici nouă nu ne păsa de ea. Sara mi-a povestit că găsise sub chiuveta ei un cuib de șoareci, preferau zonele umede, nu-i de mirare că îmi invadaseră casa odată cu apa. Acasă la ea îi omorîse tatăl ei. La mine nu.

Între apus și cină absența tatălui meu mă vizita din nou. Deschideam ușa de la balcon, sperînd ca furtuna să se strecoare prin tavane și să lărgească crăpăturile din zid, imploram vîntul de nord să se transforme în uragan și să răstoarne pe jos ceasul și scaunele, să ridice în aer patul, pernele, așternuturile. Nu vrei să știi că m-am făcut mare, nu te interesează? întrebam și nu-mi răspundea nimeni. Menstruația îmi păta cearșaful, pe care dimineața mă grăbeam să-l curăț cu săpunul alb și parfumat de rufe, cu care ungeam dosul buretelui de vase.

Puțin cîte puțin, în anii ce trecuseră tata ne obișnuise cu plecarea lui. La fel ca toată lumea, începuse să moară în ziua în care se născuse, dar la un moment dat hotărîse să păcălească această descompunere, probabil că se simțise atotputernic cînd coborîse scările ca s-o întrerupă, să închidă ușa în urma lui și să ne trimită salutări cordiale mie, mamei și mirosului de apă stătută care sosise în locul lui sub formă de aburi și rafale de vînt. Să dispară, să aleagă un punct în timp și să închidă

chepengul în urma lui, să renunțe la oameni și lucruri, căci oricum briza ar fi erodat amintirile cu aceeași violență cu care se îndîrjea să răzbată prin ziduri.

Tata s-a întors și azi, îi mărturisea mamei mele felul cum stăteam la masă, picată în bucătărie din universul greșit al existenței care își continua mersul, cu spinarea încovoiată și o privire obosită pe care fetele n-ar trebui s-o aibă. Era aici cu o clipă în urmă, l-ai văzut și tu? urla viteza cu care îmi terminam cina din farfurie cît mai repede, ca să n-o mai văd. În loc de asta: mulțumesc, nu mai vreau nimic, miercurea dau mereu același film, n-aș mai întîrzia la școală dacă mi-ai cumpăra un scuter.

Între timp telefonul, pus peste un vas decorativ din mjlocul mesei, m-a anunțat: patru mesaje. Nu suficient pentru ca soțul meu alarmat să-și încalce obiceiul de a nu mă suna, dar îndeajuns ca să nu mai amîn să-i scriu. M-am gîndit din nou la rutina noastră: trăiam amîndoi punînd în practică ideea că înăuntrul căsniciei există două făpturi distincte, una plus una, aproape sau departe, unite sau separabile, dar mereu două, niciodată una singură. Trăiam așa din prima zi de cînd eram împreună, evitînd fuziunea: două coloane care suportau aceeași greutate. Credeam că a o împărți fără întrebări era un mod de-a fi alături, unul lîngă altul, mai mult decît ne-ar fi îngăduit-o o pasiune sau o simbioză. În căsnicia noastră, rezistența, durata erau un scop, nu un simplu mijloc. Noi voiam să fim eterni împreună, de aceea aveam grijă să nu ne săturăm unul de celălalt. M-am gîndit iarăși la ultima noastră noapte împreună: atît visul meu cu apa, cît și patul unde căsnicia noastră se îneca în absența dorinței erau de-acum foarte

departe de Messina. Cînd stăteam departe unul de altul, eu și Pietro eram din nou două monade, două meduze împinse fiecare de propriul curent. Cînd călătoream, respectam viața celuilalt fără să fim geloși sau să ne închipuim lucruri rele: să ne încălcăm granițele ar fi însemnat să eșuăm, iar noi nu ne doream să eșuăm. Ziua reușeam să nu cădem, dar în fiecare noapte eșuam. În ficționalele mele povești adevărate pentru radio scrisesem o dată despre un cuplu care nu mai făcea sex. Erau tineri și se alarmaseră, îi atribuisem lui o problemă fizică și ei, o tulburare nervoasă și făcusem ca povestea să aibă un final fericit. Știam că Pietro o s-o asculte, asculta întotdeauna emisiunea mea. Două nopți mai tîrziu, se apropiase de mine de parcă voia să fie recompensat, ca și cum ar fi pregătit întîlnirea aceea, îmi scosese pantalonii de pijama și făcuserăm dragoste ca niște străini, o dragoste tăcută și răzbunătoare.

M-am uitat la ecranul telefonului.

Soțul meu scrisese: „Totul bine?“.

Și apoi: „A sosit o recomandată, am deschis-o, ți-au plătit restanțele de anul trecut“.

Și iarăși: „Sigur ești bine?“.

Și iarăși: „Nu mă îngrijora“.

De data asta monadele nu se desprinseseră complet, meduzele nu înotau în curenți de sens contrar. Soțul meu simțea că această călătorie e diferită, bătea la ușă, întreba. Eu însă m-am gîndit că ar fi fost mai bine să nu-l las să ființeze în tot timpul pe care urma să-l petrec în casă, m-am gîndit că nimeni n-ar trebui să ființeze în afara coșmarurilor mele sau a memoriei mele.

Înainte să mă culc, m-am scuzat în o sută douăzeci și unu de caractere: „Îmi pare rău, casa e într-o stare mai proastă decît

credeam, o să-mi ia ceva timp, dar sînt bine, să știi, și mama la fel“.

A doua nocturnă

Păşesc prin mijlocul întinderii albe şi puţin mai încolo păşeşte mama, cu capul acoperit de o pălărie şi o eşarfă roşii, împreună cu o femeie pe care n-o recunosc. Pe jumătate afundată în zăpadă, într-un tricou pastel care-mi lasă braţele goale, le salut pe amîndouă şi rîd, rîd tare, pînă cînd îmi trec limba peste dinţii care îmi cad unul după altul. Uluită, mă privesc din afară şi văd gura lipsită de orice apărare a unei bătrîne, o gură deşartă, locuită de cicatrice. Un implant în gingie din dreptul premolarului rezistă, solid şi fals. Zeama de incisivi, canini, premolari şi molari fărîmiţaţi miroase a salivă şi medicament, probabil e sînge. Îmi privesc reflexia în folia radiografiei panoramice. Dinţi: ghinion. Pisici: cleveteli. Trebuie să mă trezesc. Dinţi sau zăpadă? Trezeşte-te, trezeşte-te. Mă trezesc într-o lumină palidă.

Port acelaşi tricou de o zi întreagă. Îl fac ghem şi îl arunc, ajunge lîngă balcon, mă ridic să iau unul curat şi mă întorc în pat.

Șase și șaisprezece minute pentru totdeauna

— Da, așteptați, aveți nevoie de apă? Și pentru băiat, o aduc rece din frigider.

— Nu, doamnă, apă avem, dar dacă ați putea urca un moment, e nevoie să veniți să verificați o bucată de zid de lîngă bazin, pentru că nu putem să-l dăm jos fără aprobarea dumneavoastră.

— Vin, aș vrea s-o aduc și pe fiica mea, dar doarme.

— Știți cum se spune: un tată poate să aibă grijă și de o sută de fii, dar o sută de fii nu-s în stare să aibă grijă de un tată.

Cu ochii deschiși, cuibărită în pat. Noua mea zi în casă a început cu țîrîitul soneriei, cu vocea mamei și cea a domnului De Salvo.

Eram dispusă să renunț la demnitatea trezirii timpurii și, chiar dacă, cu tot regretul, nu păream o fiică demnă de încredere și implicată, voiam să stau singură și nimeni nu mi-ar fi interzis-o. Eu și casa fuseserăm despărțite multă vreme și nu puteam prevedea cît timp urma să mai petrecem studiindu-ne cu atenție una pe alta. De altfel, mama nu mă chemase ca să dau o mînă de ajutor la lucrări, ci ca să aleg niște lucruri: aceea era sarcina pe care trebuia să o îndeplinesc.

Nikos probabil că era pe terasă, deja muncea, cu bluza lipită de piele, mînecile suflecate pînă la umeri, pantalonii trei sferturi murdari de var și pulpele ivindu-i-se din bocanci. Era ora opt și în scurt timp soarele nu ne-ar fi lăsat nici o cale de scăpare. Soarele de septembrie e descurajant, e egoist, lugubru și masiv. Cine nu știe nimic despre Sicilia crede că lumina aduce bună dispoziție și răspîndește ambiguitatea veseliei, dar sicilienii evită lumina și o îndură cum îndură insomnia și boala, doar dacă nu au de ales, și nimeni nu poate alege lumina în toate zilele din tot anul. Asta i-ar face orbi, invalizi. Chiar și lumina poate fi un inamic.

Băiatul ăla pe jumătate grec ar fi trebuit să-și pună o pălărie ca să-și umbrească cicatricea, chiar dacă nu mai era proaspătă, m-am îngrijorat eu. El și tatăl lui se aflau deasupra capului meu, ca să demoleze, să distrugă și apoi, poate, să reconstruiască acoperitoarea casei. Îi și vedeam călcînd pe plăcile mele de gresie, afundîndu-și mîinile în lucrurile mele – m-am surprins că le numisem ale mele. Lucrurile mele, m-am gîndit și în același timp știam că urma să le pierd, pe unele sau pe toate.

M-am uitat la sertarul unde, sub o grămadă de jurnale, păstrasem cutia roșie, singura pe care mă interesa să o salvez. Urma să mă ocup de ea la momentul potrivit: mi-ar fi putut face rău s-o deschid, nu eram încă pregătită.

Între timp percepeam răsuflarea acelor doi bărbați, apropierea lor străină, mirosul lor. Dacă pentru Nikos simțeam o simpatie instinctivă, nu puteam spune același lucru și despre tatăl lui: era puțin mai tînăr decît mama și nu-mi scăpase felul în care o măsurase cu privirea. Mi-am acoperit bărbia cu o altă margine a așternutului și gestul acela m-a lăsat cu picioarele descoperite. Bumbacul lui mă apăra de țînțari și de căldură, de

obligațiile plicticoase de fiică, moștenitoare, proprietară și de orice alt rol va fi ales soarta în locul meu. M-am concentrat pe cutia roșie, ca și cum existența ei ar fi putut alunga orice altceva, și mi-am închipuit pentru o clipă, doar pentru o clipă, momentul în care urma s-o deschid din nou.

— Nu vă faceți griji, e bine așa, strigați-mă dacă aveți nevoie de ceva.

— O să facem zgomot pe latura cu bucătăria, îmi pare rău pentru fiica dumneavoastră.

— Oricum trebuie să se trezească mai devreme sau mai tîrziu.

Pașii mamei s-au oprit în prag. A bătut la ușă. Mi-am imaginat-o deschizînd gura ca să mă strige, dar s-a oprit, a avut înțelepciunea să nu spună nimic. Auzind că se îndepărtează, m-am uitat la ceasul care stătuse mult timp pe noptiera tatălui meu și acum răsărea dintre o veioză modernă și un ghem de cabluri electrice. Arăta mereu aceeași oră.

În dimineața aceea de acum douăzeci și trei de ani, tata deschisese ochii la ora șase și șaisprezece, cifrele rămăseseră etalate pe deșteptătorul oprit cu o lovitură hotărîtă, șase sute șaisprezece, șase unu șase, și periuța lui de dinți albastră rămăsese zile în șir pe chiuvetă, scoasă din paharul în care le țineam pe toate trei, ducînd după sine o dîră de pastă de dinți asemănătoare cu urma unui limax. Mama ieșise deja, cum făcea deseori, pentru lungile ei plimbări din zori, înainte să meargă la serviciu.

Pînă să se facă șase și șaisprezece pentru totdeauna, mama se plimba în fiecare dimineață ore în șir pe coastă, apoi se întorcea, deschidea muzeul regional și se așeza la o masă de scris îngustă ca o bancă de grădiniță ca să-i primească pe turiștii debarcați de pe vasele de croazieră. Messina nu merita mai multă atenție decît o oprire de-o jumătate de zi, francezi, englezi și americani o traversau cu sandale în picioare și aparate de fotografiat la gît, puțini se aventurau pînă la muzeu. Seara, mama ne spunea poveștile lor, ne zicea cum arătau, ce cupluri formau, cîți copii duceau pe umeri sau în cărucior, din ce parte a Europei veneau. Tata în schimb preda latina și greaca la o școală privată unde tinerilor repetenți le cumpărau părinții diploma de absolvire. Instituția purta numele unui arhitect și scenograf din Messina, „Istituto di riparazione Filippo Juvarra“, așa scria pe placa de la intrare, iar tatăl meu, care nu era în stare să se repare pe sine, îi repara pe alții. Din cînd în cînd, un student mai sîrguincios sau ceva mai sărac venea după-amiaza acasă la noi pentru că avea nevoie de pregătire suplimentară, de repetări specifice, pentru a evita să pice examenele a doua sau a treia oară. Eu, cu părul strîns în două codițe perfecte, dădeam fuga să întîmpin adolescenții lungani („prăjinile“, cum le spunea mama cu o detașare resemnată), apoi mă întorceam patinînd în camera mea. Mi-era permis să patinez pe role pe coridor, mereu îmi era permis să patinez, tata voia să particip la unele concursuri regionale și privea cu satisfacție progresele mele, lăudîndu-le exagerat. Mă antrena și el ori de cîte ori putea, spunîndu-mi că eram aproape pregătită, aproape perfectă.

Apoi zilele s-au transformat într-o singură zi.

Tatăl meu renunțase la slujbă, mama și-o extinsese pe a ei la infinit. El rămînea să doarmă acasă, ea inventa orice scuză ca să se ducă la muzeu.

Patul în care odinioară părinții mei se iubiseră, mă concepuseră, fuseseră tineri și fericiți devenise alcovul unde tata zăcea împreună cu depresia lui.

Mama începuse să mi-l lase în grijă pe tata și să-mi dea o groază de sfaturi: fierbi pastele, nu le fierbe prea mult, faci cafeaua, nu mai mult de-o ceașcă, să n-o umpli, așa e prea goală, du-i-o la pat, încearcă să-l convingi să se ridice. Nici un elev nu mai suna la sonerie. Ușile tuturor camerelor rămîneau deschise, astfel încît el, bolnav de tristețe, să nu fie niciodată singur, și în liniștea aceea eu puteam dialoga cu micile zgomote, cu fîșîitul fețelor lui de pernă, cu pixul care-mi cădea pe jos, cu țîrîitul telefonului – în felul ăsta încercam să locuiesc eu, ziua, un teritoriu tot mai părăsit de voci umane.

Lumea noastră (exista oare alta?) se înțepenise.

Ultimele luni petrecute de tata împreună cu noi erau o materie vulcanică și noroioasă, o dispoziție apatică ce învăluia toate lucrurile. Aveam treisprezece ani și nu știam cît ești de mic la treisprezece ani și cît de mare crezi că ești. Basmele rămase în urmă nu te previn, nu-ți lasă moștenire ustensile. Care sînt indiciile că o epocă e pe cale să se termine? Tatăl meu se scula din pat doar ca să se ducă la baie, nu mai mînca, nu mai vorbea, nu mai fuma pipă.

Cînd, în cele din urmă, a dispărut, odată cu el a plecat și somnul. Dimineața ajungeam la școală epuizată, auzeam claxoanele în urechi, chiar și căscaturile, erau familii îndesate în mașini economicoase, oprite la semafor, familii ce mergeau pe jos și intrau în patiserii să cumpere minipizze, în curțile

școlilor cei mari își luau la revedere de la cei mici, iar părinții suportau părăsirea copiilor ca pe un ritual de exorcizare secret: ne vedem la ora unu, doar ne prefacem că ne despărțim. Același joc, aceleași curți de unde tatăl meu venea să mă ia cînd mergeam la școala primară. La vremea aceea știam că după ce se sună o să-l găsesc afară, cu o mînă în buzunar și cealaltă bătînd darabana cu patru degete nervoase pe degetul mare neclintit. I se rostea numele, viu pe buzele prietenilor, urmat de un salut, tata se întorcea și îl primea ca pe un lucru căzut din buzunarul altcuiva, saluta la rîndul lui, se răsucea la loc și îmi lua ghiozdanul din spinare ca să-l pună în spinarea lui. Atunci mie îmi creștea o pereche de aripi și pînă acasă aveam umerii acoperiți.

La scurt timp după ce plecase, cînd urma corpului încă nu i se șterse din pat, îl visasem pe tata pentru prima dată și se întîmplase de două ori în aceeași noapte. Se cățăra pe țevile din curte ca să ajungă la balconul de la bucătărie, cu părul zbîrlit și în pijama, abia sculat dintr-un pat din altă casă, de unde fugise cu un licăr de regret în ochi. Eu deschideam ferestrele și respiram aerul dimineții. Lasă-mă să intru, ridică-te, rîdea el, silindu-mă să-l primesc din nou. Mă trezisem urlînd, mama dormea în camera care fusese a lor, avînd grijă să ne țină pe mine și restul lumii dincolo de ușă. Adormisem la loc și tatăl meu apăruse din nou, atîrna deasupra golului curții și dădea nervos din picioare, legat de balustrada de fier cu un cearșaf pus în jurul gîtului, spînzurat ca în jocul căruia ne dedicam, cu hîrtie și pix, în tihna de după prînz: fie ghiceai cuvîntul secret, fie mureai. Horcăia și murmura, îmi cerea să-l ajut sau să-l las să plece. Mă trezisem pentru a doua oară, cu părul lipit de frunte și teama că nu o să mai pot respira, fără putința de-a

scăpa în limbul insomniacilor. Era încă întuneric, dar pentru mine acolo se terminase noaptea.

Mai jos, cîteva acte de curaj prin care am reușit să păstrez cu mine numele tatălui. Noaptea așteptam să se facă ora noastră, șase unu șase, ca să-i regăsesc mirosul de tutun și talc. Dimineața străbăteam străzile orașului cu gîtul încordat și cu privirea coborîtă la golurile dintre dale, mici pătrate albe lipite unul de altul și formînd altele, o pajiște de pătrate luminoase care se făcuseră cenușii de la pantofii trecătorilor. Ridicam privirea și mă concentram asupra oamenilor, rețineam trăsături și riduri, pași apăsați sau ușori, graba cu care oamenii urcau și coborau din mașini, pîndeam nevroza cu care își luau bun-rămas, se împingeau, se ignorau dinadins, dibuiam sentimente sufocate de obișnuință sau reprimate de convenții. Știam fiecare centimetru de loc și fiecare om fără să recunosc pe nimeni, pentru că să recunoști înseamnă să te simți liniștit, să te inserezi în oraș ca un aparat electrocasnic într-o bucătărie, în vreme ce eu nu eram niciodată liniștită și în mijlocul acelei armate de chipuri vedeam doar absența unuia. Ca să ajung la prietena mea, Sara, trebuia să trec pe lîngă cimitir și pe drum îl păstram lîngă mine pe tata cu și mai multă vehemență. Traversam pe lîngă dungile trecerii de pietoni, ocolind mașinile în mișcare și zidul ce separa mormintele de oraș, strîngeam curelele rucsacului, înaintam de-a lungul regatului morților, unde tatăl meu nu locuia, și mergeam ca o străină pe străzile celor vii, pentru că el nu locuia nici acolo. Îmi dispuneam linia defensivă în jurul zidului de incintă al cimitirului și nu mă temeam de contraatacul fantasmelor, picioarele îmi deveneau puternice și nutream gînduri de revoltă. Într-o zi, îmi spuneam, tata o să se întoarcă și o să demonstreze lumii cine eram noi.

În schimb dimineața, ca să ajung la școală, în clasa a opta, trebuia să parcurg un drum scurt, o tăiam prin parcul de la Villa Mazzini și îl salutam pe *Ficus macrophylla*, copacul vrăjitoarelor. Exista unul identic și în Piazza Marina din Palermo, îl văzusem și îl fotografiasem în timpul unei excursii cu școala, era mai bătrîn și mai mare decît cel din Messina, dar nu era al meu. În fine, la capătul unei străzi secundare, pe fațada liceului, o inscripție din epoca fascistă: „Treizeci de secole de Istorie ne permit să privim cu o milă suverană unele doctrine de dincolo de Alpi“. O sută de secole de nimic apăsau pe umerii mei, încărcătura de cărți, caiete, pixuri răsturnată în rucsacul meu purtat din școala primară pînă în adolescență fără ca nimeni să-mi mai vină în ajutor, să mă scape de greutatea din spinare. Mă întrebam ce sens are îndemnul de a fi superior și trist, de a rămîne la adăpostul milei. De ce ar fi trebuit să mă refugiez în Istorie cînd, la cei paisprezece ani ai mei, nu voiam decît să mă eliberez de ea? Dat fiind că nu mai puteam avea aripi, mi se cuvenea un viitor nestînjenit și liber. Dar liniile negre, pline de dispreț, ale caligrafiei fasciste de pe zid nu răspundeau.

Cînd ploua, îmi ploua în pantofi. Numele tatălui meu, descompus în efluvii acvatice, se suprapunea disconfortului șosetelor ude, îmbiba labele picioarelor cu noroi, bumbacul de calitate ceda în fața apocalipsei. Doi stropi n-o să vă facă să stați în casă, tuna nemiloasă și, în egală măsură, prietenoasă profesoara căreia făceam eforturi să nu-i spun mamă, atît de bine știa să combine autoritatea cu demnitatea și atît de puternică era nevoia mea de-a avea mai mult de o mamă. Pentru doi stropi de ploaie avem șapte absenți, dar vouă vi se pare normal, insista și răcnea ea și eu măcar eram mîndră că

sînt acolo după ce traversasem orașul ca o eroină, doar că vedeam scaunul liber al Sarei în cealaltă jumătate a băncii: ea cu ciorapii groși, lungi pînă la genunchi, uscați și cu amîndoi părinții lîngă ea, eu cu o victorie disperată asupra delirului iernii. Dar nu reușeam să ascund abisurile familiei mele, apăreau în părul meu încrețit de vijelie, îmi ștergeam lentilele ochelarilor cu o margine a cămășii, îmi coboram privirea spre ghetele scurte, violete, ale profesoarei, cu boturile ude, spre șosetele de culoare deschisă, spre vîrful umbrelei lăsate să se usuce lîngă catedră. Numele tatălui meu lovea în geamuri, din infernul lui Dante veneau fluviile osîndiților, Aheron, Styx și Flegeton, eu mă rugam în tăcere ca nimeni să nu descopere adevărata cauză a acelui potop: eu, eu și familia mea osîndită.

Eu și mama nu știam cum să vindecăm suferința și atunci o locuiam.

Dispariția tatălui meu devenise pîlnia colectoare a vinovățiilor noastre, nevralgia alegerilor de evitat.

Familia noastră, cuminte și mutilată, era constrînsă să meargă mai departe pînă ce se lăsa sfîșiată de un pluton de soldați albi. În spatele celor negri, întotdeauna al celor negri, mă ascundeam după cină, cînd așezam tabla de șah din lemn Senatore pe patul matrimonial, în jumătatea tatălui meu. Mama muta primul pion peste două careuri, eu elaboram strategii slabe și continuam amîndouă fără clepsidră pînă cînd mie mi se închideau ochii, pînă îmi luam chiloții și pijamalele de pe calorifer, unde îi întinseserăm ca să rămînă fierbinți, să ne apere de iarnă, niște veșminte foarte calde, ca niște armuri de nopți incolore – în fine, dezbrăcată de zi și înarmată cu acea flanelă, eliberam jumătatea dureroasă a patului și, cu brațele pline de turnuri și nebuni, mă duceam în camera mea.

Partida o cîștiga întotdeauna ea.

M-am ridicat pe coate, patul te micșora, urma să mor devorată de obiecte, ceasul deșteptător arăta ora șase și șaisprezece, avea să arate pentru totdeauna șase și șaisprezece. Am luat telefonul: nici un mesaj. Ora de la telefon e reală, numai ora de la telefon e reală. Nouă și patruzeci și opt.

I-am scris lui Pietro: „Ce faci?“.

Apoi: „Îmi lipsești“.

În fine, cu prudență: „Aici se moare de cald, nu e cazul să vii și tu“.

Nouă și cincizeci, o minimă intruziune a aerului.

Trei centimetri

Pe terasă, mama îi țintuia încruntată cu privirea pe meșterii care-și vedeau de treabă: tatăl și fiul, de neoprit, iar ea, sprijinită de parapet și purtînd o rochie cu imprimeu de margarete ce îi lăsa spatele descoperit, cu pielea înnegrită și îngroșată din pricina verii. A aruncat o privire spre picioarele mele, ca să se asigure că sînt acoperite pînă la o lungime decentă. Mie mi-a scăpat un rîset, chiar credea că mai sînt adolescenta aceea în stare să umble pe jumătate goală chiar dacă erau bărbați în casă?

— Ce albă ești, a remarcat venind spre mine. Voi nu mergeți niciodată la mare?

— Mă protejez, soarele e periculos, am zis, excluzîndu-l pe soțul meu din răspuns.

Tăcerea dintre noi s-a umplut cu nenumăratele noastre veri formate din loțiune de plajă pe bază de morcovi, sticle de bere filtrată turnate pe brațe, pe decolteu, pe pulpe, mușețel în păr și orice truc nebunesc pe care îl adoptam – mai ales eu – pentru ca pielea să ne pară mai puțin lăptoasă și părul, mai puțin întunecat. Pe de altă parte, cînd am mai crescut, am început să-mi apăr nuanța tenului, culorile mele naturale. Să negi ce ai fost, să te transformi în ceva diferit și apoi să uiți că îți doriseși asta – nu exista alt mod de a deveni adult, iar dacă exista, eu

nu-l știam. Să te gîndești la trecut ca la o rețea alcătuită din segmente diferite: pentru fiecare componentă, o fată care nu mai exista, dar care odinioară existase din plin, o fiică ce plecase și se căsătorise cu un bărbat și cu obiceiuri noi, într-o altă casă și într-un alt oraș.

— Doamnă, problema rămîne aceeași, a spus tare De Salvo.

— Insistă că nu vrea să facă a doua scurgere și noi, aici, cu două picături ne inundăm din nou, a șuierat mama.

Atunci mi-am dat seama că întrerupsesem un dialog mut între privirea ei severă și spinarea unui domn De Salvo exasperat, care, cu burta lui proeminentă și păroasă ieșită de sub tricoul ridicat deasupra buricului, aplecat spre planșeu, asuda căutînd o posibilitate pe care numai mama o vedea clar.

— Nu se poate face, zău că nu. Ar trebui să-i cereți vecinului dumneavoastră să îndepărteze acei trei centimetri, credeți-mă, cu a doua țeavă n-o să rezolvăm nimic. Sau facem noi o înălțare, dar atunci trebuie să fim siguri că ei nu înalță mai mult, altfel ne întoarcem de unde am plecat.

Trei centimetri.

În acea denivelare dintre terasa noastră și cea alăturată era ținută prizonieră istoria familiei noastre. Acea treaptă mică povestea cum eu și mama supraviețuiserăm, cu o superioritate ostentativă, siciliană pînă în măduva oaselor, cu o încăpățînare indiferentă în fața afronturilor, a insultelor, a mediocrității, chiar și în fața nedreptăților. Decît să cedăm, mai bine să ne pretăm echivocului nobleței, să trecem drept oameni de categorie superioară, care nu se amestecă în dispute, nu doresc să se încurce cu nimicuri. Din acel moment urma să-mi arăt mereu indiferența, ca un șanț de apărare pentru apocalipsa din interior. Dar ca să rămîn la relatarea faptelor, acestea

decurseseră astfel: după dispariția tatălui meu, într-o dimineață de iarnă insipidă, pe acoperiș înflorise o nedreptate. Nu atît cei trei centimetri de planșeu înălțat care făceau pe neașteptate ca terasa familiei evanghelicilor să fie mai înaltă decît a noastră, cît aspectul relaxat și primitor al ansamblului, o ofensă la adresa noastră. În decursul cîtorva nopți și al cîtorva zile, tatăl evanghelic își dăduse, probabil, silința să creeze pe acoperiș o a doua casă pentru cohorta lui de copii, duplicatul unei case de păpuși: mărise debaraua, dotînd-o cu ușă-fereastră și perdele, ridicase un foișor de metal rezistent la apă, umpluse noul strat de plăci ceramice cu plante suculente, care n-aveau să moară niciodată, încurajase o iederă să se cațăre pe plasa care despărțea proprietatea lui de a noastră, o iederă delicată și tînără, prin care să își dovedească traiul relaxat. Vino să vezi, mîrîise mama, urcînd înaintea mea pe scări, iar eu lăsasem caietele de italiană deschise pe masa mea de lucru și o urmasem. Pe acoperiș, în fața decadenței de la noi, văzusem: o nouă tricicletă de plastic colorat, găletușe, lopățele și o piscină gonflabilă care vara avea să se umple de chiote, vase de teracotă și draperii îngrijite, pregătite să lase iarna în urmă. Îți dai seama? spumega mama, au înălțat cu cinci centimetri, așa că atunci cînd o să plouă, apa o să curgă la noi și o să ne inundăm. Cinci centimetri, repeta ea cu convingere: urcase deja o dată pe terasă ca să-i măsoare. Am văzut, am încercat s-o liniștesc, desprinzîndu-mi privirea de la albul draperiilor lor, nu puteam simți mirosul, dar eram sigură că e detergent, pîine la micul dejun, miros de bebeluși și cîntece de slavă seara. Fericirea se manifestă întotdeauna în fața cuiva, evanghelicii își doriseră să fie fericiți în fața noastră.

Din ziua aia nu mai vorbiserăm decît despre diferența de nivel.

Ea n-a mai putut să-și găsească tihna. N-a liniștit-o cînd a aflat că nu erau cinci centimetri, ci trei, la urma urmei apa tot se scurgea, un pic mai lent, dar se scurgea. Trei centimetri, atît măsura ura mamei mele pentru celelalte familii, indiferente la ceea ce ni se întîmplase. Absența tatălui meu se mutase deasupra, pe acoperiș, în timp ce jos se juca piesa unei singure litanii: cînd aerul devenea mohorît și încărcat, cînd cîinii lătrau și palmierii foșneau, amenințarea ploii o enerva pe mama. Umbla în sus și-n jos pe coridor, fără să se uite la acel unic perete, eu număram tăcută primele tunete și, dacă la primul ropot de ploaie cel mai mic copil al vecinilor începea să plîngă, ea deschidea frigiderul, scotea un iaurt sau o costiță la grătar, care îi alunecau imediat din mînă, și își ieșea din minți, pentru că nu puteam continua așa.

— Doamnă, mă ascultați? Vă repet încă o dată acum, că e și fiica dumneavoastră de față: singura soluție ca să nu vă mai plouă niciodată în casă e să faceți o înălțare de trei centimetri și să ajungeți la același nivel.

De-a lungul anilor, timpul făcuse cele două terase mai asemănătoare decît fuseseră în trecut. Plasa despărțitoare era de-acum fragilă și oxidată, mi-am strecurat mîna dreaptă prin împletitură și mi-am retras-o roșie de rugină, era imposibil să-ți treci toată încheietura printr-un ochi al ei. Nu doar membrele mele crescuseră: întregul acoperiș părea mai mic. În amintirile mele, jumătatea noastră era amplă, dezolantă, părăsită în bătaia vîntului și în voia prafului, iar jucăriile copilăriei mele stăteau îngrămădite în debara. Jumătatea vecinilor era la fel de mare, dar era primitoare și ticsită cu obiecte. Acum, că

îmbătrîniseră amîndouă, terasa lor părea o doamnă de vîrstă mijlocie care fusese frumoasă într-un alt deceniu, în timp ce a noastră, scufundată și distrusă, se pregătea pentru o posibilă renaștere.

De Salvo o țintuia cu privirea pe mama, așteptînd un răspuns.

Nu contează, ne păstrăm apa, aș fi vrut să spun eu, am păstrat-o mereu și o s-o păstrăm cît o să trăim, e tot ce ne-a rămas de la tata, și dumneavoastră vi se pare nepotrivit?

În Sicilia, insula fără apă, unde mereu trebuie să faci față secetei, unde se tot discută despre apeducte și nimeni n-a găsit încă o soluție pentru robinetele care se usucă în fiecare seară, pe noi apa nu ne lăsase niciodată în pace.

— Aveți dreptate, am spus în schimb. Zău că aveți dreptate, domnule De Salvo, dacă nu rezolvăm problema, nu puteți munci, am eu grijă să vorbesc cu vecinii, ca să fim siguri că nu înalță din nou.

A treia nocturnă (de după-amiază)

Am șapte ani, nu dorm niciodată ziua, vreau să mă joc și să nu pierd vremea, mama mă urmărește pe scări, chiar dacă nu dorm, trebuie neapărat să mă bag în pat, e interzis să deranjezi somnul adulților. În toată perioada copilăriei adorm cel mult în două sau trei după-amiezi, culcată pe burtă, cu capul într-o parte, gura deschisă și bale pe bumbacul alb al pernei. Așa mi se întîmplă și acum, după prînz și după promisiunea făcută lui De Salvo că o să vorbesc cu vecinii, încurajată de privirea glacială a mamei.

Mă prăbușesc și visez.

Conduc mașina, timp în care primesc un telefon, nu pe telefonul meu, ci pe un vechi walkie-talkie, în realitate urmez instrucțiuni de la distanță, cineva mă călăuzește spre trupul tatălui meu, conduc și văd scena din afară ca pe o hartă, ca pe o insulă a comorii, mașina merge cu mine înăuntru și walkie-talkie-ul pornit pe bord.

Parchez, cobor, picioarele mi se afundă în nisip, alți bărbați sapă, nu sîntem aici ca să îngropăm, ci ca să exhumăm, ies la iveală bustul, capul, bulgări de pămînt ca aceia care se aruncă pe sicrie, dar nu sînt sicrie și gesturile pe care le fac toți sînt în sens invers, de la pămînt spre suprafață, pînă cînd scot un corp înfășurat într-un giulgiu, e trupul lui Hristos?

M-au adus aici pentru un dumnezeu, în jur pare să fie Palestina, ei vorbesc altă limbă, vorbesc toți deodată, dar eu nu vreau să particip la chestia asta care pare a fi un banchet, nu vreau să ating oasele lui Dumnezeu, nu știu ce să fac cu oasele lui Dumnezeu.

Eu nu vreau să dezgrop trupul lui Hristos, vreau să dezgrop trupul tatălui meu. Vreau să-l îmbrățișez, să-i șoptesc, să-i urlu, să-l ating, să-l îmbrățișez iar.

Nu sîntem aici ca să îngropăm, ci ca să exhumăm.

Ora albastră

M-am hotărît să ies cînd s-a lăsat răcoarea după-amiezii. Cei doi De Salvo își terminaseră munca și urmau să se întoarcă a doua zi, mama asculta radioul în camera ei și făcea ordine în dulapuri, scotea lenjeria de pat, o aranja pe culori și o punea înapoi în sertare după noi criterii, pe care numai ea le putea înțelege, vocea realizatorului emisiunii a anunțat o suită, violoncelul se lăsa peste lucruri, care dintr-odată nu mai erau nici prea multe, nici prea intruzive. M-am oprit pe palier, încă nu închisesem ușa, am intrat înapoi ca să-mi scot telefonul din buzunar și să-l las lîngă ceasul deșteptător. Eliberată în sfîrșit de timp, am ieșit să înfrunt orașul.

Se făcuse ora cînd pe coasta calabreză, pe celălalt țărm al mării, se conturează clar autostrăzile și podurile, în timp ce dincoace Messina se întinde pentru a urca și a coborî din nou în mici văi și se deschide spre unghiurile monumentalelor șiruri de trepte, arată spre cer cu fîntîni arteziene și turle ascuțite, se arcuiește spre el cu cupole catalane și trotuare stricate, iese la ferestre spre curțile locuințelor sociale. Probabil că după cutremurul din 1908 am încetat să aruncăm lucruri, incapabili – din pricina memoriei istorice – să eliminăm vechiul pentru a face loc noului. După acea traumă totul a trebuit să

conviețuiască, să se îngrămădească, nu se putea demola nimic, doar se construia nemăsurat, de spaimă, bărăci și bloculețe, străzi și felinare. Într-o zi orașul era acolo și apoi, în ziua următoare, nu mai era acolo, iar dacă dezastrul se întîmplase atunci, se putea întîmpla din nou, de nenumărate ori. Atunci mai bine te pregătești să ții totul laolaltă, să ridici imediat o clădire care să-i facă umbră celei dintîi, apoi încă una care să le blocheze vederea amîndurora și așa mai departe, pînă la învălmășeala confuză a imploziei arhitecturale.

Nimic nu se compara cu o plimbare pe țărmul mării. Dacă mă plimbam, îmi duceam propria bătălie, ca atunci cînd strîngeam curelele rucsacului ca să mă duc la școală sau la prietena mea, Sara. Departe de casă și de lucruri, departe de ușa de la intrare și de obișnuita stradă, departe de memorie și de cutia goală a pendulei, departe de ceasul deșteptător care rămăsese în urmă cu douăzeci și trei de ani.

Acum, pe șoseaua de lîngă mare, trebuia să-mi aleg direcția.

La stînga: litoralul și muzeul, adică apa și locul unde mama muncise ani de zile. La dreapta: domul și intrarea pe autostradă, adică un centru istoric retușat ca un parc de distracții și posibilitatea unei escapade. Dar eu voiam doar să profit de o oră de invizibilitate, o oră fără telefon, fără ceas, fără buzunare, fără nimic. Puteam urca spre cartierele cu vedere panoramică, alegînd una din acele străzi numite torenți, pentru că inițial orașul era traversat de rîuri, care apoi fuseseră umplute cu nisip pentru a face arterele care se înălțau de pe coastă pînă pe coline. Torrente Trapani, Torrente Giostra, Torrente Boccetta… Țineam ochii închiși și simțeam mirosul de apă dulce străpungînd asfaltul. Messina era un oraș cu temelii noroioase. Am decis să cotesc la dreapta, spre

passeggiatammare, acea mare atît de amestecată cu orașul, încît poți uita că există, cum uiți de rîurile îngropate sub străzi.

Nu mai era ziuă și nu era încă seară, ci ora albastră: nici un hotar între cer și apă, dispăruse pînă și linia orizontului, erau doar nenumăratele gradații diferite ale unuia și aceluiași covor colorat. Nori deasupra Madonei din port, un cuplu de drogați certîndu-se aproape de o bancă, el urlă: ești o proastă, chiar că ești o proastă, ea urlă mai tare: încetează, vorbește mai încet, ne aude lumea. Puține claxoane, valuri pe stînci. Ești o proastă, mi-ai furat și sufletul, prost ești tu, încă mai trebuie să-mi dai înapoi banii de anul trecut. E ceva vital în disperarea celor care urlă unii la alții, ba chiar se urmăresc, vînează un cuvînt, cerșesc un răspuns. Am invidiat relația aceea, atașamentul acela față de viață care fusese odată și al meu și apoi probabil că dispăruse pe fundul mării, împreună cu inelul regelui, pe care Colapesce e însărcinat să-l recupereze. Miturile strîmtorii fuseseră basmele mele pe vremea cînd eram copilă, Cola, căruia îi cresc aripioare din cauza timpului petrecut în apă, Morgana, care îi amăgește pe înotători cînd aerul e foarte curat, Scylla și Charybda, nimfe preschimbate în monștri. Marea care desparte insula de continent, acea fîșie lichidă și îngustă, foarte frecventată de vapoare și, odinioară, de felucile de pescuit pentru peștii-cu-spadă, o mare insațiabilă, pe care calmul aparent al limitelor ei o făcuse să devină feroce. Nu e deschisă, cred turiștii și vizitatorii cînd o văd captivă între două limbi de pămînt, nu e deschisă și deci e sigură și protejată, așa cred ei. Dar ceea ce nu se poate extinde conține un abis infinit, iar miturile există ca să ne amintească acest lucru.

Desigur, la o privire superficială, apa aceea e doar o linie dreaptă.

Prin dreptul meu a trecut un tramvai, ceva relativ nou pentru Messina. Dar cu două decenii în urmă, cînd trotuarul era încă lipsit de șine, parcursesem porțiunea aia de stradă de nenumărate ori, îmbrăcată în echipamentele pe care mi le cumpăram pentru orele de gimnastică, cu părul lung prins într-o coadă împletită, cu pofta de a alerga și a transpira tipică adolescentelor slabe, care nu au nevoie de așa ceva. Mai demult, în copilărie, o traversasem înainte și înapoi, începînd din ziua în care tata îmi dăruise o pereche de patine cu rotile și pînă în cea în care căzusem, în timp ce lui îi distrăsese atenția unul dintre gîndurile lui mute, cum se întîmpla de obicei cu un an înainte ca el să dispară. Alunecasem, îmi zdrelisem un genunchi, un cot și jumătate de bărbie, iar buza de sus mi se umflase. Tata se ridicase de pe bancă, smuls din apatia în care își petrecea de-acum zilele, și spusese: să mergem, haide, ce facem noi aici, chestiile astea nu-s de noi. Îmi dezlegasem șireturile, îmi pusesem patinele pe umăr și o pornisem pe trotuar în urma lui. Mașinile treceau pe lîngă noi în sens contrar, tata nu se răsucea spre mine, nu mă ținea de mînă, nu mă îndemna să fiu atentă. Aș fi vrut să-l îndemn eu pe el să aibă grijă la mașini, să stea aproape pe trotuar, dar nu mai reușeam să-i spun nimic și îmi zisesem în sinea mea: să sperăm că nu moare. Probabil că o gîndisem cu atîta putere, încît la scurtă vreme după aceea zeii mă pedepsiseră făcîndu-mi pe plac: tatăl meu nu murise și nu avea să moară niciodată.

Nu ne mai duseserăm la *passeggiatammare*, nu eu fusesem cea care greșise, ci tata, care descoperise că să fie atent la altcineva decît el însuși era un lux pe care nu și-l mai putea permite. Dimineața se prefăcea că deschide ochii, dar nu se uita cu adevărat la nimic, mama îi ducea la pat tava cu cafea și o

farfurie de biscuiți cu susan, pleca să se plimbe pe malul mării și apoi mergea la muzeu, eu plecam la școală și îi strigam pa în fața ușii. Problema substanței din care se compuneau zilele tatălui meu era un subiect mereu evitat.

Lucrurile erau egale doar în memoria mea și mă urmăreau în mod egal în afara casei: memoria are încălțări trainice și o răbdare de neînvins. Am încercat să las marea în urmă, pătrunzînd în oraș. Pe strada Santa Caterina dei Bottegai, ferestrele caselor erau ferecate la etajele al doilea și al treilea. Nu mai locuiește nimeni acolo, m-am gîndit, și imediat după aceea mi-am zis: ba nu, or fi ieșit la cină. Să stai acasă seara la sfîrșitul verii era un păcat mortal, cine știe unde plecaseră toți ca să se bucure de aerul răcoros, mai apoi urmau să se întoarcă, familiile cu copii și cuplurile de îndrăgostiți aveau să deschidă ferestrele și să lase în case noaptea de septembrie, pregătindu-se să se ducă la culcare sau să poarte o ultimă discuție în sufragerie. Dacă mi-i închipuiam, reușeam să suport strada pustie.

A apărut în sfîrșit și silueta liceului meu. Din sala de clasă a gimnaziului, de la ultima fereastră de jos, pe stînga, profesoara noastră aruncase un volum cu rezumate și comentarii scos la Bignami, pe care îl găsise într-o bancă: decît să aveți informații trunchiate, mai bine să nu știți nimic. Am zăbovit asupra inscripției plasate acolo sus: „Treizeci de secole de Istorie ne permit să privim cu o milă suverană unele doctrine de dincolo de Alpi“. Mi-am privit instinctiv picioarele, dar nu: de data asta pantofii îmi erau uscați și lucioși – o banală pereche de balerini negri. Un val de umiditate din aer îmi pătrundea în oase. Ora albastră devenise gri. Dar pînă să mă întorc acasă, mai aveam o ultimă destinație: mica piață de lîngă tribunal.

După-amiaza, imediat ce ne terminam temele, Sara și cu mine mergeam să ne așezăm undeva aproape de statuia Fonte dell'Acquario. Se lăsa seara peste mașinile plictisite de la semafor și noi ne sprijineam de bancă, avînd cu noi conurile de hîrtie cu crochete aburinde, cumpărate de la rotiseria din apropiere. Uneori cîntam. Simțeam pe umeri răsuflarea băiatului de marmură călare pe mapamond, uneori sufla mai tare și îmi încălzea ceafa cu o dogoare analgezică, din fîntîna lui nu țîșnea niciodată apă și mie nu-mi venea niciodată să plîng. Sara era la fel ca mine, dar intactă, casa ei era ușoară și banală, gîndurile ei erau libere să coincidă cu vîrsta pe care o avea. Cînd eram împreună, puteam să am și eu paisprezece ani, la fel ca ea, de aceea stăteam agățată de ea ca o naufragiată – eu, care uram toate vîrstele de cînd tata încetase să mai aibă una și știam că fiecare zi de naștere a lui se sărbătorea în ciuda mea.

Numele acelui loc provenea de la zeul Ianus și apoi de la Acquario – Gennaro pentru cei din Messina.

Acum era din nou în fața mea. Un zeu familiar, acoperit de buruieni, micuț și mai anonim decît gigantul din amintirile mele, nu tînărul care sufla peste după-amiezile gălăgioase ale adolescenței, ci o bucată de marmură mută și fără importanță.

M-am întins pe bancă, cu mîinile încrucișate la ceafă și genunchii ridicați, printre inimile străpunse și citatele scrise cu marker pe fierul spătarului. Felinarele s-au aprins și eu nu m-am mai gîndit la nimic. Trecutul era o regiune îndepărtată, lucrurile sînt înțepenite doar în memoria mea, aceeași amintire se reia de o mie de ori, ca un nou debut la teatru, tatăl meu se trezește la șase și șaisprezece, oprește deșteptătorul cu o lovitură seacă și, ca printr-o vrajă, de atunci acel ceas

deșteptător n-o să-și mai schimbe ora, își alege cravata, își pune cravata, se spală pe dinți, lasă o urmă de pastă de dinți ca o dîră de limax, iese din casă îmbrăcat cu cămașa albastră, se răsucește să privească ușa, are o tresărire de satisfacție melancolică. Cortina, întuneric, fără aplauze. Ochii mei nu văzuseră amintirea aceea și totuși înăuntrul meu ea urcase pe scenă timp de douăzeci și trei de ani.

M-am întors pe o parte. Am scos din buzunar singurul obiect pe care îl luasem de-acasă: un pix verde și parfumat cu care îmi făceam temele și îi scriam Sarei scrisori de prietenie pătimașe. Pe fierul băncii, printre numele îndrăgostiților și vulgaritatea desenelor obscene, m-am rugat pentru pacea unui cadavru și am scris cuvintele pe care adevărații orfani își pot permite să le ironizeze, în timp ce supraviețuitorii rîvnesc la o dispariție asemenea liniștii: „Aici odihnește Sebastiano Laquidara, îl plînge fiica lui, Ida“.

Cînd am terminat de scris necrologul tatălui meu, furia numelui său s-a domolit.

Partea a doua

Corpul

Viața e doar o clipire

Toată viața fusesem fiica absenței lui Sebastiano Laquidara. Cînd am devenit adolescentă, casa era umedă, iernile erau vîntoase și verile, aride: cea mai aridă a fost a patra de după dispariția lui. În iarnă împlinisem șaisprezece ani. O să fii cea mai frumoasă fată de șaisprezece ani din oraș, îmi promisese mama pe cînd eram o fetiță slabă și uscătivă și, ca să onorez acea promisiune sau acel neliniștitor șantaj, chipul meu își îndulcise trăsăturile și îmi crescuseră sîni – mici, dar fermi și fragezi. Nu eram frumoasă, dar devenisem altceva, corpul meu o ascultase pe mama sau pur și simplu ea trecuse deja prin asta, mai devreme sau mai tîrziu toți ies din copilărie, iar ea primise instrucțiunile înaintea mea, știa cum se procedează. Eu mă formam cu greu dintr-o sinteză de proeminențe – nasul osos, dinții ajustați de sîrmele aparatului dentar, genunchii și coatele ascuțite – și oglinda îmi oferea o imagine nouă, versiunea șlefuită a unei înfățișări posibile: a mea. Mama prezisese asta.

Între timp, pe măsură ce pielea se întindea și corpul se alungea, pe măsură ce mă rotunjeam, clima era, de la o zi la alta, tot mai uscată și absența răzbunătoare a tatălui meu amenința să-i lase pe cei din Messina fără apă. Nu plouase de cîteva săptămîni, ziarele prezentau pe larg criza de apă și pereții erau sufocanți. Eu și mama dăduserăm fuga să

cumpărăm două ventilatoare cu picior ca să alungăm zăpușeala și instalaserăm cîte unul în fiecare dormitor, al meu și al ei. Stăteam ziua întreagă cu picioarele întinse și gîdilate de aerul agitat în toate direcțiile și citeam cărțile mele, nu pe acelea de pe etajera improvizată unde zăceau îngrămădite manualele tatălui meu. Într-o librărie din centrul orașului îmi alesesem *Ciuma* lui Albert Camus fiindcă povestea despre șoareci morți, iar eu, acasă, scosesem șoarecii din vizuini și îi biruisem, pe cînd mamei îi era frică de ei. Șoarecii lui Camus puteau fi o metaforă pentru ceea ce își doreau, dar pentru mine erau reali și-atît, îmi aminteau de lupta și triumful meu. Mama n-ar fi avut niciodată curajul să pregătească o cursă, să dea la o parte canapeaua de la perete ca să găsească rozătorul ascuns, să urle ca să-l sperie, să-l facă să ezite și să cadă peste cartonul uns cu clei. Nici n-ar fi avut curajul să-l omoare cu o lovitură de mătură. Eu eram cea care făcuse gesturile acelea.

Noaptea, pe întuneric, traversam transpirată coridorul pînă la bucătărie, deschideam congelatorul, desprindeam subțirile și rarele stalactite crescute deasupra chestiilor înghețate și luam apa aia solidă în pat. Frecam perna cu gheața și, odată recreată o iluzie de răcoare, adormeam la loc, răsucindu-mă cu greu, pentru că, față de cît de slabă fusesem în copilărie, puținele kilograme ale noii mele feminități atîrnau și incomodau. Dacă mă întorceam pe-o parte, le simțeam, dacă stăteam pe burtă, făceam caz de asta. Nu mai eram androgină și atunci cine eram, ce eram pe cale să devin? A trebuit să constat că mama știuse încă dinainte că urma să mă schimb. Mi-am zis că era doar banala cunoaștere a lucrurilor obișnuite. Nu-i recunoșteam instinctul de mamă, eram doi copaci plantați în perioade diferite și ei îi venise rîndul să crească prima, iar asta n-o făcea

să fie părinte, așa cum faptul că eu mă născusem după ea nu făcea din mine o fiică, ci dimpotrivă: cu cît creșteam, cu atît deveneam mai mult niște plante nevoite să împartă același teritoriu, iar pentru a o observa pe cea mare, cea mică trebuia să se înalțe un pic, să se răsucească, să rîște lăsîndu-și ramurile și frunzele în bătaia ploii sau a soarelui.

În vara aceea, în vreme ce o întreagă regiune suferea de cald din vina mea, în vreme ce casele colegilor mei de clasă se goleau de toată apa pe care numele tatălui meu o avîrlea cu putere asupra mea, eu mă făceam mare.

De la o zi la alta, începusem să etalez ceea ce Sebastiano Laquidara nu mai avea: un corp. Purtam pantaloni scurți colanți, tricouri scurte înflorate, sutiene cu sîrme adîncite în stern, pantofi sport din pînză, brățări de silicon fosforescente. Nu mai purtam ochelari, ci lentile de contact moi, de ultimă generație. La oftalmolog mersesem cu mama, care nu se mulțumise să rămînă în sala de așteptare, ci se ținuse după mine pînă în cabinetul medicului, unde scosese un evantai și multe văicăreli din cauza căldurii timpurii. El o asculta în timp ce eu exersam într-un colț, în fața oglinzii: udă mîinile, săpunește-le mai bine, șterge-le bine, pune lentila pe arătător, lărgește ochiul drept cu mîna stîngă. Prinsesem tehnica imediat, așa cum se întîmplă în disciplinele pe care le învățăm în izolare forțată, într-o singurătate ce ne ține departe de distracția celorlalți. Imediat ce lucrul acela străin mi se centrase pe iris, privirea mi se limpezise. Gata cu unghiurile nefocalizate, gata cu vederea începătoșată și murdară, dar faptul că acum stăteam în picioare cu un gol pe nas îmi stîrnise teama că o să-mi pierd echilibrul. Mă simțeam expusă. Mama îl plătise pe medic și

păstrase rețeta în portmoneu, mulțumită că destinul normal pe care îl stabilise pentru mine se împlinise.

De cîtva timp începuse să nu mai urmărească nimic altceva decît să îngroape copilăria mea și nenorocirea noastră, să mă determine să mă las pradă verii, luminii indiscrete, transpirației și unei adolescențe nestăpînite, să alunge urîțenia și mîhnirea. Iar dacă tata hotărîse să rateze toate astea, dacă nu voise să asiste la inaugurarea vieții mele de femeie, cu atît mai rău pentru el. Asta spunea fiecare nou gest al mamei, ce urmărea să mă convingă că merită să trăiești și să uiți, iar eu, cu ochii mei dintr-odată neacoperiți, în cîteva zile învățasem să mă machiez ca să ascund micile vene albăstrui de pe cearcănele pe care nici măcar nu știam că le am.

Am desprins fotografia din album, de pe a doua pagină, după ce am ridicat folia de protecție transparentă. Din trecut, cealaltă Ida Laquidara mă fixa cu privirea rîzînd și rîdea de mine. Avea șaisprezece ani, iar eu aveam mai mult decît dublu, urma să mă îmbolnăvesc și să mor, în timp ce ea avea să-și păstreze o vîrstă încremenită, la fel ca aceea a tatălui meu și a tuturor obiectelor din casă. Țineam ochii închiși, simțeam mirosul spumei care-i îngreuna părul creț, întunecat, și în picioarele mele rămase subțiri stăruia amintirea acelor pulpe adolescentine. Iată-mă, asta sînt, spunea poza cu care fata, cu copilăria lăsată în urmă și la o distanță de douăzeci de ani, înfrunta obiectivul ca o sirenă, nu mai sînt copil și încă nu sînt adultă. Așezată pe zidul mic al balconului unui hotel, încălțată cu niște mocasini și cu picioarele atîrnîndu-i, își atingea părul cu un gest gingaș și îi zîmbea Sarei, care o fotografia, în timp ce în spatele ei se vedea lucind albul insulei Ortigia. La școală ne

obligau să știm toate rămășițele acelei Grecii din care s-a născut Sicilia ca litoral și nouă ne plăcea să fim părtași la asta. Profesorii ne organizau excursiile în funcție de calendarul tragediilor jucate la teatru și de siturile arheologice deschise, fără să le pese de vreme, căldură și umiditate.

— La ce te uiți? a zis mama, trecînd pragul și venind să se așeze lîngă mine pe pat.

Căldura brațelor, șoldurilor, picioarelor ei m-a enervat și m-am dat la o parte.

— În ce an era asta? a întrebat ea, țintuind albumul cu privirea.

— Pot să-ți cer o favoare? i-am răspuns eu. Vrei să-mi faci o cafea?

A dat din cap că da și, înainte să iasă, s-a răsucit pe călcîie.

— Da, dar gata cu *scuntintizza*[1], lasă prostiile astea pentru radio, pune-le în gura altora.

Așadar, mama urmărea emisiunea.

Nu vorbiserăm niciodată despre asta și m-am surprins că mi-o imaginez în bucătărie, cu mîinile în chiuvetă, sau întinsă pe canapea, răsfoind o revistă cu obiecte vechi, sau vorbind la telefon cu una dintre prietenele ei, cu murmurul vocilor în fundal și realizatorul care, citind poveștile scrise de mine, conferea un ton dramatic sau comic cuvintelor. Am văzut limpede ce făcea în timpul emisiunii, am văzut-o strîngînd din dinți, încleștînd pumnii, încruntîndu-se, reacționînd cu tot corpul ei la urmele pe care le strecuram în istorisiri, punîndu-le pe seama ascultătorilor: povești cu fiice fără tați, cu tați trăind separat, cu mame disperate sau lipsite de afecțiune, povești despre pierderi și nemulțumiri, despre nervi și regăsiri, povești despre împăcări în preajma morților și în momente de doliu. O

dată, ajunsă la apogeul aprobării publicului, mă simțisem atît de sigură pe mine, încît îl făcusem pe un personaj fictiv calabrez să rostească proverbul meu preferat: „Așa e Crăciunul în strîmtoare: *triulu, malanova e scuntintizza*[2]“. Era povestea unui bărbat singur și văduv, de aproape șaizeci de ani, care avea o relație dificilă cu copiii lui. Aflam astfel din aluziile mamei că și ea le asculta, nu din mîndrie pentru realizările fiicei sale, ci ca să consemneze acea *scuntintizza* pe care o revărsam în poveștile imaginare ale celorlalți: remarca mărturiile faptului că mă înșelasem și nu mă ierta. Ar fi vrut să-i dovedesc că fusese o mamă bună, cea mai bună. Ar fi trebuit s-o liniștesc: nu, nu moștenisem de la el tristețea și indiferența față de viață, da, eram guralivă, sănătoasă, normală, la fel ca ea. Mama ar fi vrut să audă de la mine următorul mesaj: stai liniștită, nu e nimeni vinovat de dispariția tatălui meu, nu ești tu vinovată de asta. Dar, spre deosebire de ea, eu nu credeam că vinovatul ar fi cineva anume, credeam că toți sîntem vinovați.

Din fotografie, tînăra Ida Laquidara a început să vorbească din nou. În vara aceea sărutase un băiat fără să-l iubească și fără să simtă nimic, rămăseseră să stea de vorbă pe plajă la apus, apoi merseseră pe țărm pînă la grădinile care dădeau în piațeta unde el își parcase scuterul. Pe faleză, două vechi tunuri de artilerie ale casei de Bourbon țînteau spre coasta calabreză. Băiatul se răsucise și îi strînsese mîinile pe lîngă șolduri, nici măcar nu respecta un manual de instrucțiuni, în apă se reflectau ultimele licăriri ale zilei și neexperimentata Ida Laquidara se gîndise: Sara a făcut-o deja. Cu puțin timp înainte ca gurile să li se unească, se oprise, scuze, numai o secundă, și își scuipase în mîini guma de mestecat. Băiatul o așteptase

răbdător. Apoi se apropiase din nou și nu mai existase nici o scuză, nici o pereche de ochelari de scos de pe nas. Ai stricat momentul magic pentru o gumă, rîsese Sara cînd îi povestise, și Ida, fanfaroană: vezi, eu sînt ingredientul greșit, cel care a făcut să se taie maioneza.

Doar atît, fată încremenită? E maximum pe care îl poți extrage din zîmbetul tău fix? Povestea unui sărut evident întîrziat, la limita vîrstei prevăzute pentru tine, vădita complicitate între prietene, corpul care se deschide puțin fără să lase daune în jurnalul de bord?

Fata din fotografie tace, în casă e zăpușeală și o liniște deplină. Ea se încăpățînează să aibă șaisprezece ani, vrea să-i păstreze neapărat, nici măcar nu bănuiește că o să-i aibă pentru totdeauna. Cineva în spatele ei, dincolo de balcon, o fantasmă în vînt șoptește: viața e *ein Augenblick*, o clipire, dar e un ecou al lecției de germană, iată unde a auzit cuvîntul ăla. În spatele zîmbetului ei, Ida Laquidara e sigură că va rămîne așa pentru totdeauna. Crede – și nimeni n-ar putea-o face să renunțe la idee – că pentru ea totul se va întîmpla înăuntrul înfățișării pe care o are acum, înăuntrul forței precise a unei singure vîrste. Fată oprită în timp, ascultă-mă: femeia care poartă azi numele tău te respectă atît de mult, încît nu te mai numește fetiță. Femeii care apucă fotografia îi e străină compasiunea habotnică a adulților, așa că te poți încumeta să-i oferi o recompensă.

Curaj.

Numai tu poți pune în scenă amintirea aia. Exact aia.

Se întîmplase, probabil, la vreo săptămînă sau două după întoarcerea de la Ortigia. Zece zile după fotografie și douăzeci

după sărutul de pe plajă, la concluziile astea ajung dacă mă încăpățînez să le trag, dar în verile acelea care păreau așa de lungi timpul era în realitate peticit, inconsistent, universul se deplasa într-o direcție și apoi în alta, orice schimbare era *ein Augenblick*, o clipire între o lună și următoarea, săptămîni lungi și pustii ce trebuiau colonizate înainte de întoarcerea la școală.

Sara mă sunase într-o dimineață: trec să te iau într-o oră, ce costum îți pui? Scuză-mă, dar cu ce treci să mă iei? îi răspunsesem. Ți-ai cumpărat scuter azi-noapte? Cu Fabio, spusese ea, mergem în Calabria, pe plaja din Scilla. Închisesem telefonul năucită, dar nu într-atît încît să nu mă bucur de veste: așadar, aveau să vină cu mașina, pe care urma s-o urcăm pe feribot, și-apoi o să petrecem o zi pe coasta de vizavi. Ce putea fi mai frumos de-atît? Cînd nu mai erai pe insulă, toate regulile dispăreau, cînd nu mai erai pe insulă, orice era posibil. Intrasem în camera mamei avînd pe mine un costum *deux-pièces* și descoperisem în oglindă noul meu corp, picioarele subțiri, șoldurile abia ivite, sînii dispăruți în două triunghiuri mici de material, corpul pe care urma să-l duc în apă și pe țărm – da, să traversăm marea și să ajungem pe partea cealaltă.

De cînd se terminase școala, Sara începuse să iasă cu Fabio, dacă a ieși înseamnă să o cotești în dreptul casei tale și să te strecori în mașina cuiva care te așteaptă în fiecare zi. Ea îl iubea, dacă a iubi pe cineva înseamnă să-i înconjori gîtul cu brațele, să deschizi gura și să-i oferi limba (sărută foarte bine, îmi spusese ea mîndră și eu aș fi vrut s-o întreb: de unde știi, de vreme ce nu ai mai sărutat pe nimeni? sau ai mai sărutat pe cineva?). El o iubea, dacă a iubi înseamnă s-o exciți mîngîindu-i picioarele pe sub fustă și să-i sfidezi pe toți etalîndu-ți legătura intimă cu o fată care pînă cu cîteva zile în urmă nu-i aparținea

lui, ci părinților, școlii și mie. Eu adoptasem expresia unei făpturi care își vede de treburile ei, ca să nu se creadă că-mi rămăsese cel mai prost rol, prietena nelegitimă. Fabio era unul de-ai noștri, îmi repetam eu cît îi așteptam în fața casei. Îi dădusem băiatului aceluia pe care nu-l iubeam un sărut la apus, pe plaja cu cele două tunuri, pentru că exista, ca să fiu mai aproape de prietena mea într-un mod personal și întortocheat – și îmi ieșise. În ziua aceea, în schimb, n-avea să mai îmi iasă, dar nu puteam să-mi dau seama imediat, eram îmbătată de încăpățînarea mea de a fi fericită, de entuziasmul traversării strîmtorii. *Ein Augenblick*: ne petrecem viața clipind și apoi, în răstimpul unei clipiri, a uneia singure dintre multe altele, direcția se modifică și tot ce înseamnă ființa noastră se învălmășește.

Pe vapor sîntem încă împreună, ne aplecăm peste parapet și cîntăm. Eu spun: în marea care duce la Stromboli se văd delfini (mă gîndesc: în zorii unei dimineți, în barcă cu tata, în drum spre Stromboli, am văzut goluri în apă și cozi de pește asemănătoare cu ale tonului făcînd salturi, erau delfini). Sara spune: aici, în cel mai bun caz, îl vedem pe Charybda (mă gîndesc: un monstru marin care devorează tot ce găsește, bărci, oameni, pești, gunoaie, un monstru insațiabil). Fabio fumează și nu-și scoate ochelarii de soare negri, bem bere la gheață, nu mîncăm nimic, mi se oferă o țigară, apoi încă una, fumez stîngaci, dar îmi dau multe aere, la prima aluzie că sînt o profitoare, mi se face rușine și, cînd coborîm la Villa San Giovanni, intru într-o tutungerie și îmi cheltuiesc jumătate din bani ca să cumpăr trei pachete de țigări, cîte unul pentru fiecare.

Plaja e foarte albă, plină de lume, Sara și Fabio stau mereu îmbrățișați, rîd între ei, vorbesc cu un vocabular care nu e al meu, mă prefac că înțeleg, nu mă pot umili în halul ăsta. La un moment dat, el spune: am chef de un martini, și ea îl urmează, se răsucește, îmi zîmbește, dispare, dispar împreună. Mă întreb de ce au vrut să vin cu ei, mă detest că am picat în plasă și mă prefac că nu s-a întîmplat nimic. Întotdeauna mă prefac că nu s-a întîmplat nimic, întotdeauna. E o artă pe care o practic cu profesionalism, tata a dispărut de trei ani, nimeni nu mă întrece la disimularea durerii.

Mă ridic și mă duc spre apă.

Invincibilă, intru în marea rece, costumul mi se lărgește, îmi încordez mușchii, ies, mă întorc la prosopul meu, berea mea e acolo, înfiptă în nisip. N-o poți bea așa caldă, e grețoasă, spune un bărbat de pe un prosop alăturat, arătînd spre sticla mea. Probabil se așezase acolo în timp ce făceam baie. E vocea unui bărbat de vîrsta tatălui meu, dar eu nu mai știu vocea tatălui meu. Iau din geantă o țigară ca și cum toată viața n-aș fi făcut altceva decît să fumez, bricheta e la Fabio, de ce n-am cumpărat trei? Simt umbra de pe brațul meu și o căldură străină, un braț negricios care îmi întinde o brichetă, aud sfîrîitul, simt flăcăruia și un corp care se așază cu hotărîre lîngă mine. Ai venit singură? Nu, cu prietenii mei. Simpatici prieteni, te lasă singură. Are dreptate: în jurul meu nu sînt prosoape, genți, obiecte, nimic. Pustiul, metri întregi de nisip deschis la culoare și cîteva pietre. Par o fetiță care spune minciuni. Pielea miroase a sare.

Cîți ani ai? Optsprezece. Nu-i adevărat. Optsprezece. E prima oară cînd vii pe plaja asta? Îi răspund că mă înscriu la facultate, o să studiez cinematografia, o să merg să locuiesc la Bologna.

Mint fără șovăire. Îmi studiez unghiile de la picioare: ar fi trebuit să mi le dau cu ojă. El are barbă, părul cîrlionțat și negru, poartă ochelari de vedere în ciuda soarelui și în dosul lentilelor i se văd pupilele căprui. Nu emană mirosul pe care îl au toți la mare, de cremă de protecție solară, recunosc gelul de duș cu care s-a spălat, am văzut reclama la el stînd la masă cu mama la prînz, cînd despart dimineața de după-amiază, și seara, cînd ea se prăbușește și eu rămîn cu ochii holbați în ecranul televizorului. Privesc în partea aceea, spre prosopul cu buzunar, în el e un roman cu coperți tari și galbene din care, în locul unui semn de carte, se ivește capătul unui pix. Predă la universitate, literatură engleză.

Și tu? insistă el. Eu merg să locuiesc la Bologna, stărui eu în minciună.

Pe țărm, două prietene rîd și vorbesc, stînd în apă pînă la genunchi și ținînd mîinile în șolduri.

El întreabă: vrei altă bere?

O fetiță tîrîtă la mal de mama ei urlă din cauza nisipului care-i intră în labele de înot și o deranjează. Una dintre cele două prietene a intrat în apă și cealaltă a rămas nemișcată, cu privirea îndreptată spre un punct nedefinit.

Scuturăm scrumul în gîtul sticlei mele, pe fundul ei a mai rămas niște bere caldă. Spun: termin să mă usuc și mergem.

Mă joc cu o mînă în nisip și el nu spune nimic.

Cînd îmi trag pe mine pantalonii scurți, slipul e încă ud, dar nu mai am chef să stau pe plajă ca să mă încălzesc, traversăm nisipul care frige, traversăm strada care trebuie traversată și ajungem la mașină. Am o groază de casete, spune el. Urcăm și pornim casetofonul, aleg niște muzică italiană din deceniile dinaintea nașterii mele, întind picioarele și spun ceva greșit,

ademenitor, iar tot ce se întîmplă începînd din momentul acela e dizgrațios: supt, sărutat, smuls, penetrarea inevitabilă și agasantă, precum costumul meu de baie *deux-pièces* lipit de piele. Bărbatul căruia de-acum ceea ce se petrece i se pare irevocabil se hotărăște să zăbovească mai mult în locurile unde pielea e mai albă, sub urmele de la costum, mă întreabă dacă îmi place și dacă e prima dată, răspund da și apoi nu și ambele chestii sînt adevărate: nu poate fi prima dată, nu pot accepta să se întîmple așa.

Dacă i se întîmplă corpului, nu s-a întîmplat cu adevărat.

Pe lîngă mașină n-a trecut nimeni, în fața parbrizului sînt niște mărăcini țepoși și niște fructe micuțe, necomestibile, de un roșu aprins.

Cînd plec, coboară și el. Îi spun să nu mă însoțească, nu e nevoie, mă duc să-mi recuperez prietenii, în privirea lui satisfăcută citesc ironia, pentru el e limpede că prietenii mei nu există și că sînt singură, mă salută cu o mîngîiere afectuoasă, mă întreabă dacă vreau să-l revăd, îi pare rău că nu are un pix ca să-mi scrie numărul lui de telefon în palmă, mi-l spune scandînd cifrele, îl repet o dată, de două, de trei ori, și în timp ce-l rostesc, îl uit.

Pornesc din parcare spre plajă. Sînt puternică, semeață, mă dezbrac fără ca măcar să mă opresc, intru în mare, înot cu capul sub apă și apoi deasupra ei, stil liber, bras, pe spate, apoi din nou sub apă, pînă cînd aud, estompată, o voce familiară, scot capul din apă, Sara urlă euforică de pe țărm, mă strigă, e tîrziu.

Nu mă mai gîndesc la nimic.

La întoarcere cîntăm lîngă parapetul feribotului, vorbim iar despre delfini, deschidem alte beri reci, ne terminăm pachetele

de țigări. Îmi cumpăr gume de mestecat cu aromă de mentă și le frec de degete ca să alung mirosul de fum. Mintea curăță mai repede decît dușul și mai bine decît el: mă conving că așa e și de atunci urma să repet acea ficțiune ori de cîte ori aveam nevoie. E o scenă la timpul prezent, un vis. E o scenă pe care pot s-o uit dimineața.

Dacă i se întîmplă corpului, nu se pune, dacă i se întîmplă corpului, nu s-a întîmplat cu adevărat.

— Ai vrut-o și acum n-o bei.

Mama a arătat spre ceașca de cafea, care, din fierbinte, se făcuse călduță. Nu-mi dădusem seama că intrase să mi-o aducă, nici nu mă mai gîndisem că o s-o prepare după ce o rugasem. Am închis albumul pe care-l țineam pe genunchi, i-am spus adio Idei de șaisprezece ani și am luat imediat alt album din stivă.

— Stai toată ziua așa, ce sens are?

— Cum așa?

— Ai promis că o să mă ajuți.

— Scuză-mă, am ajuns aici obosită. Am lucrat la ediția de vară a programului.

— Fă o plimbare. O baie în mare.

A aruncat o privire disprețuitoare la imaginile din trecut.

— Ieși și tu. Sînt doar niște fotografii.

— Îți amintești cînd îmi frecam perna cu gheață ca să pot dormi?

— Ce făceai?

— Dar iarna aia, cel puțin pe aia ți-o amintești?

Am arătat spre o fotografie polaroid cu ea și tata sub o pătură portocalie, în patul din camera lor. Atmosferă de duminică, mama ciufulită, abia trezită din somn, rîdea și se uita

într-o parte, tata se eschiva, spunea ceva, o admira adorator. Ea într-un tricou albastru de bumbac, el la bustul gol. Aveau picioarele împletite sub pătură, se țineau de mînă. Eu făcusem fotografia aia.

— Vă iubeați?

— Te-am întrebat vreodată ceva despre soțul tău?

Vocea mamei devenise sumbră și intimidantă. Eu și soțul meu nu aveam fotografii împreună și ea nu pretinsese niciodată că-mi înțelege căsnicia. El era sfios, eu consideram că fotografiile cu cupluri sînt vulgare: două ființe umane care traversează împreună o bucată de timp, două persoane care se trezesc că împart una cu alta cîteva din zilele lor, pretind să arate lumii o fericire ce nu poate decît să îmbătrînească urît, fiind înlocuită de o nouă fericire la fel de trecătoare.

— Soțul meu nu s-a trezit într-o dimineață hotărît să dispară.

— Nu știi nimic, Ida. Nimeni nu știe ce se întîmplă într-o căsnicie, în afară de soț și soție. Uneori nici ei.

— Dar de tata pot vorbi. Și în toate după-amiezile în care tu nu erai, în diminețile în care ieșeai devreme ca să te duci la serviciu, eu eram aici și stăteam cu el. Și unde erai în dimineața cînd a plecat?

— Erai un copil, ce știu copiii?

— Îl lăsai cu mine în fiecare zi. Nu știu nici măcar dacă ai suferit cu adevărat.

— Așa ai fost întotdeauna: una care nu ascultă, care născocește firea celorlalți, cum născocești poveștile alea pe care le scrii pentru radio. Știi unde eram. La muzeu – în dimineața aia, la fel ca întotdeauna. Tatăl tău nu mai avea slujbă. Trebuie să-ți amintesc asta, că mîncați datorită mie? Îți amintești asta sau nu: că fără mama ta nu ai fi avut ce să pui pe masă?

— Ar fi mai bine dacă în creșterea copiilor s-ar implica nu doar cei doi părinți, ci întreaga comunitate, dacă ei ar aparține unei localități, unui sat, nu biologiei. Așa poate că n-ar mai exista acest îngrozitor simț al proprietății.

— Da' ce tot spui tu acolo? Ce tot îi spui mamei tale?

S-a ridicat brusc. Soarele aflat sus pe cer s-a concentrat prin fereastră asupra ei într-un mic con de lumină, făcînd-o să semene cu o balerină pe o scenă, furioasă și diafană. La cei șaizeci și opt de ani ai ei, mama rămăsese frumoasă, ba chiar se făcuse mai frumoasă decît în albumul de pe genunchii mei.

— Nu ți-e rușine? Ar trebui să-ți fie rușine de astfel de gînduri. Și apoi ai venit aici ca să faci ce? Măcar dacă m-ai ajuta cu meșterii. Că ești sau nu aici, tot aia e. Sînt mereu singură. Mă întrebi dacă am suferit?

— Mă pregăteam să urc și să verific ziduleț rezervorului de apă. Vreau să văd în ce punct se află.

— Și ce vrei să le zici despre ziduleț? Ziduleț e dărîmat. De parcă aia ar fi problema, Ida.

Vocea mamei era un vînt care se întețea, o furtună de nisip care se pregătea să mă lovească în față. Cei doi de pe terasă o puteau auzi? Mă temeam de furia ei, așa cum odinioară mă temusem că la urechile vecinilor o să ajungă cuvintele de nereprodus ale certurilor noastre. Eram adulte – eu mare și ea bătrînă –, nu putea începe să mă trateze iar ca pe un copil, să mă prindă în jocul ăla monstruos. Nu voiam să fiu obligată să-mi demonstrez mie însămi că aș fi știut cum să-l evit. Dar, în fond, aș fi știut într-adevăr?

— Nu-ți pasă niciodată de nimic. Nu te-ai schimbat, ești tot aia căreia nu-i pasă nici un pic de mama ei. Ești cea mai mare egoistă pe care o cunosc. Și eu te-am născut.

M-a năpădit o tulburare pe care nu știam din ce parte s-o apuc: am adunat-o cu mîinile larg deschise și mi-am pus la punct o apărare.

— Mamă, știi bine că am venit aici pentru tine.

— Pentru mine! De cînd ai sosit, aștept un gest oricît de mărunt. Auzi-te numai ce spui: ai venit pentru mine. De parcă mi-ai face o favoare. Nu te sinchisești nici să te uiți la mama ta, nici măcar nu știi ce înseamnă să fii mamă. Eu îți doresc ca într-o bună zi să ai copii, să ai un copil așa cum te-am avut eu pe tine, să-i dai totul așa cum ți-am dat eu ție totul și să nu primești înapoi nimic, ca nimicul pe care mi-l dai tu mie. De ce nu ai copii, Ida? Ți-e teamă că răul pe care mi l-ai făcut o să se întoarcă împotriva ta? Ți-e teamă să te maturizezi? E din cauza soțului tău? El e cel care nu vrea copii?

Fusesem destul de naivă să cred că o să ne putem lipsi de cruzimea trecută sub tăcere ani de zile, deși în tot acest timp nici distanța, nici vîrsta nu știrbiseră mînia care ne lega.

— Ce nu mi-ai spus, Ida? Vii aici și nici nu știi cine e mama ta, stai în orașul ăla al tău ca să-ți scrii poveștile născocite, ai un soț care nu se sinchisește nici măcar să vină în vizită, trebuie să te anunț eu că aici se prăbușește acoperișul și toată ziua nu faci altceva decît să te uiți spre trecut ca o cretină. Cred că așa trăiești tu, faci să-ți treacă viața ca și cum n-ar fi a ta.

Furtuna de nisip răbufnea din găuri. Vîrtejuri de vînt tîrau grăunți după grăunți, care îmi biciuiau brațele și pulpele.

— Eu aș vrea să știu cine ți-a băgat în cap un astfel de comportament. Nimic, n-o să lași în urma ta nimic, nu semeni nimic. Eu nu te-am educat așa. Eu am conștiința împăcată, mi-am făcut datoria de mamă și am făcut-o de una singură, fără tatăl tău. Școală, facultate, nu ți-a lipsit nimic, ai avut iubirea

unei mame, ai casa ta. De ce nu ai copii, Ida? De ce vrei să pui în spinarea mea ceea ce ni s-a întîmplat și ne-a distrus viața? Dacă eu am putut să uit, de ce n-ai putea s-o faci și tu, care erai un copil? De ce nu vorbești cu mine? Dacă mama mea ar trăi, aș îngenunchea și i-aș săruta mîinile.

În momentul acela am înțeles ce înseamnă cu adevărat o mamă: ceva de care nu te poți adăposti. Se spune că o mamă dă totul și nu cere nimic. Nimeni nu spune însă că ea cere totul și dă ce nu cerem.

Din anii dispariției tatălui meu, în mama se acumulase furtuna ei personală. Uneori se putea manifesta și alteori nu, uneori o declanșa, alteori o ținea închisă în ea, iar eu eram obiectul mîniei ei, însă nu și cauza acesteia, de aceea încercările mele de-a o alina erau mereu insuficiente. De ea m-aș fi putut apăra cu toate trucurile și toată experiența mea, aș fi putut să-i impun să se oprească și poate chiar aș fi reușit, dar orice stratagemă s-ar fi risipit și în cele din urmă am fi rămas singure, una în fața celeilalte. Lipsurile mele ar fi fost zdrobite de ziduri. De ce nu aveam copii? Nu știam, știam doar că nici eu, nici soțul meu nu fuseserăm de acord să aducem pe lume o creatură care ar fi putut muri înaintea noastră, lăsîndu-ne cu o suferință și un regret insuportabile, sau care ar fi murit după noi, dar, oricum, dînd inevitabil vina pe cei care o concepuseră. Așa mi se părea mie treaba asta, o povară dureroasă, fără sfîrșit și fără nici o rază de lumină, iar dacă asta însemna că moștenisem de la tata posibilitatea de a fi deprimată, atunci așa stăteau lucrurile.

Mamei ar fi trebuit să-i spun ce știam.

Nu vreau copii pentru că mi-e teamă să nu moară, să nu dispară, pentru că mi-e teamă că iubirea dintre mine și Pietro se surpă, nu am copii pentru că n-au apărut și pentru că nu ne-

am dus niciodată să-i căutăm. Nu am copii pentru că nu vreau ca o ființă umană să fie concepută în mine și să mă locuiască după bunul ei plac. Nu am copii pentru că trec prin corp, locul pe care pot să-l controlez așa cum vreau, chiar și să mă conving că, dacă i s-a întîmplat corpului, nu s-a întîmplat cu adevărat.

— Nu am copii pentru că, noaptea, Pietro și cu mine dormim. Nu mai sîntem împreună. Ca pereche, vreau să spun.

Furtuna s-a potolit.

— Ce e, mamă? Trebuie să-ți explic? Acum, că le spun, cuvintele te sperie. Nu mai facem dragoste, nu mai folosim patul pentru asta. Dormim la fel ca voi în ultimele luni, cînd tata nu se mai scula și tu spuneai: uită-te ce face tatăl tău în patul nostru, uită-te ce a devenit patul nostru. De parcă patul ar fi fost problema, nu suferința. Spuneai: nu mai merge, de parcă ar fi fost vorba de un obiect, de un aparat de bucătărie. Mi-ai repetat-o de cîte ori?, de trei, de patru, ca să fii sigură că pricepeam că el era cel care nu-și făcea datoria, nu tu, voiai neapărat să-mi dai de înțeles că tu, în schimb, erai în regulă, erai o soție minunată, chiar dacă uitai să cureți pasta de dinți de pe chiuvetă. Și eu aș fi fugit de o astfel de soție, care mă umilea în fața fiicei mele.

— N-am spus-o niciodată în fața lui.

— Doar pentru că stăteam în altă cameră, separați de un coridor? Casa asta are pereți de carton. Știi ceva? Vinde-o. Vrei s-o dai? Nu-mi pasă. Locul ăsta e plin de nefericire.

Cînd mama a ieșit din cameră, conul de lumină în care se agitase a rămas părăsit și eu am luat o înghițitură din cafeaua stătută.

1. Nemulțumire (în dialectul din Messina – n.t.).

2. Văicăreală, vești proaste și nemulțumire (în dialectul din Messina). E folosit pentru a indica un grup de persoane (de obicei trei) care se vaită mereu foarte mult (n.t.).

A patra nocturnă (de după-amiază)

Dorm pe burtă, cu obrazul stîng strivit de perna pe care se scurge o dîră de salivă. Sosește Pietro, nu vorbește, e binedispus. Se oprește lîngă pat, voind parcă să mă vegheze, cu o lumină vicleană în ochi.

Există o trăsătură a soțului meu care explodează în starea de veghe: te simți bine cu el, te simți cu adevărat bine. Prezența lui aduce mereu ceva cald, invizibil și esențial. Că Pietro e absolut necesar îmi dau seama atunci cînd lipsește, după felul în care îmi lipsește, după nemulțumirea ce mă apucă de cîte ori stau cu alții. În absența lui învăț să-i iubesc prezența. Fără el, disconfortul pe care-l simt în mijlocul oamenilor se accentuează peste măsură. Dacă el ar muri, aș vrea să mor și eu și în mod sigur aș muri de singurătate.

Pietro îmi apare în somn și, alături de el, întîmplările și oamenii mă sperie mai puțin.

Lucrurile pe care nu le facem

Abia trezită din somn, m-am gîndit iar la ultimul schimb de replici – n-aș fi putut s-o numesc conversație – cu mama, i-aș fi spus: îmi pare rău, nu am vrut să te jignesc, m-aș fi scuzat, gata să fac un pas în spate, nu voiam să distrug ieslea de carton pe care o ținuse cu greu laolaltă de-a lungul anilor, numind-o familie, fără să facă deosebirea între iubire și biologie, între soartă și alegere. M-am gîndit la tatăl meu cel deprimat, sclav al medicamentelor, căruia îi pierise apetitul sexual. M-am gîndit la mama mea, o femeie care îndurase încă de tînără negarea corpului, suportase ireversibilitatea instinctelor dispărute. În oglinda căsniciei lor am văzut eșuînd căsnicia mea și toate căsniciile lumii, prizoniere ale pretenției de-a avea alături o singură persoană căreia i-am cerut să ne fie amant, tovarăș, familie, prieten, pentru ca apoi să asistăm devastați la inevitabila surpare a uneia dintre aceste definiții sau a tuturor laolaltă. Cel puțin eu avusesem curajul să scot o bară de la colivia mea: soțul meu nu avea să fie tată – nu pentru copiii mei. Și totuși nici asta nu ne salvase căsnicia de la transformarea într-o creatură șchioapă.

Cu tata încă prezent, dar deja incapabil să mai joace vreun rol, probabil că mama se zbătuse în colivie. Să fie soție nu mai putea, să fie mamă în mod abstract nu o interesa, dar să fie

mama mea, da, pentru că avea puterea de a nu-și dori nimic altceva decît ce îi era sortit, iar eu numeam asta instinct de conservare și mă temeam de el mai mult decît de orice altceva. Așa ajunsese să mă iubească pe mine și numai pe mine și acea iubire, în loc să se ocupe de mine, mă rănea. În felul ei, acceptase tăcerea pe care i-o impusesem ca răspuns la ceea ce îmi impusese ea mie. În privința căsniciilor noastre funcționa o prudentă complicitate reciprocă. Mult timp se învîrtise în jurul subiectului fără să întrebe și eu mă obișnuisem să nu aud întrebări despre copiii pe care nu-i avusesem, despre munca mea, despre bărbatul meu. În primii ani, cînd mă întorceam periodic la Messina, mereu pe fugă și rămînînd doar cele cîteva nopți absolut necesare, puneam valiza pe podea și ajungeam să nu port hainele pe care le adusesem cu mine de la Roma, ci deschideam dulapul, scoteam bluze lăbărțate, șosete lungi într-o singură culoare, pijamale albastre, fulare, fuste strîmte și lucioase, alegeam ce puteam purta și puneam restul la loc. Cinci sertare erau pline cu trusoul meu de cînd eram mică, o salopetă în dungi impermeabilă, încălzitorul pentru biberoane, niște pantofiori de piele, un zar de plastic verde care avea înăuntru doi clopoței gălăgioși – toate, obiecte păstrate pentru ca într-o bună zi să-i pot îmbrăca și distra pe copiii mei. Acele obiecte deveniseră caraghioase și învechite brusc, apoi triste, în cele din urmă inutile și în scurt timp aveau să fie grotești. În primul sertar mama păstrase și fotografii cu noi cînd eram mari, scrisori, acte, tăieturi îngălbenite din gazeta locală: cele două burse de studiu pe care le cîștigasem la liceu, necrologurile bunicilor, scurtul articol despre dispariția tatei. Nașterea, moartea, dispariția, toate în același sertar, suzeta și doliul, copilăria și bătrînețea, școlile și reușitele mele și apoi ziua fără

timp care ne frînsese viața, puținele rînduri despre dispariția lui Sebastiano Laquidara, stimat profesor de liceu, pentru mine dovada că se întîmplase cu adevărat, urma lăsată pentru a arăta că așa se desfășuraseră lucrurile: un bărbat, un corp fusese tatăl meu și apoi dispăruse. Și atunci mama nu întreba: și copii de-ai tăi nu-mi faci?, iar eu nu eram nevoită să răspund.

Departe de locul ăla, în noul oraș, ținîndu-ne împreună pe mine și pe soțul meu, erau lucrurile pe care nu le făceam: nu făceam un copil, nu cumpăram un apartament, nu organizam o călătorie la celălalt capăt al lumii. Despre călătorie spuneam: o să mergem anul viitor, iar în privința caselor pe care le vizitam prin intermediul agențiilor, ele nu erau niciodată pe măsura noastră, una era prea mică, alta nu avea balcoane, alta ne-ar fi constrîns să ne mutăm în alt cartier, chiria în schimb e comodă, chiria nu ne creează obligații, spuneam noi, înfășurîndu-ne ca niște plante agățătoare în jurul casei pe care n-o cumpăram. Proiectam castele în văzduh pentru a le împinge într-o derivă inutilizabilă. Copiii nu apăreau și nici unul dintre noi nu spunea să îi căutăm, să mergem să-i luăm, eu eram obișnuită cu absențele și soțul meu se obișnuise cu mine. Urma să îmbătrînim unul lîngă altul, urma să îmbătrînim sub privirea celor de-o vîrstă cu noi, care deveneau părinți și apoi iarăși părinți, reproducîndu-se încă de la vîrsta pe care o aveau tatăl nostru și mama noastră cînd noi eram mici și ne uitam la ei, vîrsta păturilor de culoare portocalie, vîrsta cînd mama și tata erau deja adulți, dar încă tineri și fertili. La vîrsta aceea îi făcusem pe părinții mei să încremenească pentru totdeauna, o vîrstă clară în amintiri, pe care eu și soțul meu ne pregăteam s-o atingem și s-o depășim.

Acum mama avusese pretenția să-și bage nasul în căsnicia mea, să afle ce se întîmpla între mine și Pietro. Nu știusem să i-o interzic și atunci îmi băgasem și eu nasul într-a ei.

Am hotărît să mă duc după ea, probabil mersese în locul unde aspectul casei se transforma: deasupra capetelor noastre. Dar ea nu era pe acoperiș. În locul ei, o boltă cerească formată din căldură și nori, un acoperiș peste acoperiș, aerul agitat, încărcat de electricitate, saturat de umiditate, și Nikos singur, întins pe jos cu brațele încrucișate, în timp ce vîntul scutura antenele și cablurile de televiziune.

S-a ridicat în coate.

— Mama ta s-a întors jos.

S-ar putea să n-o fi văzut, m-am alarmat eu, poate era în bucătărie, de ce nu mă auzise cînd ieșisem? Poate că nu mai voia să vorbească cu mine după ceartă. Un alt gînd, mai ferm și mai furios, l-a alungat pe cel dinainte: Nikos făcea pe stăpînul pe terasa mea, stătea confortabil și liniștit, ca și cum ar fi fost a lui, dar era a mea și am repetat încă o dată: a mea. Nu reușeam să-mi desprind ochii de pe cicatricea lui. M-am ghemuit și eu lîngă el, pe pardoseală. Cerul a tunat, eu mi-am împletit degetele în jurul picioarelor strînse la piept, Nikos mi-a fixat mîinile cu privirea.

Am simțit atunci o posibilă intimitate și am fost ispitită să-i povestesc despre cutia roșie. E unul din motivele pentru care am venit aici, i-aș fi zis, și îl știu numai eu, nu l-am spus încă nimănui, nici măcar mie. Vezi degetele mele, aș fi insistat, coborînd privirea ca s-o urmăresc pe a lui, cu mîinile astea am pus înăuntru ce e în cutie. În schimb, am început să zic:

— Mîna mea stîngă, mi-ai văzut mîna stîngă?

Am întins brațul și am desfăcut degetele.

— Nu e în regulă, am avut o problemă la naștere. Vezi? mi-am alăturat eu degetul mic și inelarul. Cînd m-am născut, erau lipite, au trebuit să mă opereze cînd eram mică, le aveam palmate, la fel ca o rață.

— Cîți ani aveai?

— Opt, am răspuns foarte serioasă. A fost foarte trist, mai ales înainte de operație, colegii de clasă rîdeau de mine

Nikos n-a răspuns imediat. De-acum cerul se înnegurase.

— Îmi pare rău, a zis într-un tîrziu.

Am ridicat din umeri. Doi bondari zumzăiau în jurul nostru, neștiind dacă să se urmărească sau să se ia la ceartă. Am început să rîd:

— E o tîmpenie, nu-i adevărat. Nu e nimic adevărat.

— Atunci de ce-ai spus-o?

— Așa. I-am povestit-o odată unui iubit de-al meu, a fost și el îngrijorat, stînjenit, nu știa ce să facă.

— Și după aia i-ai spus adevărul?

— Imediat. Voiam să par interesantă. Aveam douăzeci de ani. Tu, la vîrsta ta, ai trăit tot felul de experiențe, eu în schimb n-am trăit nici una.

— Era mai bine atunci, nu ca acum.

Nikos nu arăta vreun dubiu. Nimeni nu știe să fie la fel de retrograd și de paseist ca un tînăr de douăzeci de ani. Doar unii, dezorientați și orgolioși, caută acest tip de confort în mitul valorilor, condamnînd nenorocita corupție a prezentului.

— De ce? Cum e acum, după părerea ta?

— E prea multă libertate, era mai bine înainte, cînd lucrurile erau mai clare și nu puteai face ce voiai.

— Pe lîngă faptul că nu am două sute de ani, să știi că n-a existat niciodată epoca de care zici tu. Toți au făcut întotdeauna totul, pe ascuns sau sub privirile celorlalți.

Nu-l convinsesem.

— Înainte, femeile își alegeau un bărbat și îl păstrau toată viața.

— Mama ta a făcut așa?

— Ca toate celelalte.

— E din Creta, nu-i așa?

A încuviințat din cap.

— Îți place? Mergeți vreodată acolo?

— Sigur, tu ai fost?

Am păstrat amintirea pentru mine. Fusesem cu soțul meu în vara de după nuntă. Nici unul dintre noi doi nu dorise să-l numească voiaj de nuntă, dar într-o dimineață devreme exact asta fusese. Culorile zorilor întîrziau să se estompeze, iar noi cumpăraserăm o *bougatsa* abia scoasă din cuptor și ne duseserăm să o mîncăm sus, la fortăreața de pe peninsula Paleochora, cu marea de o parte și de alta și cu noi în mijloc. Rămăseserăm mult timp unul lîngă altul, suspendați și ridicați deasupra tuturor lucrurilor, o perspectivă deloc diferită de cea pe care eu și Nikos o aveam acum de pe acoperiș.

— Da, am fost. Oricum, Sicilia e pămînt grecesc. Mama ta se simte bine aici, nu?

— E nefericită.

— N-a mai făcut și alți copii?

— Am o soră de șaptesprezece ani. Tu ești fericită?

— Nimeni nu e.

S-a auzit un tunet mai puternic, de data asta mai mult decît o premoniție, iar eu m-am întors spre rezervorul de lîngă noi: în

fiecare seară, vara, cînd primăria închidea apeductul după apus, rezerva aia ne venea în ajutor mie și mamei. Autoclava era divinitatea căminului nostru, stătea tăcută și oportună deasupra capetelor noastre. Grație ei nu suferiserăm niciodată din cauza secetei.

— Cum merge treaba cu mama?

— E simpatică, verifică totul.

— E exigentă cu casa familiei ei.

— E și casa ta.

— Eu locuiesc la Roma.

— Fiecare dintre noi are doar o singură casă în viață. În mintea ei, mama locuiește în Chania, orașul unde s-a născut.

Era unul din locurile care-mi plăcuseră cel mai mult în Creta. Mi-am amintit profilul venețian al portului și cele două pahare de *raki* pe care eu și soțul meu le băuserăm la apus.

A început să plouă.

Au căzut primele picături, ploaia s-a întețit și ne-a prins cînd ne-am ridicat de jos și am hotărît să fugim, înainte să intuiesc ce să-i răspund lui Nikos, ce portițe să deschid pentru el, ce să-i dezvălui din existența mea din afara casei. Dar ploaia îmi plăcea, am încetinit intenționat pasul ca să mă ude leoarcă, să pătrundă pînă la cele mai ascunse porțiuni de țesătură și de piele, pînă cînd aversa a făcut cu adevărat să se cutremure cerul. Nikos s-a adăpostit în debaraua goală, în timp ce eu am aruncat o ultimă privire către fulgerele dezlănțuite la orizontul plumburiu, mi-am stors vîrfurile ude ale părului și am fugit în jos pe scări.

Cînd am intrat, am găsit-o pe mama lîngă ușă.

Avea pe ea un halat lung de bumbac cu mîneci scurte și cu niște mici broderii și stătea pe un taburet țapițat cu catifea

albastră, pe care nu stătea nimeni niciodată: un taburet pus la intrare nu e menit să te așezi pe el, ci să lași acolo paltoane, pungi, genți ude de ploaie imediat ce ai venit de-afară, și noi așa îl folosiserăm mereu. Odată, plîngîndu-se de ciudățeniile casei – „cea mai urîtă în care am locuit vreodată“ –, tata enumerase obiectele incerte, omițînd scîndurile bibliotecii lui, singurul mobilier care, în ochii săi, era înveșmîntat în intangibilitate și obiecte utile, cărțile. Pentru el, cel mai neprezentabil dintre toate era taburetul. S-a mai văzut vreodată un taburet la intrare? se întrebase mai mult pe sine decît pe mine și eu mă hlizisem ca să-i confirm că eram de partea lui. Tata nu-mi căuta complicitatea, dar eu mă grăbeam să fac în așa fel încît să nu-i lipsească, pentru a nu irosi nici măcar un minut din după-amiezile noastre, îi făceam cu ochiul ca să simtă că eram de partea lui, că viața începea atunci cînd, odată ce eu îmi terminam temele și el își încheia meditațiile cu elevii, puteam merge împreună, singuri, pe *passeggiatammare* să ne antrenăm împreună pentru iminentele mele concursuri. Nu-i spusesem că, așteptîndu-l să iasă din baie, mă sprijineam de taburet ca să-mi leg patinele cu rotile. Ținusem pentru mine utilitatea acelui obiect, dar începînd de a doua zi îmi legasem șireturile în camera mea, așezată pe pat sau pe jos.

— Am luat carne tocată pentru cină, a spus mama. Am fiert-o, îmi amintesc că îți place așa, la bain-marie.

Vocea ei era blîndă și tristă și n-am vrut s-o chinuiesc iarăși cu trecutul.

A cincea nocturnă

Înainte să adorm, îl sun pe soțul meu. Telefonul țîrîie în gol și altă femeie și-ar face griji, dar eu nu, eu știu totul despre el, nu m-a înșelat niciodată și, în fond, înșelatul nu înseamnă nimic, jumătățile de frază și excesele de adevăr au despicat deja în două ceea ce sîntem, ne-am iubit și ne-am rănit și am dormit unul lîngă altul, distanți și sălbatici, ne-am arătat goi și incompatibili într-un mod ireversibil ca să descoperim de fiecare dată că nu se moare de ireversibilitate. Sîntem căsătoriți de zece ani, ne cunoșteam de opt luni cînd i-am cerut asta, căsătorește-te cu mine, nu mi-am dorit niciodată nimic în viață, e prima oară cînd îmi doresc ceva din toate puterile, așa i-am zis. Opt luni erau chiar prea mult, știam deja ce avea de oferit: un refugiu pentru mine, refugiu și vindecare pentru ceea ce eram, doar asta îmi doream, mi-o doream pentru totdeauna. Dar acum îl sun și soțul meu nu răspunde, lucrurile pe care nu ni le-am spus mă presează, bat la ferestre. Ploaia s-a oprit, e miezul nopții și soțul meu doarme. Împing telefonul mai încolo, departe de pat.

Mă gîndesc la corpul tatălui meu și la visul din noaptea trecută. În seara asta mama a pus pe masă carne și legume, așa cum făcea în urmă cu douăzeci și trei de ani, ca și cum a doua zi ar trebui să mă trezesc și să merg la școală, ca și cum n-aș fi

lăsat niciodată în urmă rucsacul negru cu fucsia de la piciorul patului, sub un munte de cărți de biologie, literatură, latină, ca și cum obiectele împrăștiate ar ocupa încă în cameră locul pe care-l ocupau. Dacă nu dorm, trebuie să mă apăr de fata de pe plaja din Scilla, pe care o amuză să mă chinuiască. Corpul meu e al ei, îi chem la apel vertebrele, unghiile, părul, dar în zadar, nu simt nimic.

Apuc din nou telefonul cu o mînă, ecranul tăcut și luminos spune: trei apeluri fără răspuns.

„Noapte bună“, a scris în cele din urmă soțul meu, iar apoi: „Te iubesc“.

Mîine o să vrea să mă audă și eu nu vreau vocile celorlalți, nici pe a lui, regretam deja că l-am căutat. O să inventez ceva, nu e cazul să vorbim, nu încă, nu acum. Sînt în pat, sînt foarte obosită, în sfîrșit adorm și visez.

Mama rîde, stă întinsă, e întoarsă spre mine, ciufulită și fericită ca în fotografie, la picioarele ei intuiesc pătura portocalie mototolită. Tocmai m-a îmbrățișat, mă privește cu recunoștință, nu are zîmbetul pe care i-l arăți unei fiice, mama nu rîde pentru mine, nu m-a îmbrățișat pe mine, corpul meu nu sînt eu: în vis sînt corpul tatălui meu.

Lucruri îngrozitoare ca și cum ar fi fost normale și, poate, viceversa

Durerea, am reflectat eu dimineața sub apa rece a dușului, durerea tot mai mare o adusesem cu mine sub forma bunei-creșteri. În timp ce alții reacționau la suferință devenind agresivi, eu mă pricepeam mai bine să-mi ascund agresivitatea. Ultima rămășiță a tatălui meu se ascunsese cu o tenacitate nemiloasă în proverbiala mea cordialitate imposibil de zdruncinat și atît de iubită de străini: cu cît erau mai străini, cu atît o iubeau mai mult, cu cît știau mai puțin despre mine, cu atît îmi lăudau mai mult amabilitatea, mai ales dacă mă cunoscuseră prin intermediul soțului meu – colegii lui, puținii lui prieteni, rudele lui discrete. Politețea mă proteja.

Atitudinea afabilă cu care venisem la Roma își avea originea în Sicilia. Îmi udasem și îmi îngrijisem politețea în adolescență, cînd eu și mama ne doream ca lumea să stea departe de noi, cît mai departe posibil, și înțeleseserăm că modalitatea cea mai simplă de a ține oamenii la distanță era să te arăți bine-crescut cu ei. Singure, între pereții noștri, cedam sub povara casei și a absenței care o năpădea, dar pe stradă, în supermarketuri, la școală și la serviciu, la cinema, în magazine, pe palier, la ghișeele băncilor și oficiilor poștale, zîmbeam adeseori. Nu etalam răni, nu ne arătam inerte brațele, nu ceream ajutor.

Oamenii se purtau blînd cu golul care ne marcase existențele și noi, la rîndul nostru, elogiam viața lor bogată, găseam vorbe frumoase pentru fiecare, iar dacă insista cineva să caute scandal, îi întorceam spatele și îl lăsam să urle la lună răutăcios, neîncrezător, izolat, refuzînd să accepte că nu reprezintă nimic în fața războiului nostru secret. Noi nu ne certam cu cei din jur, nu aveam timp de asta. Se perindau prin fața noastră: unii voiau să ne fure la casa de marcat, alții treceau pe lîngă noi cînd întîrziam să pornim din nou la semafor, alții făceau lîngă terasa noastră un planșeu mai înalt cu trei centimetri. Nici evanghelicii nu au însemnat nimic înainte ca acel afront să se transforme în umezeală pe zidurile noastre. Dar pericolul fericirii celorlalți stătea mereu la pîndă, ne putea răni permanent, nu ne permiteam să încetăm vreodată să ne apărăm. Cordialitatea noastră păzea rana ca un lunetist, apăra cu arma granița dintre noi și lume. Cînd, în schimb, eram în siguranță, eu și mama ne împotmoleam invariabil și, împotmolindu-ne, ispășeam. Greșiserăm, dar nimeni nu-și dăduse seama, fuseserăm vinovate, un om deprimat se îndepărtase de viață pentru că nu știuserăm să-l oprim, și credeam că vinovăția noastră e o pată stacojie și nepedepsită.

La doi ani după dispariția tatălui meu, o doamnă își strigase fiul pe plajă: Sebastiano, Sebastiano. Eu și mama, fiecare pe rogojina ei, ne uitam țintă la apă. Numele acela mă rănea, mă rugam ca băiatul să iasă din mare, să se întoarcă la mal, iar vocea să înceteze să-l strige, mă rugam ca el să asculte și ea să nu mai rostească numele acela, Sebastiano, Sebastiano, în tot golfulețul nu se auzea altceva, doar Sebastiano. Mama rămăsese mută în spatele ochelarilor de soare. Era pedeapsa noastră: un nume pe care noi nu-l mai rosteam, repetat ca să ne rănească

urechile. Ignoranța celorlalți era dușmanul nostru, viața cotidiană a celorlalți era dușmanul nostru, numele celorlalți erau dușmanii noștri.

În anii de depresie, tata pierduse tot mai mulți prieteni, pînă cînd nu i-a mai rămas nici unul. El și mama, orfani de ambii părinți, se închiseseră într-o găoace vîscoasă și boala tatălui meu făcuse restul. Zilele de după dispariția lui fuseseră zile de căutări zadarnice și întrebări puse oricui, era într-adevăr posibil ca nimeni să nu-l fi văzut, nici un vecin, nici un vînzător, nici un pescar de pe faleză? În acele zile, dintre puținii cunoscuți ai tatălui meu care ne-au călcat pragul casei, pentru mine unul singur se dovedise util: nu pentru că ar fi avut vești despre el, nici pentru că era cu adevărat capabil să aducă alinare, ci pentru că îmi sugerase ceea ce urma să devină adevărul meu. Ne aflam în salon, o cameră de obicei închisă, mama luase bucățile de pînză care în mod normal acopereau canapelele și acest domn – cu barbă albă și păr la fel de alb, cu ochi bonomi și mîini dolofane –, pe care-l văzusem uneori lîngă tata în fotografiile făcute în clasă la institutul Juvarra, mă întrebase dacă îmi place să înot. Încuviințasem din cap. Ca și tatălui tău, răspunsese el. Aveam treisprezece ani, o vîrstă la care crezi numai în detalii. Mă dusesem la culcare distrusă și confuză din cauza doliului fără corpul defunct, care arunca o umbră asupra casei noastre, dar nu reușeam să-mi mut mintea de la cuvintele acelui domn: tatălui meu îi plăcea marea. Îmi aminteam de lungile veri petrecute înotînd împreună și îmi aminteam ziua în care obiceiul acela fusese întrerupt din cauza spaimei teribile din privirea mamei cînd tata, deja deprimat și slăbit, nu mai ieșea la suprafață după o baie lungă. Cum de știa domnul acela că tatălui meu îi plăcea să înoate, îi spusese el,

fuseseră la plajă împreună? Mi-l prezentase mama, era președintele institutului Juvarra, atunci de ce, dacă părea atît de bun, acceptase ca tata să renunțe la slujbă? Tot cumpănind situația, am înțeles două lucruri: că oamenii nu au o singură față și că, inevitabil, tata trebuie să se fi întors la apă.

În zilele următoare a început resemnarea. Dacă tata alesese marea, acela era elementul prin intermediul căruia avea să vorbească cu noi și nu conta prea mult dacă în urma căutărilor nu se găseau nici un fel de rămășițe de-ale lui, dacă nu fusese văzut viu pe nici o plajă. Din acel moment eu urma să ascult apa.

Ai trăit lucruri îngrozitoare ca și cum ar fi fost normale și, poate, viceversa, îmi spusese odată Pietro. Știa asta despre mine fără să fi întrebat vreodată, în singurul mod în care trebuie să știm întîmplările celor pe care îi iubim, pentru că le știm și-atît.

Casele celorlalți

— Păi, nu trebuia să te duci să vorbești cu vecinii?

Promisesem, mama avea dreptate. Trebuia să mă ocup de planșeu și de acei trei centimetri aroganți, amînasem și apoi venise ploaia aia torențială, dar acum soarele strălucea iar pe cer.

Stînd în picioare în fața dulapului, am ales o rochie lejeră, în culori de toamnă, care fusese a mamei. Fundalul era portocaliu, la fel ca pătura care o înfășura în fotografia cu tatăl meu, avea un model cu frunze împletite și doi nasturi albi o închideau la gît. I-am prins în butoniere, în ciuda căldurii. De cînd mă întorsesem, nu purtasem nici una din hainele pe care le adusesem de la Roma. Și în anii trecuți valiza rămăsese tot pe jos, pe jumătate deschisă, și tot plină, nimic din ce era în ea nu mi-ar fi fost de folos, în nici unul din veșmintele iubite și obișnuite din cealaltă viață – a mea, mi-am zis cu tărie – nu m-aș fi simțit în largul meu. Am traversat coridorul și am intrat în dormitor ca să mă privesc în singura oglindă mare din casă. Mama era mai scundă decît mine, rochia care ei îi atingea genunchii mi se oprea peste șolduri, mi-am desfăcut părul, am furat de pe noptieră un pieptăn ca să-l aranjez și o brățară de argint cu o închizătoare emailată, mi-am ciupit obrajii ca să nu

mai par atît de palidă și în sfîrșit, înfiretată ca un cavaler, am ieșit pe palier.

Am sunat la sonerie și au urmat zgomote de farfurii, voci de copii, pași iuți și precauți care s-au oprit în spatele ușii. Mi-a deschis o femeie cu păr lung, șaten, strîns în spate cu o bentiță, care purta pantaloni scurți, papuci de casă și un maiou de bumbac închis la culoare, o femeie tînără, o mamă. Am recunoscut-o pe a treia din cei cinci copii ai evanghelicilor. Deci ei îi fusese hărăzit apartamentul, ale ei erau necazurile stratificate, găurile din pereți, zidurile sfărîmicioase, pereții despărțitori ce trebuiau dărîmați și stîlpii de rezistență ce trebuiau ocoliți, alegerea mobilierului și a noilor obiecte de reparat, ale ei erau noile pardoseli și noile zugrăveli, avalanșa de amintiri și de noutăți, a ei era o lume paralelă cu a mea, ba chiar mai rea: pe umerii ei apăsa și povara certurilor cu frații, a împărțirii între egali. Eu, copil unic, fusesem scutită măcar de povara asta.

— Ida?!

— Îți amintești de mine?

— Te ascult la radio.

— A, textele, nu vocea.

— E emisiunea preferată a soțului meu.

— Mulțumesc, mulțumesc mult. Scuze, nu mi-am dat seama ce oră e, poate că luați prînzul.

— Ce faci? Acum ai ajuns de la Roma?

— Mai mult sau mai puțin, am explicat, ca și cum faptul că n-o sunasem înainte fusese o scăpare de-a mea și nu un lucru normal între două persoane care nu fuseseră niciodată prietene, dar împărțiseră întîmplător un palier.

M-am luat după ea în timp ce pășea înaintea mea prin casă.

Renunțase la coridor, un spațiu învechit și considerat inutil de majoritatea celor de vîrsta noastră. Am intrat într-o cameră mare, cu soțul și copiii așezați la masă, televizorul pornit, fereastra deschisă larg ca să intre aerul de afară, pe scaunul de copii, o carte de cauciuc colorată pentru bebeluși, din acelea pe care, dacă le atingi cu degetele, scot tot felul de sunete. Fetița apăsa pe ea, fratele ei se plîngea de zgomot, tatăl intervenea ca să-i liniștească. În farfurii, spaghete cu sos de roșii, apoi busuioc și vinete separat, copiii vor să simtă aromele pure, necombinate.

— Carlo, uite cine a venit. Ți-o prezint pe Ida Laquidara, tocmai a sosit de la Roma.

Un bărbat tînăr și solid, cu păr puțin, tuns foarte scurt, și ochi negri, născut deja tată, s-a ridicat și mi-a întins mîna.

— Felicitări, te ascult tot timpul. Stai la masă cu noi, abia ce ne-am așezat.

Au spus ceva despre copii, prezentîndu-i după nume, mi-au pus apă minerală într-un pahar și o porție de spaghete într-o farfurie curată. Nu mă pricepeam să refuz, nu scosesem un cuvînt și deja evitam să mănînc prea multe vinete.

— Mulțumesc, e bine așa, am spus resemnată.

M-am așezat pe scaun și am început să mă întreb care era numele tinerei a cărei față o văzusem pe palier, în pragul ușii, și a cărei voce o auzisem de zeci de ori în serile de vară și de iarnă, cînd, împreună cu restul familiei, cînta imnuri și slăvea un dumnezeu de care nici eu, nici mama mea nu ne îngrijeam, pentru că nu aveam timp de el, pentru că acel dumnezeu n-ar fi putut să ne ajute mai mult decît ne ajutam singure. Acum ar fi fost frumos și util să încep conversația spunîndu-i pe nume, Marta sau Stefania, un detaliu care ar fi implicat prietenia, să îi

răspund: desigur, și eu îmi amintesc de tine, mi-am amintit mereu de tine în toți anii ăștia. În schimb, am zis:

— Deci ăsta era locul unde cîntați.

M-a privit uimită.

— Seara vă rugați – împreună cu ai tăi. În camera asta. Zidul ăsta, am arătat eu spre perete, e comun cu cel al camerei noastre de zi.

— Era salonul, bucătăria era acolo, am făcut cîteva modificări cînd m-am căsătorit. Vă deranjam? Ai mei voiau să vă invite, am sunat o dată la sonerie, dar nu erați acasă. Eu spuneam: în mod sigur doamna are treabă…

— Parcă a fost ieri, nu-i așa?

Întrebarea mea era banală, întrebarea mea era falsă. Nu părea să fi fost nici ieri, nici azi, era mai degrabă epoca pe care eu n-o uitasem, așa cum în schimb – și pe bună dreptate – uită cei care devin adulți. Nu a fost ieri, nici azi, a fost dintotdeauna. Chiar dacă acoperișul locuinței mele se prăbușea, pereții celei de-alături fuseseră dărîmați și se ridicaseră alții noi, chiar dacă familia de evanghelici trăise în diaspora ei firească și lîngă mine stătea o supraviețuitoare care se salvase cum putuse, așa cum încercasem să fac și eu și cum încearcă să facă toți. I-am invidiat banalitatea aragazului, mirosul de curat, viitorul pe care-l înfruntase, fața de masă pe care erau desenate prăjituri americane și rețete în engleză, cumpărată, poate, într-un voiaj de nuntă din care cu siguranță existau fotografii pe pereți și într-un album sau într-un computer, fotografii publicate pe internet, trimise pe un *chat* – și în acea viață de sens opus am regăsit-o, identică, pe-a mea.

— Mama, am început eu pe departe. Cu ani în urmă, mama și-a dat seama că tatăl tău înălțase planșeul de sus, de la terasă,

cu cinci centimetri, o făcuse singur, bănuiesc, pentru că tatăl tău e genul de om care face lucrurile astea singur. Apropo, cum se simte?

În lumea normală tații îmbătrîneau, se îmbolnăveau, mureau. În afara locuinței mele tații nu erau entități înfricoșătoare, făcute din nimic.

— Și-a rupt încheietura săptămîna trecută, a căzut în baie. Din fericire, mama era cu el. S-au mutat mai în centru.

— Îmi pare rău.

— E drept, am făcut lucrări sus, pe terasă, dar chestia cu centimetrii nu mi-o amintesc. Mamei nu-i plăcea culoarea vechilor plăci de gresie, se dusese să aleagă altele împreună cu sora mea. Cît a trecut de-atunci? Douăzeci de ani? Încă mai locuiam toți aici.

— Erau trei centimetri, nu cinci, mama a exagerat întotdeauna.

— Giuliana, tatăl tău o fi pus o nouă pardoseală, cum spune Ida. Face lucrurile de capul lui, nu ascultă de nimeni și oricum o dă în bară cu renovările. Gîndește-te numai în ce stare am găsit baia.

Intervenția soțului mi-a venit în ajutor. Giuliana. Baia. Substantive proprii, substantive comune, dialoguri, pardoseli, grețeli, mici întîmplări reale, pretexte.

— Ani de zile am avut probleme cu umezeala. Au apărut crăpături în tavan, cădeau bucăți de zugrăveală, apoi de moloz. Luna trecută s-a mai prăbușit o bucată și mama a decis să refacă acoperișul.

— O, Doamne, Ida, îmi pare tare rău. I-am văzut pe meșteri, dar de ce nu ne-ați spus? Puteam să ne gîndim împreună la o soluție. Uite, tatăl meu provoacă mereu dezastre…

Băiatul a aruncat furculița pe jos, s-a smiorcăit zgomotos, la televizor era publicitate. Am coborît privirea, fixînd modelul cu frunze de pe marginea rochiei mamei, îmi amintea de gîtul pe care nu-l vedeam și am simțit că mă ustură ochii, că mă gîdilă urechile. Voiam să plîng. Ar fi fost ceva simplu, autentic și firesc. De ce nu le spuseserăm, ce ne împiedicase să sunăm la sonerie și să le explicăm? Ce-i puteam răspunde acum Giulianei, că ne distruseserăm viața pentru că nu știam să rostim cuvîntul „remediere“? Că ne simțeam paralizate din cauza tatălui meu, care se întorsese să ne viziteze mînios prin intermediul apei pe care modificarea obsesivă a acelor centimetri o revărsase cu insistență, cu tot mai mare insistență, pe acoperișul nostru?

Autentic era icnetul confuz al unei fetițe, al acelei fetițe care fusesem și încă eram, ce traversase un trup adolescent și apoi unul adult. Sau ar fi trebuit să-i spun: scuză-mă, Giuliana, dar eu și mama luaserăm asupra noastră obligația de-a ne apăra. De ce anume? ar fi întrebat ea. De voi, ar fi trebuit să-i răspund, iar ea nu ar fi înțeles – și pe bună dreptate.

— Acum e rîndul nostru să refacem planșeul și firma ne-a cerut să aducem pardoseala la același nivel, nu putem să-l lăsăm mai jos, dar nici nu vreau să îl ridic peste al vostru și să vă creez vouă necazuri, vreau să-l facem la fel, dar trebuie să stabilim asta, să fim siguri că după aceea, nu știu, mîine, dintr-un motiv oarecare, nu refaceți planșeul și mai sus.

Giuliana și soțul ei au zîmbit. Cuvintele mele le stîrniseră amîndurora același gînd complice și împărtășit.

— Am scos apartamentul la vînzare printr-o agenție. Soțul meu a fost transferat la Palermo.

— Nu e cazul să ne apucăm să facem naveta, a adăugat el și m-am gîndit că se referă la școală și obișnuințele copiilor, pînă

cînd am observat-o pe vecină, maioul întins pe burta ei proeminentă, cinci luni, poate șase, sarcina era cauza acelei priviri sigure și încrezătoare, era seninătatea cuiva care nu are nimic de pierdut, pentru că miza lui e alta.

— Sigur, adică felicitări, m-am grăbit eu să-mi maschez neatenția sau, mai bine zis, refularea.

Am recitit atunci tot dialogul într-o altă cheie, am început să-mi ascund omisiunea în spatele complimentelor, al întrebărilor, cînd trebuie să se nască, e băiat sau fată, frații ce spun, nici măcar nu așteptam răspunsul și imediat lansam următoarea întrebare, între timp luam de pe farfurie două fire de spaghete, o îmbucătură de vînătă, încă un fir de spaghete. Sosul de roșii era un pic prăjit, cum le place copiilor, mirosea a busuioc, chiar dacă nu se vedea nici urmă de frunze: majoritatea celor mici ocolesc verdele din felurile de mîncare, apetitul copiilor e cromatic, verdețurile tulbură roșul, iar gustul trebuie să fie omogen, dulceag, compact. Nu erau spaghete pentru adulți, ci spaghete gătite pentru copii. Era un fel de mîncare gîndit pentru ei încă de la supermarket, prezent deja în intențiile de cumpărare, la fel ca lingura de plastic pe care era desenat un urs galben ori calendarul cu personaje din desene animate, cu simboluri și mîzgălituri lîngă date: prima zi de grădiniță, control pediatric, medic ortodont, dintele crește la loc, varicela trece. Era viața oamenilor care nu se temuseră de schimbare: copii care devin adulți care devin părinți, cupluri care devin familii, dorințe care devin însemnări în calendar și pe pereți rezugrăviți în culori inofensive, pale, dar nu neutre, pentru că trecerea anilor nu e niciodată neutră, generațiile se sprijină pe alegeri radicale, un copil, apoi încă unul, o casă, apoi încă una, mîna luxată a unui părinte care îmbătrînește, să primești vizita

unei vechi cunoștințe, să arăți un salon, să te muți în alt oraș luînd cu tine și altceva decît pe tine însuți.

Eliberat în sfîrșit de solicitările copiilor, a căror atenție fusese abătută de un generic de desene animate, precum și de tensiunea care precedase descoperirea că venisem în vizită, soțul Giulianei m-a întrebat de munca mea. A spus că îi plăcea emisiunea la care lucram, că îi plăceau poveștile oamenilor acelora și că noi alegeam mereu povești cu care te puteai identifica. M-a întrebat dacă erau chiar toate adevărate și eu i-am răspuns că da, ascunzîndu-mi o anumită stînjeneală. A adăugat că ne scrisese, ne trimisese niște episoade care i se întîmplaseră lui, dar noi nu le-am selectat niciodată, și a continuat povestindu-și experiențele pînă în cele mai mici detalii. N-am reușit să mă concentrez, dar rîdeam cînd trebuia să rîd și dădeam din cap înțelegătoare cînd simțeam că interesul meu i-ar fi făcut plăcere. L-am încurajat să scrie din nou la redacție, nu mă ocupam eu de selectarea poveștilor propuse, dar puteam să pun o vorbă bună. Apoi am spus că era tîrziu și mama mă aștepta. Am mulțumit pentru amabilitate (ce amabilitate? am atribuit vinetelor toate meritele). După ce m-am ridicat, mi-am dat seama că, atunci cînd mă așezasem, lărgisem rochia în dreptul șoldurilor și coapselor: nu mă mai ținea. Giuliana m-a însoțit pînă la ușă și și-a luat rămas-bun cu o îmbrățișare, iar burta ei proeminentă s-a lipit de rochia mamei. În timp ce răsuceam cheia în broască, am observat pe palier, sub întrerupătorul becului, printre crengile unei plante artificiale, indiferența unei pînze de păianjen.

În bucătărie mă aștepta o altă masă de prînz pusă pentru mine: șnițele. Pesmetul amestecat cu bucăți minuscule de

usturoi, brînză și pătrunjel acoperea bucățile de carne moi și late. Mama adăugase în tigaie cartofi tăiați în cubulețe, îi pregătea așa cînd eram mică și făcea omletă cu cartofi, dar, înainte să-i cufunde în ouăle bătute, îmi lăsa în cuptor o farfurioară secretă, acoperită cu un șervet, plină de cubulețe puse deoparte, iar eu o scoteam și mîncam pînă îmi lingeam degetele mînjite cu ulei și sare.

— Nici o problemă, am anunțat eu simplu. Cei doi De Salvo pot înălța planșeul nostru, ei nu-l vor înălța iar pe al lor și le vor spune viitorilor proprietari să nu repete greșeala.

— Adică? Vînd?

— Se mută în Palermo. Nu mi-ai spus că Giuliana e iarăși însărcinată.

Nu vorbiserăm niciodată despre ea, nici despre vecinii noștri și în nici una din conversațiile noastre telefonice nu apăruseră vreodată condițiile transmiterii de vești despre familia de evanghelici. Mama a privit dincolo de conturul unei pete de pe perdea, a străpuns doi cartofi și o bucată de carne, a înmuiat dumicatul în ulei, a strîns din buze cu expresia contrariată pe care o avea de fiecare dată cînd ceva neprevăzut intervenea între ea și lucrurile pe care alesese să le ignore, s-a concentrat asupra acelei probleme și am mestecat-o amîndouă, făcînd-o să dispară.

Doi saci de plastic negru

După prînz m-am închis în cameră, luînd cu mine doi saci plini cu lucruri, pe care mama îi îngrămădise în birou în ideea că ar trebui să fie primii pe care să îi evaluăm: ce trebuia păstrat, ce trebuia aruncat, ce era important, ce nu era, de ce să ne debarasăm, ce să ne emoționeze. N-avea de unde să știe că eu eram interesată să salvez doar conținutul unei cutii roșii din interiorul unui sertar și, pe de altă parte, eram curioasă să văd ce obiecte pusese deoparte pentru mine.

M-am așezat pe pat și am început.

Credeam că o să găsesc în sacii ăia pulsația rugăminții ei, o scală de amintiri și priorități, simbolul memoriei noastre împărtășite, o mînă întinsă ca să mă scoată din tăcerea anilor. Am început să scotocesc cu lăcomie, să extrag obiecte, să las să cadă pe jos ce nu mă interesa: piese de schimb de la o bicicletă, cartușele niciodată folosite ale unei imprimante aruncate înainte să mă mut.

Atîta tot?

Cu cît scotoceam mai mult, cu atît dezamăgirea mea sporea și, odată cu ea, și consternarea: mama pusese laolaltă obiectele care, în opinia ei, mi-ar fi putut folosi, nu pe cele asupra cărora proiectase o amintire. Selecția ei nu avea de-a face cu memoria, ci cu utilitatea. Toate erau obiecte relativ noi, ajunse în casă

după dispariția tatălui meu, datînd din perioada reapariției lui răzbunătoare sub formă de apă sau din anii următori. Erau obiecte contemporane, goale și deja veștejite, erau lucruri prăfuite și urîte, în primul rînd urîte. În sacii considerați importanți de mama nu se găsea nici o urmă din epoca în care eram trei, nici o amintire a vremurilor cînd acest număr însemna: eu, tata, mama. Acela era triunghiul originar, dar pentru ea viața începea din altă epocă, de la un alt număr trei: eu, mama, casa. Și acest triunghi se dezagrega la rîndul lui, pentru că relațiile dintre noi funcționau ca o diadă obsesivă, ca un duel continuu: eu și tata, eu și mama, eu și casa, tata și mama. Și acum, înăuntrul sacilor pentru care pretinsese să mă întorc imediat în ceea ce ea se încăpățîna să numească mai departe casa noastră, mama îngrămădise obiecte vagi, ce aveau în comun o prezumție de utilitate.

Asta i-ar putea fi de folos, își zisese ea la fiecare dintre aceste fleacuri. Continuase să păstreze lucruri ca să modeleze un viitor, viitorul meu. Renunțase la cele devenite inutilizabile (hainele de nou-născută, trusoul) pentru a o lua de la capăt cu vechituri noi, care, după părerea ei, se potriveau cu noua mea viață și cea a soțului pe care aproape că nu-l cunoștea, cu noul meu oraș, de unde nu mă mai mutasem, cu unele alegeri pe care simțea că vrea să le facă mai puțin triste, mai puțin precare.

Ultimele obiecte pe care le-am scos au fost un capsator de metal albastru și un pix imprimat cu un desen cu cîțiva fluturi, după care, epuizată, mi-am întins picioarele pe saltea. Tălpile mele murdare au lăsat două pete negre pe cearșaful alb.

De undeva de departe a venit o suferință familiară, nu torpoarea melancoliei, care e avidă și simte nevoia să se

hrănească, ci chemarea limpede a tristeții, care îți cere să te lași învins și-atît, o sirenă în fața căreia m-am predat dezarmată. Din saci urca aceeași forță de neoprit pe care o găsisem în ochii tatălui meu, în pasivitatea cu care suporta falsa noastră veselie în timp ce noi ne prefăceam că se poate vindeca, iar eu mă temeam că depresia o să se refugieze din privirea lui pentru a se tîrî spre noi, ca o chestie ce ne-ar putea infesta. Dacă era o epidemie, atunci tatăl meu era cel care răspîndea boala contagioasă, iar noi nu ne-am fi putut apăra. Odată ce trauma și iarna au trecut, într-o seară de vară oarecare, cu țînțarii torturîndu-ne picioarele, fileul nu tocmai făcut în farfurie, zumzăitul neonului, praful de pe plasticul lustrei, televizorul deschis, difuzînd cele mai urîte cîntece din anotimpul acela, eu și mama ar fi trebuit să lăsăm pur și simplu jos o furculiță și să ne spunem una alteia: a plecat. Nu să vorbim despre umezeală, nu să discutăm despre centimetrii înălțați de vecini, nu să ne zgîriem mîinile cu gheața din congelator ca să scoatem carnea, nu să ne frigem palmele sau antebrațul în timp ce o întorceam pe grătar, nu să ne rănim corpul tocmai ca să trecem sub tăcere cuvintele. Mai degrabă să ne amestecăm lacrimile cu uleiul și grăsimea de la friptură, să atribuim un nume corpului tatălui meu, să-i creăm un mormînt făcut din propoziții și chiar din plînsete, dacă era nevoie.

Nu o făcuserăm și sicriul lui rămăsese peste tot.

Întinsă pe spate, cu sacii la picioare și mîinile mînjite de patina murdară a timpului, mă cățăram spre hubloul prin care aș fi putut să ies, să mă azvîrl spre apă sau lumină, să mă eliberez, să nu mă mai învîrt în gol. Dar nici unul dintre gîndurile mele nu s-a dat la o parte ca să-i facă loc mamei: nu

poți supune schimbării un ceremonial, un ceremonial se urzește implacabil de la un an la altul, de la o zi la alta. Ar fi trebuit să acționez singură, la fel ca întotdeauna. Am întins brațele, am desfăcut palmele și m-am resemnat. Atunci, pe scenă a urcat acel actor perfect care fusese tatăl meu, întuneric, lumină, o sonerie, ceasul deșteptător, apoi, fără nici un ceas deșteptător, trei numere: șase unu șase. Tata a început să se dezmorțească, s-a ridicat, a deschis dulapul, și-a ales cămașa, și-a țintuit cu privirea imaginea din oglindă, și-a ales cravata, a lăsat-o pe cea nepotrivită pe fotoliu, și-a legat șireturile, a privit în urmă și a plecat, a ieșit din cameră, a ieșit pe ușă, a ieșit pe scară. Cortina.

De un milion de ori îi poruncisem acestei scene să se repete, așezată în primul rînd în teatrul meu: era mai mult decît o obsesie, era un ritual reluat obsesiv, cum era pentru unii să se spele încontinuu pe mîini, să nu treacă printre stîlpii de iluminat înainte de o întîlnire, să aranjeze obiectele dintr-o cameră după forme și culori. Ritualuri, doar ritualuri: îngăduie traversarea unei perioade amenințătoare și întunecoase promițînd salvarea prin repetare. Fiecăruia ce i se cuvine, eu mă alesesem cu ieșirea tatei din casă. La adăpostul narcozei mele, puteam regăsi, mereu identic, adevărul pe care-l preferam: fusese o răzvrătire a lui, nu o capitulare. Împotriva fricii de moarte și a bolii depresive, tata reacționase rupîndu-se de mama, de mine, de slujba lui, de pătura portocalie, de cămăși, paltoane, tigăi, ceasuri deșteptătoare, de cărăbuși, de un acoperiș șubred, de fotografiile care nu-i mai semănau, de un coridor lung ca o galerie, de toate cărțile alea, de toată viața aia. Împotriva morții care-l ținea în șah și-l țintuia la pat, el rostise formula magică: nimic nu-mi mai aparține.

A șasea nocturnă (de după-amiază)

Mama, Sara și cu mine sîntem ascunse în toaletele unui vapor, am ajuns acolo din greșeală sau din întîmplare, fără bilet, sărind printr-un tambuchi, cala e goală, împărțim toaletele, eu și Sara în cea pentru femei, mama în cea pentru bărbați. Auzim voci, pași, ne caută, ne descoperă. Tîrîtă afară, Sara se apără arătînd un sac mare și negru: l-am găsit, jură ea, n-am fost noi. Are dreptate, n-am fost noi, dar eu știu că ar fi trebuit să-l ținem ascuns, să nu vorbim despre asta cu nimeni sau să scăpăm de el înainte să urcăm pe vapor. Mama își piaptănă părul, e tîrziu, spune ea, și apoi adaugă: eram desculțe, ca și cum faptul că ne plimbam pe-acolo fără pantofi ar fi reprezentat o vină. Marinarii, în picioare, fac un cerc în jurul sacului, îl golesc cu prudență, ca și cum înăuntru ar fi o bombă, scot două picioare, o perucă, un braț, unul mutilat, nu știu cine e femeia aia, nu noi am ciopîrțit-o, nici n-am vîrît-o noi acolo, o să creadă că am fost noi, și totuși nu, bărbații se înfurie, urlă, ne amenință. Patul mă respinge, patul mă urăște, mă trezesc, sacii sînt încă acolo.

Răsuflare

Mama nu dormea. Am intrat la ea, m-am așezat pe micul fotoliu de lîngă pat și am vorbit prima.

N-am spus: e același dormitor unde dormeai cu tata.

Am spus în schimb:

— Filmul ăla pe care l-am văzut în seara aia, cu o fetiță care se duce să stea două săptămîni acasă la bunica pe care n-o cunoscuse niciodată… ți-l amintești?

Mama a dat așternutul la o parte.

— Cel în care juca actrița aia americană blondă, cu ochii bulbucați?

N-am spus: era scena cu copacul.

Mama a băut niște apă de pe noptieră.

— Mi-l amintesc, era un film frumos.

Se întîmplase într-o seară de martie, în al doilea an de după dispariția tatălui meu. Eu tocmai țineam telecomanda și treceam de pe un canal pe altul, încercînd să mă adăpostesc de știri și de comentatorii lor, cînd m-am oprit pe postul ăla. O fetiță ajunsese în casa de la țară a bunicii, era tristă pentru că părinții ei plecau într-o călătorie lungă și n-o luau și pe ea, fetița locuia în oraș și abia o cunoștea pe doamna aia cu codițe blonde și privire de vrăjitoare. Puțin cîte puțin, fetița a fost absorbită în

lumea gemurilor, a cămărilor, a laptelui de capră și a cucuvelelor. În punctul acela al poveștii, mama se trezise din moțăiala de după cină, își trăsese pătura peste genunchi și ne-am uitat împreună, în întuneric, la un film inocent. Cînd s-a apropiat ziua plecării, bunica și nepoata au hotărît să planteze un copac care să crească odată cu legătura lor, vară după vară.

Aparatul de filmat încadrase dreptunghiul pajiștii alese dinainte, chipurile lor emoționate și apoi iarăși pămîntul. Cele două sape se năpustiseră una peste alta ca să sape groapa. Sapa bunicii. Bulgări de pămînt. Sapa nepoatei. Alți bulgări.

Incapabilă să schimb postul, așteptasem ca mama să spună cea dintîi ceva. În liniștea aceea, ochii ei reflectau scena, verdele, maroniul, cenușiul sapei. Corpul tatălui meu nu era de găsit nicăieri și eu nu reușeam să mă clintesc, atît de departe mi se părea iertarea pe care am fi putut să ne-o oferim, atît de imposibilă speranța căreia ar fi trebuit să ne încredințăm.

Am spus:

— Deci îți amintești?

Mama a răspuns că era un film distractiv, pentru copii.

— Săpau o groapă.

— Nu-mi amintesc scena aia.

— Trebuiau să planteze un copac, iar eu mă gîndeam că pregătesc locul pentru un coșciug.

Mama s-a ridicat din pat.

— Au trecut douăzeci de ani, de ce te mai gîndești la asta?

— Eu mă gîndesc mereu la lucrurile pe care mi le amintesc și chiar și la alea care nu mai sînt în memoria mea: am loc și pentru ele.

— Și te lauzi cu asta? Te intoxici, nu-ți face bine.

— Nu mă laud, îți spun cum sînt eu făcută.

— Uită, Ida, pentru numele lui Dumnezeu. La ce-ți folosește? A fost un film frumos, o seară frumoasă. Și s-a întîmplat cu mult timp în urmă. Nu era nici un coșciug. Ai petrecut o seară cu mama ta, uitîndu-te la televizor. E așa de greu pentru tine să ai amintiri normale?

În fața ei eram un inculpat care a jurat că e nevinovat, dar recunoaște înăuntrul său un vag, dar inconfundabil gînd de vinovăție.

— Dacă tu uiți, eu trebuie să-mi amintesc dublu. Tu ești cea care mă face să-mi dublez efortul.

— Spui că-ți amintești totul, dar nu înveți din nimic. Eu nu uit, Ida. Noi am trăit deja așa, cu această durere pe care din cînd în cînd tu vrei s-o aduci la suprafață. Dar totul are un sfîrșit, chiar și durerea. Trecutul nu e niciodată același, după mulți ani poți să ți-l povestești diferit, știi asta? Poate că ai fi vrut să mă vezi regretînd un bărbat care nu ne-a dorit, ai fi vrut să mă vezi murind de tristețe. Tatăl tău m-a distrus, dar de asta nu ții cont, ție îți pasă numai de tine, nu cum m-am descurcat eu de una singură. A plecat și n-o să știm niciodată unde. Ce trăiesc oamenii la începutul unei relații nu are nici o legătură cu ceea ce se întîmplă apoi. Căsnicia începe cînd lucrul acela se termină. De ce te-ai căsătorit dacă nu voiai un copil? Dacă îl voiai, trebuia să-l faci imediat. Acum spui că nu vrei, ai uitat cînd ziceai că o să-l numești Sebastiano, ca pe tatăl tău.

Era adevărat și asta. Într-un alt timp fusesem o fetiță care stătea în brațele unui tată ca să-i mîngîie barba și legăna păpuși, visînd la un copil care să poarte numele lui. Mama păstrase amintirea aceea și acum mi-o restituia clară, strălucitoare, abia sosită dintr-o epocă în care tatăl meu era

puternic, sănătos și încă printre noi. Aș fi vrut să-i răspund că n-o să existe nici un Sebastiano, dar n-ar fi fost adevărat: un Sebastiano, viu sau mort, exista și avea să existe mereu, ascuns cine știe pe unde, cu adevărul lui incontestabil și, totodată, incomplet, precum certitudinile mele care se dezintegrau.

— Așadar, ar trebui să fac un copil căruia să-i pun numele unui tată dispărut, un copil care nu va ști niciodată dacă poartă numele unui om viu sau al unuia mort. N-o să-i dau nici un nume și nici o viață, pentru că atîta timp cît tata n-o să-și găsească liniștea, n-o să mi-o găsesc nici eu pe a mea, închipuiește-ți numai o ființă care nu are legătură cu nimic, am spus dintr-o suflare, semeață ca un personaj dintr-o tragedie greacă.

Poate că mama ar fi vrut să-mi răspundă, dar a avut înțelepciunea să tacă. Eu, victorioasă, am umplut tăcerea oferindu-mă să merg să cumpăr ceva pentru cină și ea a spus că în cămară se găsea tot ce trebuia. Dar eu aveam chef de bere, mi-era poftă de berea aceea slabă și spumoasă care se făcea în orașul meu, voiam să iau una direct din frigiderul magazinului alimentar de lîngă casă. Aveam nevoie de aer, de foarte mult aer. Pe stradă am inspirat oxigen și mirosul sărat de mare, iar vînzătoarea m-a recunoscut și m-a salutat spunîndu-mi pe nume, un gest de o afecțiune exagerată, dat fiind că venea din partea unei bătrîne posace și atît de sigure pe sine, încît nu reușea să lase magazinul nici unuia dintre copii, ci rămînea acolo să-și conducă regatul, unul creat înainte de nașterea mea. Era la fel cum mi-o aminteam, doar cu pielea ceva mai lăsată sub bărbie și cîteva riduri în plus. Cînd am ieșit din magazinul ei, m-am așezat pe o bancă în vechea Piazza del Torrente Trapani, unde de curînd se amenajase și un parc de joacă pentru copii, am băut prima înghițitură și m-am gîndit la Pietro.

Cu cîteva seri înainte de-a pleca la Messina, ca să sărbătoresc finalul ediției de vară a emisiunii mele, ne duseserăm la cină la restaurantul unde mergeam de obicei. Eu comandasem un file cu cicoare, el, o porție de *fettuccine* și, în loc de obișnuita jumătate de litru din vinul casei, unul roșu, luaserăm o sticlă întreagă de vin din regiunea Friuli. După primul pahar simțisem cum îmi dispare oboseala: muncisem toată luna august, refuzîndu-mi marea și vacanța, și suportasem căldura și neplăcerile verilor din Roma, de la zăpușeala din metrou la grilajele închise. Pietro îmi vorbea, dar nu-l ascultam, se plîngea de serviciul lui și de mașina care-i făcea probleme, zicea că vrea să o schimbe. La al doilea pahar eram deja mai veselă, ospătarul ne adusese farfuriile și eu întinsesem un picior pe sub masă ca să-l ațîț pe soțul meu, încercasem să mă joc cu el la fel ca la începuturile prieteniei noastre. El lăsase o mînă în jos și îmi gîdilase glezna, apoi se oprise, se dusese la baie și eu înțelesesem că merge să se spele pe mîini. Mîngîierile lui fuseseră afectuoase și amuzate, dar nevoia de igienă îl făcuse iar să se înfrîneze: eram totuși la masă și trebuia totuși să atingă alimente. Eu îmi înecasem dezamăgirea în al treilea pahar de vin și, după cină, într-un lichior digestiv însoțit de colăcei copți. Odată ajunși acasă, el fusese cel care se apropiase de mine în pat, încercase să mă sărute fără convingere de cîteva ori, în timp ce eu rămăsesem întoarsă pe o parte pînă cînd el se oprise aproape imediat.

Dorința nu e făcută să fie peticită, dacă e mutilată, pe urmă nu mai revine după regulile bunei-cuviințe și ale orei potrivite. Așa trăiam noi, cu fiecare zi mai osteniți: la limita unei dorințe ambigue, a unei dorințe pierdute.

M-am uitat în jur în liniștea amiezii și am recunoscut silueta suplă, cu cîrlionți lungi, de culoare deschisă, care traversa strada nu departe de mine, vorbind veselă la telefon.

— Sara! am urlat în culmea fericirii, îndreptîndu-mă spre ea.

Ea a întors capul uimită și, făcînd un semn, mi-a sugerat să aștept sfîrșitul conversației, apoi l-a salutat pe interlocutorul ei, promițîndu-i că o să-l sune imediat ce o să poată.

— Bună, Ida, ce mai faci?

— Pe scurt, mama face niște renovări în casă și m-a rugat să-i dau o mînă de ajutor. Știi, casa e plină de lucruri vechi și ei îi vine foarte greu să arunce totul.

— Cît stai?

— Cîteva zile, emisiunea mea se reia la radio în octombrie și sînt într-un fel de vacanță. Ce faci? Locuiești prin apropiere?

— Nu, stau sus, în cartierul Annunziata, mi-am cumpărat o casă într-un complex rezidențial nou, Le Giare. Mă duc să fac o vizită la domiciliu unei pisici gravide și cu asta am încheiat pe ziua de azi.

— Probabil ești veterinarul cel mai priceput din oraș. Locuiești singură?

— Am un baset foarte frumos, Attila.

— Poate vin să te vizitez, să mîncăm ceva împreună, ce zici?

— E complicat zilele astea, Ida, am foarte multă treabă și, practic, sînt singură la dispensar. Transmite-i salutări mamei tale.

Nu mă întrebase nimic, nu vorbise despre slujba mea, nu vorbise despre emisiune. O asculta? Uneori, cînd scriam, strecuram lucruri pe care le știam din viața ei. Nu mai avusesem nici o prietenă după ea și mi-am dat seama cît îmi

lipsea. Răceala ei îmi lăsase un gol în mîini, ca și cum aș fi îmbrățișat aerul.

A apărut o mamă filipineză cu două fetițe, una s-a repezit spre leagăn, pe cînd cealaltă voia să se joace. Pe asfalt era desenat un șotron galben cu vopsea permanentă. Mama s-a așezat pe banca din față, iar fiica ei cea mare refuza să se dea jos din leagăn, se încăpățîna să se balanseze pînă cînd sfida cerul, astfel încît îmi revenea mie sarcina să satisfac dorința celei mai mici. După un schimb de zîmbete cu mama, am simțit că mi se îngăduia să arunc prima piatra. Fetița m-a privit temătoare, dar după ce a văzut că mă împiedic, a prins curaj. Am sărit și am strîns din dinți ca să nu cad și să recuperez piatra, am sărit iar și iar, apoi a sărit ea, am cîștigat prima și a doua rundă, am pierdut-o pe a treia și mi s-a părut că ziua se topește în scena aceea: două fetițe necunoscute, una de treizeci și șase de ani și una de șapte, săreau într-un picior, atente să nu depășească conturul, dar tot timpul libere să rîdă, să cîștige și să piardă.

După ce m-am întors acasă, imediat ce arșița s-a mai domolit, m-am dus pe terasă cu mama. Nikos și tatăl lui lucrau la parapet.

Soarele apunea ceva mai grăbit decît în seara precedentă: zilele se scurtau. Nikos mi-a aruncat o privire veselă și s-a apropiat.

— Deci cum merge selecția? Ai hotărît ce o să arunci?

— Oricum, există doar un obiect care mă interesează cu adevărat, am spus eu, gîndindu-mă la cutia mea roșie.

— Atunci ajunge, pleacă, întoarce-te la soțul tău, l-ai lăsat singur în tot acest timp. Nu?

Vocea lui avea un ton senzual și provocator.

— Îi țin companie mamei pînă terminați lucrarea. Ai zis și tu că sînt nevoită să fac pe proprietara.

— Corect. Și apoi nu e bine să ai încredere în doi bărbați la tine în casă, s-a hlizit el.

— Tocmai.

I-am privit cicatricea de pe obrazul stîng. Fără să cumpănesc măcar o clipă, am spus:

— Cum ți-ai făcut-o?

Nu se aștepta la o asemenea întrebare. S-a apucat iar de treabă.

— Scuze, am încercat eu să dreg lucrurile, dar el nu mi-a răspuns. Chestia e că n-am prieteni și nu vorbesc cu nimeni. La Roma măcar îl am pe soțul meu. Aici e mai complicat. Și mai e și mama. Mai ales ea.

Îmi tremura vocea și m-am simțit stupidă: probabil eram extrem de singură dacă aveam atîta încredere într-un necunoscut, ce-i putea păsa lui de toanele unei femei mai în vîrstă decît el? Nikos m-a scrutat din nou, ca și cum aș fi spus ceva care-l privea și pe el.

— E întotdeauna complicat să vorbești cu părinții. Nu sînt chiar cele mai înțelegătoare persoane și poate e mai ușor să vorbești cu cineva pe care nu-l cunoști.

M-am gîndit că, cine știe, ar fi frumos să stăm o dată de vorbă doar noi doi. Nikos a fost mai curajos decît mine.

— Ce faci mîine-seară?

— Nimic, am răspuns, agățîndu-mă de ceea ce părea o promisiune, nu fac niciodată nimic.

— Atunci, după ce termin treaba, îți arăt ceva, a spus el tare, dar nu foarte tare, fără să se ascundă, dar asigurîndu-se totuși

că nici mama mea, nici tatăl lui nu îl pot auzi.

Înainte să adorm, înainte să-mi închid telefonul și să-l pun la încărcat, chiar dacă bateria era încă pe jumătate plină, am citit mesajul de noapte bună de la soțul meu.

Săculețul de stofă în care îmi țineam încărcătorul era unul din lucrurile pe care le scosesem din valiză, apoi îl pusesem la vedere într-o tăviță veche și, cînd l-am luat, am atins ușor o foaie împăturită cu atenție. Era șifonată și îngălbenită, dar mîna care a desfăcut-o brusc era identică cu mîna fetiței care, cu douăzeci și patru de ani în urmă, scosese prospectul din cutia aruncată la gunoi, îl luase, îl pusese în buzunar și se închisese în baia de la școală ca să citească semnele bolii tatălui ei. În felul lui, era un roman: capitolele lui erau simptomele, contraindicațiile și posologia. Agorafobie, tulburare de anxietate socială, tulburare de anxietate generalizată. Ochii femeii sînt identici cu ochii fetiței, ochi care nu aveau nevoie să citească pentru a ști.

Te ocupi tu de prînzul tatei, astea erau cuvintele cu care mama mă saluta dimineața, înainte să plece la muzeu. Pe vremea aia tata încă avea o slujbă, iar mie mi se încredința o sarcină foarte importantă: să-l hrănesc. Sarcina de a-l ține în viață, la care mama, din teamă sau din neputință, deja renunțase.

Cu tine mănîncă bucuros, numai cu tine mănîncă, spunea ea țintuindu-mă cu privirea, iar eu îmi aminteam cum mergeam cu ani în urmă pe *passeggiatammare* ca să mă antrenez cu patinele. Înainte să ne întoarcem acasă, ne opream mereu la aceeași rotiserie. Cumpăram frigărui de pui și trei porții de

cartofi prăjiți, uneori patru, pentru că nu puteam rezista mirosului aceluia delicios, și primul cornet îl mîncam așezați pe o bancă, la malul mării. Transpirată, fără ca măcar să-mi scot patinele, mă întindeam, cu picioarele atîrnîndu-mi, și-mi puneam capul pe genunchii tatei în timp ce el îmi băga în gură, unul cîte unul, cartofii prăjiți. Atunci mestecam și rîdeam, iar el rîdea cu mine, și o imitam amîndoi pe mama, imaginîndu-ne momentul în care, abia întorși acasă, ea ne-ar fi certat pentru întîrziere și pentru că bănuia că mîncasem iar, nerespectîndu-mi programul de masă, iar el îmi fusese complice. Acum fetița e sătulă, n-o să mai vrea pui! tuna mama. Mă pricepeam foarte bine să-i imit vocea, atît de bine, încît ochii imenși ai tatei cereau încă o reprezentație. Ca să o maimuțăresc mai bine, mă ridicam în picioare, mă clătinam pe patine, îmi puneam mîinile în șolduri și o luam de la capăt.

Tata rîdea, își aprindea pipa, cerea un bis.

După doar cîțiva ani, scena s-a schimbat. Tata se întorcea acasă de la institutul Juvarra cu alura de profesor aruncată pe umeri ca o haină. Își scotea pantofii în dormitor, își păstra pe el pantalonii, cămașa, șosetele și se strecura în pat pe partea lui. Dacă băgam capul pe ușă ca să-l salut, răspundea abia dezlipind buzele, așa încît, ca să nu devin insuportabilă, renunțasem și la salutul acela. Stăteam în genunchi pe scaun, răsfoiam ziarul deschis pe birou și număram zgomotele de dincolo, tot timpul aceleași, delicate și necruțătoare: fîșîitul hainelor și al așternuturilor, bufnetul pantofilor, sunetul fără remediu al afaziei. Tatăl meu era deja toate acele zgomote, îl învăluiau complet. În bucătărie nici măcar nu intra și atunci îmi făceam curaj și mă duceam eu, traversînd coridorul ca o șopîrlă. În fiecare zi, în cuptor, în frigider și pe lavoar, mama împrăștia

oale și bilete cu instrucțiuni pentru prînz, era treaba mea să le urmez, pentru că el nici măcar nu s-ar fi uitat la ele.

Tata mănîncă doar cu tine, repeta ea în fiecare dimineață.

Cînd treceam prin fața camerei lui, mă uitam pe furiș prin ușa întredeschisă: tata stătea învelit și ghemuit în pat, pe urechi avea niște căști conectate la radioul oprit, iar în pupile, ceva similar cu apa care picura din calorifere. Între timp afară, pe balcon, centrala se supraîncălzea, încercînd să umple și ultima ramificație a țevăriei, gîlgîia, șuiera și se clătina, dar, în ciuda eforturilor, nu reușea să ajungă pînă în ultimele camere ale casei, care rămîneau uscate și, prin urmare, reci. Cea mai uscată și cea mai rece era camera mea. Ca să mă încălzesc, mă refugiam în bucătărie, epicentrul casei, puneam pe foc oala pentru paste, scoteam sosul pe care mama îl lăsa într-o caserolă acoperită în cuptor, ca să nu atragă furnicile, și, după ce puneam masa, mă așezam și-l așteptam pe tata. Număram minutele pe ceas și, cînd venea momentul să sting focul, zgîlțîiam sita cu paste *orecchiette* sau *fusilli* pentru ca surplusul de apă să se scurgă prin găurile acesteia, condimentam pastele *orecchiette* sau *fusilli* cu sos roșu, umpleam farfuriile, mîncam pentru amîndoi, strîngeam masa și lăsam vasele murdare în chiuvetă, ca să-i arăt mamei că totul decursese bine.

Din punctul meu de vedere, mă pricepeam foarte bine să-l recuperez pe tata și să-l readuc printre noi, era o misiune la care nu trebuia să renunț, ai văzut ce simplu era?

Interpretam pînă la capăt rolul ce trebuia interpretat.

Niciodată, nici măcar o dată, tatăl meu nu se ridicase din pat ca să mă premieze. Niciodată învelișul de gînduri necunoscute care devenise corpul lui nu considerase că ar fi cazul să

întrerupă ritualul și să-mi dea o recompensă – mie, gardienei lui.

În fiecare zi suportam înfrîngerea, în fiecare zi, după ce-mi jucam rolul, mă întorceam, traversam din nou coridorul, mă opream în fața ușii tatei și mă uitam din nou pe furiș la el, cum stă acolo întins și nemișcat, cu căștile pe urechi și radioul oprit, cu privirea goală, două pături în plus pe corpul slăbit și gîlgîitul imperturbabil al apei în calorifere. Grăbeam pașii cît de mult puteam, ca să ajung departe de carcasa pendulei de pe coridor, departe de resturile de la prînz, rămășițele acelea de paste și roșii din gunoi, departe de responsabilitatea cu care mă împovăra mama, departe de neantul în care voia să ne îngroape tata. Ca să trăiesc, trebuia să ajung la masa de scris, masa de scris era salvarea, sarcina temelor era salvarea, școala și obligațiile zilei următoare erau salvarea.

Mă durea capul. M-am ridicat și mi-am sprijinit greutatea corpului pe vîrfuri, m-am întins spre tavan, membrele au reacționat fără chef, brațele întinse mă dureau, gambele mi se tensionau. Am auzit un gîlgîit de apă din perete.

Caloriferele erau tot cele de pe vremea cînd tata locuia în casă și, de asemenea, de pe vremea cînd nu mai locuia, încălziseră iernile mamei după plecarea mea și urmau să încălzească și iarna care venea. Nu știam ce urma să fac cu lucrurile, dar știam, fără nici o umbră de îndoială, ce voiam să fac în momentul acela. Ocolind coșul de răchită și un pachet cu benzi desenate vechi pentru copii, m-am apropiat să studiez caloriferul prins de zid, aflat între masa de scris și fereastră. Cocoloașe de praf, infinite cuiburi de mizerii vechi, proliferau în mijlocul unor noduri înguste. Caloriferul trebuia curățat și

igienizat complet, pentru a îndepărta murdăria de pe curburile metalului. Era nevoie de cîrpe speciale și degete subțiri, de timp și atenție. Am suflat spre el și în aer s-a ridicat norul negru al apatiei mamei.

Am răsucit robinetul de pe partea stîngă și, după o tăcere scurtă, a avut loc o explozie, ca atunci cînd deschizi o băutură carbogazoasă. Aerul comprimat al țevăriei a făcut să țîșnească apa, care a curs din calorifer pe gleznele și degetele mele de la picioare. A trebuit să închid la loc robinetul și să fug de acolo. Intersectîndu-mă cu mama pe coridor, am urlat la ea cît am putut de tare: ce-ai făcut în toți anii ăștia, de ce anume te-ai ocupat, nu te-ai gîndit la nimic.

Am găsit în baie, unde stătuse mereu, ligheanul violet în care îmi udam și săpuneam mîinile cînd eram copil și eram prea scundă ca să ajung la chiuvetă. L-am luat cu mine și m-am apucat răbdătoare de treabă.

Am aerisit, unul cîte unul, toate caloriferele din casă.

Am început din camera mea, unde am colectat apa mai întîi murdară și, treptat, tot mai curată, mai întîi picături, apoi șiroaie tot mai slabe. După asta am trecut la celelalte încăperi, biroul, salonul, coridorul, bucătăria, iar cînd ligheanul se umplea, mă duceam la baie, îl goleam în vasul de toaletă, trăgeam apa, verificam dacă mîzga de pe țevi se scursese în canalizare, apoi dezinfectam de fiecare dată vasul de toaletă ca și cum aș fi terminat, ca și cum n-aș fi luat-o de la capăt în cameră. Mama se ținea după mine mirată, mută, năucită.

— Ți se pare normal că n-ai făcut asta niciodată? o întrebam, neputînd renunța să mă revolt împotriva ei. Ți se pare în regulă că ai neglijat-o?

Și mă referam la casă.

Mi-am purtat dintr-o cameră în alta, ca un gîndac harnic, obsesia de a termina treaba și în cele din urmă am ajuns în dormitor, locul cel mai apropiat de centrală, care suferise cel mai puțin de frig și avea cea mai puțină nevoie de aerisire, pentru că aici aerul nu se acumulase și apa n-a mai curs cu putere imediat ce am atins robinetul.

Am reușit să colectez doar cîteva picături, apoi m-am dus pentru ultima oară în baie. Am pus ligheanul sub robinetul deschis, balansîndu-l la dreapta și la stînga, am lăsat apa să curgă ca să-l curețe bine și l-am golit pînă la ultimul grăunte de murdărie. Mi s-a părut că pereții încep să respire iarăși regulat, iar casa devine un corp cu bronhiile eliberate și vindecate, și m-am întors în pat.

Epuizată, dar fără să pot adormi, mă răsuceam în pat și îmi venea să rîd convulsiv. Am deschis din nou telefonul și l-am sunat pe Pietro. A răspuns imediat: nu dormea nici el. Nu i-am pomenit de calorifere, nici de vizita mea la vecini. I-am zis că eram obosită și el mi-a zis că la Roma plouase, mi-a povestit începutul unui film american pe care-l vedea la televizor și a spus că mîncase la cină două crochete de orez umplute cu brînză, luate de la pizzeria de lîngă serviciu.

— Da, dar nu lăsa să treacă zilele astea fără să-ți gătești ceva, nu-ți face bine să mănînci mereu din oraș, l-am sfătuit.

Nu mi-a răspuns. Cînd îmi făceam griji pentru sănătatea lui, soțul meu schimba subiectul, nu accepta nici măcar posibilitatea că rolurile noastre s-ar putea inversa. El era cel care avea grijă de mine, opusul putea să se întîmple în realitate, dar rămînea în umbră, în tăcerea noastră reciprocă. Dintre noi

doi, el era cel care trebuia să se întruchipeze ca mamă și tată. Eu puteam accepta sau refuza grija lui.

Am închis ochii și mi-am imaginat.

Eram amîndoi în pat, singuri, fiecare într-o cameră întunecoasă, fiecare înfășurat în așternuturi calde. Ne străduiam să ne facem vizibilă unul altuia, prin cuvinte, ziua care tocmai se încheiase, pentru că simțeam amîndoi dorul, dar calea dintre noi era întreruptă și frazele nu știau să se ordoneze bine. Mă simțeam pusă la încercare și un pic murdară. Sărisem peste cina cu mama, preferînd o tabletă de ciocolată, iar staniolul și o sticlă de apă desfăcută stăteau lîngă mine, pierdute în praf și dezordine.

— Unde ești? am întrebat.

Probabil că și el stătea întins, avînd pe el, ca întotdeauna la culcare, tricoul alb și pantalonii scurți albaștri. Am oftat, am mormăit ceva intim și am simțit că începeam să cîștig teren. Am simțit cum vocea mea și a lui s-au modificat brusc și, în decursul cîtorva minute, ne atingeam și ne mîngîiam, murmurînd la telefon fraze tandre și obscene.

În cele din urmă am izbucnit în rîs.

— Acum îți simt mirosul pe mine, a spus Pietro.

N-o făcuserăm niciodată așa, la distanță, la telefon, chiar dacă în primele luni, după ce făceam dragoste, se întîmpla să vorbim cum ar fi să ne masturbăm, lăsînd parcă excitația să se scurgă în gîndul la un alt loc solitar, al așteptării.

Ne simțiserăm aproape unul de altul printr-un aparat ținut între obraz și umăr, descriindu-ne, povestindu-ne, sugerînd lucruri și șoptind porunci, în vreme ce atunci cînd stăteam împreună în pat, nu mai reușeam să parcurgem spațiul de cîțiva centimetri care ne separa. Toți acei kilometri pe care-i

puseserăm între noi avuseseră efectul opus: distanța ne alungase neliniștile, deschizînd o altă ușă.

Am auzit cum sonorul televizorului din dormitorul nostru e dat iarăși mai tare. Nici eu, nici Pietro nu aveam nevoie să prelungim momentul: el voia să revină la filmul lui și eu, la gîndurile mele. Puteam considera cele întîmplate drept un vis. Ne-am luat rămas-bun pe un ton complice și m-am afundat relaxată în somn.

A șaptea nocturnă

Strîng în mîini o pisicuță negricioasă. Cînd mă uit mai bine la ea, nu e o pisicuță, ci un animal mătăsos și fără bot. Are ochi, nas și nimic altceva, se uită fix la mine și ar vrea să vorbească, dar nu poate. O mîngîi pe cap, biată pisicuță mută, o mîngîi pe ceafă și pe urechi. O mîngîi pe burta moale și lipsită de blană și îmi dau seama că nu are organe genitale. O îndepărtez speriată și ea face un salt și nu miaună, ricoșează în pereți, se multiplică la infinit, umple casa, dar poate că nu e casa mea, locul unde mă aflu nu e unul frumos.

Partea a treia

Vocea

Nefericirea nu era regula pentru toți, ci excepția casei noastre

În dimineața următoare am deschis din nou telefonul, m-am uitat la semnul de încărcare a bateriei și am așteptat ca notificările să umple ecranul.

Mesajele pe care soțul meu mi le trimisese peste noapte sunau așa: „Vin la tine, Ida. Nu mai rezist“.

După trei minute: „Ce, deja dormi?“.

Șase minute mai tîrziu: „Nu ți-am zis că azi au venit facturile la apă și lumină, totul e în regulă“.

Eu nu știam dacă aveam chef să-l văd pe Pietro, tocmai pentru că sexul la distanță făcuse noaptea dinainte atît de surprinzătoare. Nu îți poți dori ceea ce ai deja, în vreme ce întreaga mea viață dovedea cît de ușor era să iubești pe cineva absent.

I-am răspuns că trebuia să mai aibă răbdare cîteva zile și că i-am îndrăgit mesajele, un fel de cărți poștale dintr-un loc în care apa și lumina erau facturi și, ca să fii lăsat în pace, era suficient să plătești.

— Vii cu mine să cumpărăm niște cutii pentru lucrurile pe care vrei să le păstrezi? E un magazin în Tremestieri, au și din carton, și din plastic, îți alegi tu ce vrei.

Vocea mamei a năvălit cu voioșie peste micul meu dejun – sau poate că eu eram cea care, după partida de sex clandestin și un pic oniric cu soțul meu, se simțea fericită, precum cineva care în timpul nopții a descoperit un secret și ziua știe să-l păzească.

— Mamă, lucrurile alea din sacii negri se pot arunca.

— Haide, strînge-i la gură și vino să le aruncăm împreună.

De cînd sosisem, nu ieșiserăm niciodată împreună. În momentul în care mă urcam în mașină, mi-a venit să cînt, ca atunci cînd ne plimbam amîndouă, eu fetiță și ea încă tînără, și mi-am amintit de o altă zi în mașină, de un alt gunoi aruncat.

Cînd tata mă înscrisese pentru un destin fantastic, intuind picioarele mele prodigioase, picioarele mele divine, văzuse în mine ceva care nu exista, nu era cumva o declarație de iubire? Cu patinele mele, eu strivisem sub tălpi orașul și dărîmăturile lui subterane, zburînd peste adîncurile strîmtorii, desprinzîndu-mă de centrul Pămîntului ori de cîte ori îmi doream. Nu conta prea mult că anunțurile de concursuri la care făcea el aluzie nu apăreau niciodată și că înzestrările mele nu erau deloc speciale: nu reușisem să trec de „săritura cu trei rotații“, cea mai simplă, un pas abia vag coregrafic – și adesea și acela îmi ieșea prost. În fața visurilor noastre, realitatea putea să se ghemuiască inofensivă undeva la o parte. Dar, dintre toate obiectele care umpleau fosta mea cameră, numai din patine nu rămăsese nici o urmă.

Îmi făcea prea mult rău să le știu în casă și într-o zi, înainte de una dintre plimbările cu mama, le vîrîsem într-un sac de gunoi. Eu fusesem cea care întinsese brațul de la fereastră spre tomberon: le dădusem ușor drumul și auzisem bufnitura din interior.

După o săptămînă îmi cumpăram un bilet la clasa a doua spre Roma, doar dus.

Cînd mama a oprit pe marginea drumului, lîngă un container de gunoi, am simțit un junghi în inimă și în același timp nevoia de-a accepta acea durere, de-a avea grijă de ea, de-a o folosi ca să mă las în urmă – pe mine și amintirile mele.

— Cobor eu și îi arunc, am propus, luînd în mînă sacii negri, aruncînd beținașul rezistenței mele cît de departe puteam.

Ea s-a relaxat, era mulțumită că mă străduiam să o ajut, în timp ce zgomotul dur al acelor obiecte aruncate a reiterat o scenă deja trăită.

M-am întors la mașină, mama a pornit radioul, am lăsat în jos geamurile și am început să cîntăm.

În anii în care trăiserăm singure fuseserăm și fericite într-un fel limpede și tainic. Fericirea noastră era una făcută din bucățile de sticlă translucidă pe care le găsesc copiii pe plajă, o fericire rară, luminoasă și inofensivă. Ieșeam fără nici un scop, ca să fugim și să păcălim casa, străbăteam drumurile naționale și pe cele întinse de-a lungul litoralului, la est spre Marea Ionică sau în vestul Mării Tireniene, mama conducînd și eu privind pe geam. Cînd ploua sau cădea lapoviță, în strîmtoare se stîrneau valuri mari și orașul ne primea cu dragoste, pe fereastră se vedeau trecînd familii și cupluri, nebuni și funcționari, oameni care se adăposteau de ploaie și oameni fără casă, care grăbeau pașii, prefăcîndu-se că au una. Din cînd în cînd ne opream să facem plinul rezervorului cu benzină, să verificăm uleiul și anvelopele, să mîncăm tortul de înghețată lunguieț și îngust numit *mattonella*, pe care barmanii îl tăiau în felii și ni-l serveau în farfurioare albe, acoperite cu un șervețel de hîrtie.

Singura fericire de care eram capabile avea răsuflarea întretăiată a parantezei, a pauzei neașteptate. Nu ne opream niciodată la mare, mai degrabă mergeam în paralel cu ea pe drumurile naționale și eu visam valuri atît de lungi, încît să ajungă să atingă roțile mașinii, ca să am impresia că reușesc să înot sau să supraviețuiesc.

— Mamă, fii atentă! am tresărit, smulsă din amintirile mele din cauza unei frîne bruște.

— Vrei să conduci tu, Ida?

— Nu, nu. Dar dacă nu vreau să conduc, asta nu înseamnă că poți să faci ce vrei.

— Dacă vrei să conduci tu, condu, dacă nu, taci și bucură-te.

— Ți-ai reînnoit permisul?

— Nu, conduc fără acte. Știi, te așteptam pe tine să-mi amintești.

Am continuat să ne provocăm pînă la destinație și apoi și în magazin, din cauza cutiilor, care mie mi s-au părut prost confecționate și cu modele urîte. Pînă la urmă le-am ales pe cele mai acceptabile, una cu dungi roșii cu alb și una cu buline mari, albastre.

— Alege și altele, pentru lucrurile pe care vrei să le păstrezi nu sînt suficiente doar două.

— Ce-ți pasă, dacă tot vinzi casa?

— Tocmai, gîndește-te că trebuie să le iei cu tine la Roma.

În pragul nehotărîrii ne simțeam bine. Prefăcîndu-ne că discutăm despre estetica sau utilitatea obiectelor, ne odihneam. Știam amîndouă că împunsăturile acelea era prefăcute și ascundeau un acord de pace.

Țineam minte amîndouă alte certuri neplăcute din trecut.

Cu un an înainte să mă mut la Roma, urlam din cele mai felurite motive și scenele pe care le făceam amîndouă ne rămăseseră vii în memorie. Ne certam dimineața, după-amiaza și noaptea, ne certam ca și cum am fi fost invincibile și n-am fi ajuns să murim niciodată, ne certam ca niște creaturi veșnice, care își permiteau luxul de-a irosi timpul. În scurtă vreme, confruntarea aceea sporadică s-a transformat în unicul nostru dialog. Frigiderul gol sau rufele ude pe care nici una dintre noi nu voia să le scoată din mașina de spălat erau un pretext pentru a face să izbucnească o discuție tot mai contondentă, cu cîte un pumn în perete, cu șuturi în ferestre, un joc de vorbe în care ne spuneam tot ce era mai rău și mai grav, un cuvînt mai jignitor, o insultă imposibil de șters, un zbieret mai puternic. Eu strigam, mama plîngea și fiecare lansa în luptă arma cea mai catastrofală, mînia cea mai dezgustătoare, o înjurătură. Din violența aceea rămăseseră și urme: clanța ruptă de la ușa camerei mele, peretele bălțat în jurul cadrului ușii, tencuiala desprinsă și căzută. Urlam amîndouă înainte și după ce eu închideam ușa, urlam în timp ce eu mă repezeam în ea, urlam și ne prăbușeam epuizate. Libația se terminase, canibalizarea reciprocă se întrerupsese. Dacă era noapte, adormeam pe întuneric, dacă era dimineață, fixam cu privirea de la fereastră lumea care nu știa nimic despre noi.

Certurile noastre se lăsau întotdeauna cu scîntei și ieșeam din casă foarte stînjenită. Eram sigură că vecinii ne auziseră urletele și poate că se rugau pentru noi, pentru mîntuirea sufletelor noastre. Evanghelicii nu se certau niciodată: din peretele care ne despărțea veneau în schimb rugăciuni și imnuri de slavă, pentru a ne aminti că nefericirea nu era regula pentru toți, ci excepția casei noastre. Cînd ne întorceam acasă, o

luam de la capăt. Să ne sfîșiem una pe alta era o formă de intimitate și din acest motiv preferam să o acceptăm decît să nu cunoaștem nici una. Cînd eram singure și simțeam cum se iscă impulsul neașteptat care urma să ne facă să explodăm, experimentam voluptatea efemerului, asemenea cuplurilor care urmează să încheie seara în pat și conviețuiesc cu acea presimțire pe tot parcursul cinei. Dar noi nu iubire așteptam, ci ceartă și, chiar dacă eram două, un duo complet, captiv sub un acoperiș, nu eram un cuplu. Eram mamă și fiică și n-am fi știut să mimăm în nici un alt mod absența tatălui meu.

— Ida, vreau să-ți spun ceva.

— Dacă iei tonul ăsta, mă îngrijorez.

— Fii atentă la mine. Știu că nu mă asculți niciodată. Știu și că ai face exact opusul a tot ce-ți spun, ai ideile tale, să nu revenim asupra celor spuse deja între noi, dar vrei să auzi ceva de la mama ta? Viața nu se clădește cu rămășițe, cu ceea ce duci după tine din trecut. Nu ai alta mai bună în care să pui lucrurile pe care nu le faci.

— Și?

— E-adevărat, cînd tatăl tău s-a îmbolnăvit, am încercat să stau cît mai mult departe de el. Tu crezi că l-am neglijat. Nu mă scuz. Eram tînără, aveam un serviciu care-mi plăcea, te aveam pe tine, îmi făceam griji pentru tine.

— Și mi-l încredințai în fiecare zi.

— Am greșit față de tine, nu față de el. Boala lui mă exaspera, te-aș fi legat la ochi cu mîinile mele dacă aș fi putut. Nu voiam să ne vezi așa – nici pe el, nici pe noi. Dar n-am știut s-o fac, n-am reușit. Tu nu știi ce-nseamnă să ai un copil și să nu-l poți proteja. Fericirea e importantă, Ida.

— Nu începe iarăși cu chestii pe care nu pot să le înțeleg. Vorbește-mi despre tine, cînd vorbești despre tine, ești mai puțin patetică.

— Ida, cum vorbești cu mama ta? Cum?

— Ne oprim să mîncăm o felie de *mattonella*?

În momentul acela mi-aș fi smuls centura de siguranță cu dinții, nu mai aveam aer, cuvintele sincere ale mamei mă răneau mai mult decît acuzațiile ei.

Fericirea nu există, dar există momente fericite. Ajunseserăm devreme la magazinul cu cutii, nu era încă nouă și jumătate dimineața, și, înainte să ne întoarcem acasă, așezate pe terasa cofetăriei noastre preferate, am mai furat unul.

Să nu mă prăbușesc – la asta mă pricepusem pînă în momentul acela. La treisprezece ani, după dispariția tatălui meu, ar fi trebuit să mă inventez ca să pot trăi. La fel cum alții își edifică trupul mușchi cu mușchi, grație antrenamentului fizic și gimnasticii, sau își sculptează mintea și inteligența cu ajutorul psihanalizei, culturii sau meditației, cum își modelează la sală un triceps sau își dezgroapă un tendon pe care nici nu știau că-l au, cum își găsesc serviciu, salariul necesar, scaunul sigur, diploma de studiu, atitudinea pentru fotografia din pașaport, postura adecvată caracterului, costumul parcă turnat, în fine, în același fel în care toți își inventează sinele și, inventîndu-și-l, se impun, așa trebuia să acționez și eu.

Dar eu nu știam cine eram. Ce mi se întîmplase mă privea, însă mi se întîmplase cînd eram prea mică pentru ca lumea să accepte așa ceva. Oamenii nu și-ar fi întrerupt curgerea vieții și propriile obiceiuri, cu toții am fi mers mai departe, pentru că planeta e plină de năpaste, războaie, foamete și violuri, iar dacă

un profesor se îmbolnăvește de tristețe e numai vina lui, n-a reușit să-și protejeze soția și fiica de atacurile din afară și nici măcar de el însuși. Ce fel de om putea fi cineva ca el? Nu i-a păsat nici măcar de fetiță, șușotea tăcerea orașului – sau poate că orașului nu-i păsa deloc de mine, de tatăl meu și de familia noastră, iar asta era ipoteza cea mai verosimilă. Eu și mama eram două certificate de naștere, într-o zi urma să fim două certificate de deces și, între astea, două buletine de vot, două testamente, în fine, o legendă de demult: uite, în casa asta locuiau două femei, și-ar fi spus cetățenii unii altora pe cînd treceau pe sub balconul meu. Sau n-am fi fost nimic, nici măcar două fantasme ce aparțin folclorului, o altă familie ar fi cumpărat casa în urma noastră și ar fi făcut din ea un loc diferit. Atunci, dacă îi deschideai ușa, ai fi respirat o normalitate proaspătă, ai fi auzit zarvă de copii și zgomot de jucării, ai fi văzut mobilă lucioasă și pereți zugrăviți, mașini de spălat eficiente, un calendar, o tablă mică și cretă colorată în bucătărie, ca la evanghelici, viața mea și a mamei s-ar fi sfîrșit, ar fi murit odată cu noi, pentru că noii proprietari legitimi ar fi cumpărat pereții noștri și dreptul să ne alunge.

La asta mă gîndeam cînd mă întorceam acasă, pe ultima porțiune de drum, iar de la fereastră căutam aceeași mare a copilăriei mele. Dacă voiam să trăiesc, trebuia să traversez marea aceea și să nu mă opresc: locul meu nu era nici Scylla, nici Charybda, poate că nu exista pe nici o hartă fizică și în mod sigur nu era o chestiune de kilometri. Iată de ce, cu ani în urmă, Roma mi se păruse destinația cea mai potrivită: orașul cel mai mare, cel mai puternic, împrejmuit de ziduri. Trebuia să fug, să intru în urbe pe cal, ca un cuceritor, și să mă întorc, să mă uit la Sicilia de la distanța telescopului și siguranța refugiaților,

pentru ca apoi să mă uit și să mă pierd printre turiștii din Piazza Navona, printre cerșetorii din gara Termini, printre florăresele de sub balcoanele burgheze ale cartierelor rezidențiale. Eu eram alcătuită, atom cu atom, din aerul casei din Messina și din acest motiv ar fi trebuit s-o părăsesc. Apoi lucrurile m-ar fi urmat precum cîinii, sărăcia și soarta, dar, odată aflată în siguranță, le-aș fi îmblînzit, le-aș fi făcut inofensive, departe de casă aș fi fost doar trupul meu nud și ușor, liber. Așa gîndeam la douăzeci de ani.

Cine eram? continuam așadar să mă întreb în timp ce mama parca mașina și în timp ce scoteam din portbagaj cutiile abia cumpărate.

Eram fetița născută dintr-un bărbat și o femeie care se iubiseră cîteva zile scurte, gardiana depresiei tatălui meu, fiica furioasă a mamei mele, studenta răbdătoare și plină de merite, tînăra speriată. În fiecare zi învățam să-mi ascund rușinea și să mă învelesc în duritate, ca marinarii, să comand dintr-un colț, cum comandă femeile. Eu și mama eram o familie, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, dar eram și speciale, pentru că tocmai nouă ni se întîmplaseră niște lucruri rușinoase.

Pentru mine, petrecerea timpului rămînea un mare efort.

Pe vecie (ca o nocturnă)

Telefonul țîrîie în miezul nopții, mă scol somnoroasă și speriată, o voce masculină necunoscută îmi spune pe nume:

— Domnișoara Ida Laquidara? Am un mesaj pentru dumneavoastră. Cunoașteți un bărbat pe nume Sebastiano?

— E tatăl meu, răspund eu, deschizînd ochii.

— E aici, lîngă mine, întreabă de dumneavoastră, și-a pierdut memoria, dar azi și-a amintit acest număr de telefon și numele dumneavoastră…

Repeat.

Telefonul țîrîie în miezul nopții, mă scol somnoroasă și speriată și o voce cu accent străin vorbește în grabă:

— Domnișoara Ida Laquidara? Mă iertați pentru ora tîrzie, vă sun din Liban. Din cîte știți, e posibil ca tatăl dumneavoastră, un bărbat de patruzeci și șapte de ani pe nume Sebastiano, să fi întreprins o călătorie de unul singur pînă aici?

Vocea se oprește ca să mă lase să resimt efectele loviturii, tatăl meu plecase, i s-a făcut brusc rău și a murit, corpul defunct trebuie trimis înapoi în Italia.

Repeat.

După-amiaza mă întorc acasă de la școală, mama mă așteaptă înlăcrimată în prag, stă în picioare lîngă taburetul albastru, cu paltonul pe ea și geanta în mînă. Au sunat de la comisariat, corpul tatălui meu a fost adus de mare, l-a găsit pe plajă un pescar din Torre Faro. Mamă, mamă, plîng eu îmbrățișînd-o, ne urcăm în mașină, eu conduc.

— Cel puțin îi pot spune adio corpului bărbatului pe care-l iubesc, murmură mama sau poate că vorbesc gîndurile mele, eu îi strîng mîna, pornesc ștergătoarele ca să curăț picăturile de ploaie, schimb viteza, caut un loc de parcare, o sprijin pe mama, sprijin lumea, nu mă prăbușesc, eu nu mă prăbușesc niciodată.

Repeat.

Ies de la școală cu rucsacul pe umăr, ca pe vremea cînd eram în primară și, la fel ca atunci, mă răsucesc și îl văd din nou pe tata întreg, în picioare, lîngă poartă, bate darabana cu degetele și îmi zîmbește în felul ăla al lui un pic aiurit, ce festă ne jucase! Rămăsese mereu acolo, nu-l mai văzuserăm noi, cum de crezuserăm că într-adevăr plecase? Și chiar suferiserăm atît de mult?

În fanteziile mele totul e adevărat, totul e prezent absolut. Tatăl meu s-a sinucis aruncîndu-se în mare, tatăl meu a murit în timp ce încerca să-și refacă viața într-o țară străină, tatăl meu trăiește chiar sub ochii noștri, tatăl meu a fost răpit împotriva voinței lui, ieșise să facă o plimbare, dar o să se întoarcă, tatăl meu a făcut un infarct, a suferit un anevrism, a avut un accident pe stradă, tatăl meu era într-o relație cu o altă femeie

și avea un alt copil, tatăl meu se întoarce după un an, după doi ani, după cinci ani. Viu sau mort, tatăl meu se întoarce acasă, are din nou o voce, un corp, un nume. Construiesc alte existențe și povești noi, desăvîrșesc o lume paralelă în care se mișcă voci, corpuri și nume rostite clar, silabisite și concrete. Imaginația mea e nemărginită, nu e adevărat, imaginația mea e un dictator treaz, dacă există vreo contradicție, frînează, e stînjenită, corectează! îmi poruncește, corectează! îmi urlă, corectează!, totul trebuie să fie perfect, totul, corectează! Ani de zile ascult de ea în fiecare noapte, mă supun în fiecare noapte, adaug detalii, elimin incoerențe, rotunjesc ce nu merge, adaug ce știu, chiar și ziua fac pe mercenara dictatorului nocturn: ce guvernare e în Liban? ce culoare are plasa de pescuit cu lanternă a pescarului ăluia de pe plaja din Torre Faro?, o clipă, numai o clipă.

În fiecare noapte, ani de-a rîndul, mi-o povestesc din nou, mi-o povestesc mai bine. Pentru că tatăl meu e viu și vrea să se întoarcă, tatăl meu a fost răpit, tatăl meu a murit din greșeală, tatăl meu s-a dus să moară în locul de care aparținea cel mai mult: apa. Tatăl meu mă îmbrățișează, mă strînge la piept, îmi cere iertare, nu-mi cere nimic și e arogant, uluit: chiar ne-am făcut griji din cauza absenței lui? Mama plînge, suferă, cercetează, îmbrățișează corpul tatălui meu, corpul viu, corpul mort, în sfîrșit într-un crematoriu, întins pe placa de marmură, înfășurat într-o pînză, pus într-un sac. Mama mă privește cu iubire, cu furie, cu atenție, mă privește cu ochi care mă fac să exist. În fiecare noapte îmi folosesc insomnia pentru o poveste mai utilă, mai verosimilă, dar fantezia nu încălzește, nici amintirile nu încălzesc. Nu folosește la nimic să-ți imaginezi ceva, doar faci să treacă timpul în care aștepți, tatăl meu s-ar

putea întoarce, o să se întoarcă în casa asta și în nici o alta, dar chiar a existat un bărbat căruia eu îi spuneam tată? De ce ne-am resemnat cu dispariția lui, de ce nu am luptat, nu am simțit că e în viață, cu memoria pierdută sau într-o stare de confuzie, rătăcit sau privat de libertate, dar în viață? Majoritatea rudelor celor dispăruți au premoniții, certitudini, senzații puternice de prezență – noi nu. Eu mă obișnuisem să stau în umbra mea și în a tatălui meu, acceptînd din cînd în cînd un obiect, un sentiment, o mîngîiere, o dovadă din lumea exterioară, dar nimic, nici măcar obiectele, nici măcar dovezile – o chitanță, o scrisoare, un jurnal, un pachet de țigări, o pereche de patine –, nici măcar ele nu pot depune mărturie că un episod derulat pe scenă înăuntrul unei minți s-a întîmplat cu adevărat. Tata oprește ceasul deșteptător, alege cravata, se uită la pasta de dinți de pe chiuvetă, ce aduce cu o dîră de melc – măcar asta s-a întîmplat?

Obiectele nu sînt de încredere, amintirile nu există, există doar obsesiile. Le folosim ca să păstrăm fisura deschisă și ne spunem că memoria e importantă, că numai noi sîntem păzitorii ei. Păstrăm rana larg deschisă, ca să stea în ea durerile noastre, temerile noastre, sîntem atenți să fie suficient de adîncă încît să ne cuprindă durerea, vai de noi dacă o lăsăm să rătăcească.

Există numai obsesiile și timpul scurs le-a făcut mai adevărate decît sîntem noi.

— Ida?

Soțul meu, vocea pe care o căutam, a răspuns imediat.

— Ida, ești bine?

— Pietro, te rog, ascultă-mă.

— Unde ești?

— Nu mă simt bine. Am greșit. Prea multe lucruri… Situația cu mama, n-am reușit să trec peste ce-a fost. A pus toate obiectele în camera mea. Nu știu cum să-ți explic, îmi dă o senzație de moarte, e un coșmar.

— Ida, unde ești?

Vocea soțului meu era puternică și afectuoasă, era apa termală cu proprietăți terapeutice, pe fundal se auzea engleza unei domnișoare străine, nu înțelegeam propozițiile, doar cuvinte de genul *economy* și *buildings* și *politic*. Soțul meu își perfecționa engleza în mașină, în drum spre serviciu, vocea înregistrată îi citea articole și îi punea întrebări, îl îndemna să comenteze, se prefăcea că îi cere o părere ca și cum ar fi fost cu adevărat important ca el să aibă o idee despre subiect și să nu facă eforturi să exprime una oarecare pentru că doar exercițiul era ceea ce conta. Am ascultat-o pe domnișoara care vorbea și soțul meu m-a înduioșat: engleza nu-i folosea, nu-i folosea la nimic, dar drumul dus-întors cu mașina putea fi insuportabil, nici un om nu vrea să stea tot timpul ăla singur cu gîndurile lui.

— Cum a fost azi la serviciu?

Lawyers, *Europe*, *commission*. Pietro a oprit radioul și n-a considerat necesar să-mi răspundă.

— Vin să te iau. Intru pe joncțiune și apoi pe autostradă. Ida, am știut că faci o greșeală.

— Nu, nu. Sînt bine. Sînt acasă.

— Mama ta e cu tine?

— E dincolo. Sînt meșterii aici.

— Ești în camera ta?

— E tot povestea cu tata, doar că mama a îngrămădit totul aici, înăuntru, știi că golește casa, iar mie mi-e frică de obiecte,

se uită la mine chiorîș.

— Ești foarte puternică, Ida. Nu te mai frămînta, tu nu ești mama ta, ține minte asta, nu ești ea. Te-am lăsat să pleci pentru că trebuia să-i dai o mînă de ajutor, alege lucrurile pe care vrei să le păstrezi, spune-i ce să arunce, adică aruncați împreună, și după aia întoarce-te acasă.

Fără englezoaică, în mașina lui Pietro era multă liniște. Probabil că parcase ca să-i fie mai ușor să-mi vorbească. Mi l-am imaginat cu mîna încă pe volan și cu vocea mea umplînd habitaclul. Am rămas tăcută și eu.

— Ida, ai înțeles? Tu nu ești mama ta. Vin la tine. Azi și mîine nu pot, pentru că țin locul unui coleg, dar peste două zile plec și ajung la tine.

Vocea soțului meu m-a mîngîiat pe păr, mi-a netezit cutele de pe gît, mi-a foșnit între urechi și ceafă. Am încheiat conversația, am strîns telefonul în mîini și am mulțumit miracolului tehnologic care îți permitea să te lași invadat de o altă persoană de la sute de kilometri distanță, s-o lași să-ți schimbe dispoziția și să-i ceri ajutor ca să reziști.

Am scos din dulap o pereche veche de blugi lejeri și un maiou alb reiat, care semăna cu cele ale muncitorilor.

Felinare

Nu există fericire, dar există momente fericite. Cu vocea caldă a lui Pietro încă în urechi, am urcat să văd dacă puteam obține anticipat acel alt moment care mi se cuvenea.

Nikos și tatăl lui munceau sprinteni în soare, sufocați de zgomotul de metal, țevi și scule, urlînd de la un capăt la celălalt al acoperișului cîteva fraze într-un amestec de dialect și italiană. Imediat ce au remarcat prezența mea, au încetat să vorbească, dar nu și să muncească, și nici unul nu mi-a venit în întîmpinare. M-am apropiat de Nikos, care aranja baza unui felinar, mama își dorise opt felinare pe marginile terasei pentru momentele cînd se făcea întuneric, poate ca să dea petreceri dacă n-o să reușească să vîndă casa imediat, și eu mă gîndisem că și dacă n-o s-o vîndă niciodată, ba chiar și dacă eu o să petrec aici mai mult timp decît petreceam de obicei, petreceri pe terasă n-am fi dat niciodată, pentru că nu făceam nimic împreună și pentru că nimic nu e mai melancolic decît petrecerile vara.

Odată, eu și Sara fuseserăm invitate de un coleg de-al nostru de clasă la ziua lui de naștere. Asta se întîmpla înainte de ziua petrecută la Scilla. Sara ieșea deja cu Fabio, dar nu-l adusese cu ea. Am ajuns într-un apartament somptuos, cu un salon dublu lung, cu lustre și mici obiecte de cristal în nișele vitrinelor de

perete. Pe mese erau tăvi cu *focaccia* specifică Messinei (roșii tăiate, lăptucă, brînză, cîteva tăvi cu scrumbii și altele fără) și multe beri reci la gheață. Nu eram mulți, majoritatea plecaseră deja cu părinții la casele lor de vacanță de la mare, mîncam, beam și bîrfeam, apoi intrase mama sărbătoritului și întrebase dacă totul era în regulă, fără să-și ascundă îngrijorarea. Și ne-a povestit ce se întîmplase nu demult: un hoț încercase să se strecoare pe fereastră într-un apartament de la ultimul etaj, căzuse prin luminator și murise pe loc. Mama respectivă a adăugat apoi, speriată, că o ambulanță venise să-l ia pe hoț și, după ce și-a terminat povestea, a închis ușa, de parcă ar fi vrut să ne protejeze. Pentru o clipă rumoarea noastră s-a întrerupt, după care s-a reluat ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat și eu am ieșit pe balcon, un balcon care de altfel dădea spre stradă. Lăsînd în urmă vocile lipsite de griji ale celor de vîrsta mea, a sărbătoritului și mai ales a Sarei, am studiat strada întunecoasă în ciuda luminilor vapoarelor și bărcilor, simțind că nimic nu putea fi mai trist de-atît: o seară de vară într-un oraș care se golește, un om care moare fiindcă a pus un picior greșit, un grup de adolescenți care continuă să sărbătorească o zi de naștere. M-am întors în salon. Angoasa îmi trecuse sau, poate, se transformase în altceva.

Nikos se agita în jurul unuia dintre felinarele dorite de mama. S-a oprit și s-a uitat la mine.

— Mergem? am spus.

— Acum muncesc.

— Hai să mergem acum, am repetat eu, e prea cald ca să muncești.

Domnul De Salvo se oprise și el și mă privea fix, cu un aer interogativ.

— Îl iau pe Nikos la o plimbare, am urlat, străduindu-mă să fiu prietenoasă.

— Doamnă, mă scuzați, dar fără fiul meu n-o să reușesc să termin de montat felinarele și rămîn blocat cu lucrările.

— N-o să le folosim niciodată. N-o să dăm nici o petrecere pe terasa asta, eu nu locuiesc aici și mama nu invită lume, felinarele astea sînt inutile, n-o să le aprindă nimeni.

— Eu în după-amiaza asta trebuie să le prezint gata montate. Și apoi, dacă-mi pot permite, nu știți ce-o să facă mama dumneavoastră pe această terasă. Voi, copiii, credeți că știți totul.

Sîntem responsabili și pentru ce nu am vrut să vedem, m-am gîndit eu. Eram și eu așa. Ce vedeau ceilalți în viața mamei, dincolo de plecarea tatălui meu și după ea? Cine era pentru ei femeia asta cu oase firave și aer sever, senzual în duritatea lui? Mi-am amintit de lunile cu Misero, bărbatul cu care mama se întîlnise pentru scurt timp la șase ani după dispariția tatălui meu, un comerciant pentru care simțisem imediat ură, o ură pe care mi-o nutrisem concentrîndu-mă asupra defectelor lui, iar pentru mine cel mai rău dintre ele era avariția. Nu suportam chipul lui încordat din momentul cînd se aducea nota de plată, nu suportam socotelile pe care le făcea în legătură cu prețul oricărui lucru. Aveam nouăsprezece ani și zgîrcenia mi se părea trăsătura cea mai urîtă a unui bărbat. Mi-am imaginat-o pe mama sunîndu-l din nou pe Misero, invitîndu-l pe terasă, la lumina felinarelor abia montate, unde ar fi băut cafea și ar fi vorbit despre vremurile de demult așezați pe un balansoar sau sub un foișor, ar fi privit feriboturile apropiindu-se de chei și

plecînd din nou, Calabria acoperită de nori sau senină, mereu prea aproape sau prea departe.

— Haide, zău, tot aia e. E totuna dacă o să reluați munca în după-amiaza asta, am insistat.

Misero și mama ieșiseră împreună cîteva luni, timp în care eu adoptasem mici stratageme de atac. Cînd veneau să mă ia de la școală sau mă duceau dintr-o parte în alta a orașului, îi vedeam împreună în mașina noastră – a noastră: a mea și a mamei – și mă apuca furia din cauza nerespectării regulii triunghiului: mama, tata, eu sau mama, casa, eu sau mama, mașina, eu. Era exclus să se ivească altele noi sau triunghiul să devină patrulater. Ce legătură avea cu noi Misero, așezat în față ca pe un tron, care mă expedia pe bancheta din spate, silindu-mă să stau acolo? Cobora să mă întîmpine și să mă salute, pentru că mașina nu avea patru portiere, și, ca să urc, trebuia să mă strecor pe după scaunul din față, ridicat și înclinat spre parbriz. Misero cobora condescendent ca să mă ajute să urc și părea să aibă un aer triumfător. În schimb asupra mea, cînd mă aplecam, mă lăsam pe vine și treceam de portieră, se abăteau rușinea și umilința, alungarea din regat. Mașina noastră – neîndoielnic, a noastră – devenea atunci un teritoriu invadat, eu mă ghemuiam în spatele lui și, în semn de protest, împungeam cu genunchii în spătarul lui ca să-l enervez. Mama nu-și dădea seama de nimic, Misero încasa și se aranja din nou în scaun, mai bine ca înainte, dar nu avea ce face: picioarele mele pregătite de luptă țînteau coloana lui vertebrală, apăsau neobosite în scaun, apăsau și iar apăsau la nivelul oaselor lui, mi le-aș fi îndesat pînă i-aș fi perforat sternul dacă aș fi putut, pentru dușmanul meu nu era prevăzută nici o salvare. Împungeam și iar împungeam mînioasă și mi se părea că-l văd

cum transpiră și își apără poziția mimînd indiferența. Nu și-ar fi permis să urle la fiica iubitei lui, iar să se vaite ar fi fost o greșeală gravă: dacă mi-ar fi denunțat genunchii ca niște baionete înfipte în spatele lui, ar fi risipit pentru totdeauna șansa unei alianțe. Cînd, în fine, cobora din mașină, pentru că ajunseserăm sau pentru că ajunsesem eu, îi citeam pe chip o ușurare ambiguă. Bătălia se încheiase și eu o cîștigasem. Nu mă mai interesa dacă pierd războiul. Dar îl cîștigasem și pe aceea: la un moment dat relația lor se terminase și el dispăruse din viața noastră. Îi ceruse mamei să se mute împreună, dar ea exclusese acea posibilitate, fie că ar fi fost vorba de casa noastră sau de vreun alt loc, lăsînd relația fără nici un viitor. Pentru mine asta fusese cea mai eficace formă de grijă a ei.

— Oricum, casa asta e și a mea, le-am spus lui Nikos și tatălui său, resemnîndu-mă să cobor treptele singură și totuși fără să vreau să renunț la o plimbare în dimineața tîrzie.

Cartierul Annunziata

Messina făcea trecerea de la aerul răcoros al dimineții la căldura răspîndită de soarele ce se înălța pe cer. Mai întîi m-am gîndit să merg pînă la dom, unde în fiecare zi, la ora douăsprezece, începe jocul orologiului: leul rage, Dina și Clarenza, protectoarele orașului, bat clopotele, cocoșul cîntă, moartea cu coasa silabisește cele patru vîrste ale vieții: copilărie tinerețe maturitate bătrînețe. Mi-a plăcut ideea de a mă întoarce în piață și de a miji ochii cînd începea *Ave Maria* lui Schubert. Cînd eram la liceu, profesoara deschidea larg fereastra și noi, elevii, rămîneam încremeniți și tăcuți, ciulind urechile: în zilele în care vîntul sufla în direcția potrivită, sunetele și muzica de la ora douăsprezece ajungeau de la catedrală pînă la școală și la sufletele noastre în formare. La facultate păstrasem același obicei, între un curs și altul mă duceam la fereastră, așteptînd sunetele și notele orologiului-jucărie. Dacă umblam pe jos prin oraș, făceam în așa fel încît să mă nimeresc în fața domului, mă amestecam printre turiști și scrutam cu nerăbdare turla pînă cînd acul cel scurt și cel lung se suprapuneau. Atunci miezul zilei putea să dea frîu liber vrăjii lui.

M-am îndreptat spre centru, închipuindu-mi că o să-mi reînvii bucuria aceea solitară, dar în mașini și la măsuțele de la

baruri am văzut peste tot mame și tați, cupluri și părinți singuri care, după ce își duseseră copiii la școală, beau cafea după cafea, ca să-i mai fure dimineții tîrzii încă un rest de libertate înainte să meargă la serviciu. L-am revăzut pe tata ducîndu-mă la școală și apoi mergînd la institutul Juvarra și pe mama în momentele mai rare cînd mă ducea ea la școală și apoi mergea la muzeu. Atunci m-a cuprins o asemenea nostalgie, un asemenea regret după timpul care nu se mai putea întoarce, încît am căutat marea din priviri.

Numai că apa nu mi-a răspuns în nici un fel. Și m-a copleșit o dorință imensă de a reacționa, de a renaște, de a lua viața în piept, de a mă afunda în prezent, fie și numai ca să soluționez măcar una din poveștile mele întrerupte. Poate că mama avea dreptate, nu avea sens să stau toată ziua încercînd să schimb curgerea trecutului. Oricîtă putere am atribui gîndurilor noastre, ele n-o să modifice ceea ce s-a întîmplat. M-aș fi dus spre coastă ca să aleg o plajă izolată și să fac o baie în mare. Să înot. Departe, ca o eliberare, ca o purificare. Dar n-aș fi reușit singură, amintirea visului din noaptea dinaintea plecării era prea vie, teama era prea prezentă. Aș fi putut înota dacă pe mal ar fi stat cineva care să mă aștepte și exista în oraș o persoană care aș fi vrut să preia acest rol: Sara.

Făcîndu-mi curaj, am început să urc pe linia verticală a torenților, luînd-o spre cartierul Annunziata. Exista un risc: să mă cocoț pînă acolo degeaba și să n-o găsesc, pentru că era la serviciu. Sau, mai rău, s-o găsesc și să simt din nou răceala pe care mi-o arătase în parc. O parte din mine știa că, în mod cert, Sara nu murea de dorința de a mă revedea. Dar eu pe ea, da – și m-am bizuit pe nevoia mea.

Am riscat.

Am trecut pe lîngă blocurile de locuințe construite cu decenii în urmă, a căror arhitectură se înălța pe dreapta și pe stînga, noile cartiere ce aveau pretenția să domine orașul. Urcînd în continuare, am văzut case cu grădină cum nu vedeai niciodată în centru, case în fața cărora te puteai așeza fără grijă în serile de vară, în liniștea ce se lăsa după apus, și orașul văzut și imaginat a început să mi se pară minuscul. Forma de seceră a portului și strîmtoarea, vîrful turlei domului, bărcuțele și vapoarele companiei Caronte, lumina Scyllei și umbrele lăsate peste Charybda, coada de mașini oprite la intersecții, rarele petice de verde uscat, perdeaua de ceață a torentului Boccetta, cu camioanele care aprovizionau insula cu marfă importată și exportau de acolo tot pe-atît – văzut de sus, totul închipuia o machetă străină, o reducere la scară a locurilor unde trăisem. Eu știam orașul pe de rost, dar nu-l priveam niciodată așa. Deci așa, de la înălțime, îl vedea și și-l imagina Sara?

Ajunsă în fața intrării de la complexul de locuințe Cooperativa Le Giare, am căutat numele ei la interfon și, cînd l-am citit, am simțit o stare de agitație imposibil de stăvilit. Sara și cu mine nu rămăseserăm prietene.

Relația noastră se încheiase în pragul vîrstei de douăzeci de ani, condensîndu-se în privirea reciprocă a două martore involuntare care nu-și mai doreau rolul acela. Aplecîndu-ne fiecare peste viața celeilalte, ne descurcaserăm ca adolescente așa cum putuserăm sau, mai bine zis, traversaserăm perioada cea mai rea, adolescența, pe trasee paralele, de pe care ne întinseserăm din cînd în cînd o mînă.

— Cine e?

— Bună, Sara. Te deranjez?

Acum eram două voci adulte care-și vorbeau prin intermediul unui interfon.

Ar fi fost ridicol să mă justific, să spun că eram în trecere pe-aici. Nimeni nu hoinărește la întîmplare printre complexurile rezidențiale din Annunziata.

— Ida. Mă pregătesc să merg la serviciu. Așteaptă o clipă, cobor.

Sara mă recunoscuse imediat, dar nu mi-ar fi permis să intru în casa ei. Adierea rece din vocea ei mi-a amintit ce bănuisem: că, în timp ce eu învăluisem amintirile noastre în tandrețe, ea mă trata cu politețe, dar evident distantă.

Ușa de la intrare s-a deschis. Sara a înaintat spre mine într-o rochie de bumbac violet și încălțată cu o pereche de sandale din piele cu talpă plată. S-a oprit între ușă și poartă, și-a aranjat părul, a căutat ceva în geantă și, ridicînd din nou capul, a strîns din dinți, timp în care eu nu reușeam să-mi înfrînez o expresie victorioasă. Aș fi vrut să trec prin gratii, să mă duc în întîmpinarea ei și să o îmbrățișez cu putere, să-i șifonez rochia, să-i ciufulesc părul, să-i spun că e foarte frumoasă și să găsim împreună calea de acces pe unde ne puteam întoarce amîndouă în povestea noastră comună. Dinspre ea venea în schimb o intensă detașare.

— Sara, scuză-mă.

— Nu-ți face griji, a răspuns ea iritată, trecînd și de poartă. Sînt în întîrziere, azi ar fi trebuit să încep devreme. E cald, ai urcat pe jos?

— Da, scuze. M-a impresionat numele complexului: Le Giare. E o zi un pic melancolică și mă gîndeam că poate ai chef să mergem la plajă împreună, trecem pe la mine pe-acasă, îmi iau costumul…

— Nu, Ida, e imposibil, trebuie să mă duc la serviciu. N-am timp să mă relaxez, azi o să fie o zi dementă la dispensar. Dar, dacă vrei, te conduc acasă, oricum trebuie să cobor și eu în oraș.

Am urmat-o spre garaj. Își scosese cheile din geantă. A încălzit motorul, a scos una din mașinile alea mici și la modă pe care soțul meu le numea cu dispreț „conserve de pește“ și a deschis portiera, scuzîndu-se pentru dezordinea dinăuntru.

— N-am niciodată timp s-o curăț, s-a justificat Sara mai mult față de ea decît față de mine și, cînd am urcat în mașină, am simțit ceva familiar.

Cuibul se face doar unde e murdărie, mi-am amintit eu.

În habitaclul ei Sara a părut mai relaxată, se simțea protejată, cum mi se întîmpla și mie odinioară în automobilul meu și al mamei, dar ea ținea mîinile pe volan cu dexteritate și eu, recunoscătoare destinului care mă ajutase să-mi regăsesc prietena din adolescență, nu reușeam să încetez s-o admir. Vocea, înfățișarea, apropierea Sarei erau un dar, chiar dacă unul plătit cu răceala pe care trebuia să o suport ca să mă bucur de el. Conducînd cu naturalețea cuiva care îndeplinește un ritual zilnic, a scos mașina din garaj și pe poartă și a luat-o pe panta abruptă care urma să ne ducă înapoi în cartierele de șes.

În timp ce mă lăsam fermecată de dezinvoltura cu care Sara stăpînea mijlocul ei de transport, tata s-a impus în fața mea cu o limpezime proaspătă: nu fantasma lui în formă de apă, ci o creatură aproape reală.

Tata urca dinspre mare în sensul opus celui în care mergeam noi, umbla desculț pe mijlocul străzii și purta niște haine zdrențuite de valuri și cu cruste de sare, geaca albastră ce urma să fie la modă întreg deceniul de după dispariția lui și pe

care el, deja epuizat și înfrînt, dar agățîndu-se de propriile regurgitări de vanitate, o cumpărase înainte să se așeze în pat și să nu se mai ridice. Același amănunt mi-a creat o neașteptată și inedită teamă: geaca nu se schimbase, era mereu aceeași, cu mînecile ușor bombate și un guler dintr-o țesătură cu elastic. Modele se schimbau, dar geaca nu.

Nu crește, îmi repetam, cu gîndul la fetița rămasă la vîrsta de treisprezece ani care trăia în mine.

Nu se modifică, spunea geaca tatălui meu.

Ceea ce nu se transformă nu e real. În viața mea nimic nu se transforma.

Am întors privirea spre Sara. Concentrată la condus, pornise radiocasetofonul și era atentă la jurnalul de știri.

— Sara…

M-am gîndit: l-ai văzut și tu? L-ai văzut și tu de fiecare dată cînd veneai să înveți acasă la mine și tata era încă acolo, sub formă de pete de umezeală pe tavan, de apă care nu dispărea?

— Spune, Ida.

M-am gîndit: nu reușesc. Sînt în Sicilia, e septembrie, e cald ca în plină vară, dar eu nu am tăria să intru în apă fără să te am aproape. Ce mi se întîmplă?

— Nu am chef să merg la plajă. Nu singură.

— Îmi pare rău, Ida, zău că eu nu pot.

M-am gîndit: în felul ăsta pare un capriciu de-al meu și Sara o să se îndepărteze și mai mult, dar ea nu vrea să mă asculte, ea vrea să se ducă la serviciu. Și eu tocmai l-am văzut pe tata, l-am văzut.

Ca să ies din starea de năucire în care mă aruncase viziunea aceea, am întrebat:

— Cum merge la dispensar?

Îmi tremura vocea, dar Sara nu și-a dat seama. S-a plîns de colegii ei nepricepuți și necorespunzători, de aroganța lor periculoasă, care punea în primejdie viața animalelor, de condițiile de igienă față de care avea obiecții, de pisici, cîini, canari, de proprietari absurzi și cu pretenții egocentrice ai unor animale exotice. Din fiecare frază a ei transpărea cît de superioară se simțea față de cei din jur și cum se irosea ea în dispensarul ăla de provincie. Și totuși cuvintele alea ale ei au avut un efect liniștitor. Cei de la universitate, a zis ea, nu putuseră să-i garanteze un post la catedră, în ciuda notelor ei maxime, și fusese nevoită să abandoneze cercetarea ca să se retragă într-o activitate care nu-i oferea satisfacții. Din fericire, îl avea pe Attila, basetul, care o aștepta în fiecare zi, dar și el constituia o problemă, pentru că Sara se întorcea acasă tîrziu și nu avea niciodată timp să-l scoată afară…

— Ca și cîinele vecinei tale, care lătra cînd rămînea singur, am întrerupt-o eu.

— Care?

— Asta îmi povesteai mereu cînd veneai la mine să ne facem temele: stăpîna ieșea, cățeaua lătra și nu te lăsa să dormi.

— Nu-mi amintesc. Oricum, la Attila se duce mama, îi mai sparge monotonia zilei, îl scoate o dată și înainte să ajung eu.

Ne încăpățînăm să considerăm memoria un tort care poate fi feliat și nu acceptăm niciodată că un fapt nu e un fapt nu e un fapt – un trandafir nu e un trandafir nu e un trandafir, invers față de ce ne punea profesoara noastră de la liceu să notăm în caiete. Nu, un fapt nu e un fapt: e, poate, un detaliu pe care îl subliniem pentru un moment, din cauza suferinței sau a tendinței noastre solipsiste de-a ne precipita în gol. Un detaliu văzut și auzit, care devine imediat material pentru

subconștientul nostru și pentru impulsurile noastre, un element dintr-o serie de detalii precedente și succesive. Existase cu adevărat cîinele care tulbura liniștea adolescentei Sara și pe care, în anii de după dispariția tatălui meu, îl invidiam pentru capacitatea de a plînge, care mie îmi lipsea? Sara – devenită apoi medic veterinar și încă de pe atunci atentă la cel mai mic semnal venit dinspre lumea animală – nici măcar nu și-l amintea.

— Mi-ai lipsit foarte tare după ce nu ne-am mai văzut. Uneori mă gîndesc că m-am dus să trăiesc la Roma pentru că nu mai avea sens să stau în același oraș cu tine dacă nu puteam să te văd, să te aud, mi-am zis că era un sfîrșit glorios firesc, dar adevărul e că sufeream, aveam mereu o groază de lucruri să-ți împărtășesc, am și acum. Erai singura persoană pe care eu și mama o primeam în casă, un loc în care nu mă simțeam bine, e o casă umedă, o casă nesigură. Îmi lipsea tata, mi-era frică de oameni. Aveam încredere în tine și-atît. Cîte scrisori ți-am scris, pe ale tale încă le păstrez aici, în casa din Messina, le scriam cu pixul, îți amintești pixul verde? Tu îl mai ai? N-am mai avut niciodată un pix identic cu al altcuiva. Am continuat să scriu texte pentru radio. Inventez povești ale unor oameni care nu există, emisiunea e difuzată în fiecare zi, nu știu dacă ai ascultat-o vreodată. În anul al doilea de facultate te-ai împrietenit cu fata aia înaltă din Reggio Calabria, vă vedeam sîmbăta împreună în centru, o invidiam că-și putea petrece timpul cu tine. Sînt aici de cîteva zile și nimeni nu mă cunoaște cum mă cunoști tu, mama stă pe capul meu, soțul meu e la Roma.

— Nu te scuza, Ida, dar pentru mine chiar așa e: nu s-a întîmplat nimic.

— Poate că asta e problema. Pentru mine s-a întîmplat totul.

— Dar tu știi de ce nu ne-am mai văzut, Ida?

Acum coborîserăm prea mult, marea nu se mai vedea. Habitaclul era dominat de mirosul părului Sarei, un miros de citrice, folosea și acum același șampon ca în liceu.

— Problemele tale nu justifică totul, nu exiști numai tu pe lume, a continuat ea, oprind la un semafor cu lumina pe roșu.

Lăsaserăm în urmă Annunziata și pătrunseserăm în agitația continuă a orașului, în rumoarea magazinelor, oamenilor, trecerilor de pietoni.

— Asta aș fi vrut să-ți spun și ți-o spun acum: nu ți-ai deschis niciodată sufletul. Știu că era dificil – mă refer la povestea cu tatăl tău și tot restul. Dar și eu aveam problemele mele. Poate că nu ți se păreau la fel de importante ca ale tale. Țineam la tine și încă țin, dar în prietenia noastră contai doar tu. Există suferință și la alții, Ida.

Aș fi vrut să-mi astup urechile, să rescriu conversația punînd în gura Sarei alte cuvinte. Aș fi vrut să urlu: nu e adevărat, dar Sara ținea să-mi ofere percepția ei, care îi explica foarte clar și comportamentul, fără să mă evite, dar și fără să încurajeze o reapropriere, fie și măcar pentru a celebra trecutul. Un fapt nu e un fapt, dar o percepție e o percepție: a ei asupra mea fusese cea privilegiată. Că-mi plăcea sau nu, apropierea noastră fusese cea care determinase îndepărtarea ei.

Ascultam vocea Sarei, o voce limpede, matură. Nu era furtuna de nisip stîrnită de mama, nici culcușul primitor cu care mă întîmpinase Pietro la telefon. Era o voce conștientă, ce folosea cuvinte chibzuite.

— Ida, îți amintești ziua în care ai venit la spital?

Cînd Sara făcuse avort, aveam nouăsprezece ani. Nu mi se întîmplase mie, i se întîmplase ei – și asta făcea diferența. Dacă formula cea mai falsă din orice dialog e „Te înțeleg“, episodul acela ne-a pecetluit imposibilitatea de a mai comunica. Era corpul ei, nu al meu. Sara nu-și dorise nici măcar o secundă să păstreze copilul, care nu era al lui Fabio, nici al băiatului care a urmat după Fabio, era copilul unui necunoscut, al unei întîlniri similare cu cea pe care eu însămi o trăisem pe plaja din Scilla și cu alte cîteva, izolate și ocazionale, suficiente ca să fiu sigură că, dacă mi s-ar fi întîmplat mie, nici eu n-aș fi păstrat vreun copil, ba chiar mai mult, nu i-am fi păstrat nici dacă ar fi fost concepuți în urma unor relații de durată, pentru că noi însene eram încă niște copii și la nouăsprezece ani voiam să fim orice, numai mame nu. Dar nu mi se întîmplase mie, i se întîmplase ei.

— Deci, Ida, îți amintești sau nu?

Dacă i se întîmplă corpului, nu s-a întîmplat cu adevărat. Probabil că folosisem mantra asta și în după-amiaza respectivă, cînd stăteam lîngă Sara, care privea în gol, și cînd am vorbit puțin, am citit puțin și ea a ascultat. Aveam la mine niște reviste și o carte de Henri Alleg, *Tortura*, pentru că după Camus făcusem o fixație pentru francezi, asta i-am spus ca să umplu tăcerea și, cu logoreea mea de studentă de nouăsprezece ani, am emis reflecții despre puterea politică și torturarea prizonierilor, cîte centre aveau dreptul să se numească „loc de comandă“ și cît de complicat era să identifici unul singur, am vorbit făcîndu-mi iluzii că reduc distanța dintre noi, dintre ceea ce i se întîmplase ei și ceea ce nu mi se întîmplase mie. Dar să te apuci să celebrezi un abandon înseamnă să confirmi faptul că abandonul acela a avut deja loc, iar eu și Sara nu mai eram de o

bună bucată de vreme aceleași ființe care se oglindiseră una în cealaltă pe băncile liceului, nu mai eram adolescentele care petreceau împreună lungi după-amiezi de studiu.

— Cînd ai venit să mă vizitezi. Nu mă înțelege greșit, a fost bine că ai venit tu acolo. N-aș fi suportat pe nimeni altcineva alături.

În timp ce ea avorta și eu nu, ne îndepărtam una de alta pentru totdeauna. Ne îndepărtaserăm deja, dar după episodul acela n-am mai putut să ne prefacem sau să bagatelizăm situația. La început, la paisprezece ani, părinții ei trăiau și eu căram după mine un ciot de familie, dar atunci diferența întărise legătura dintre noi. Atunci ne întîlniserăm: două epave care nu vor să se scufunde.

— Erai singura care știa de avort. Ai fost mereu singura, Ida. Eram măgulită că sînt prietena ta, erai cea mai deșteaptă din clasă, urma să fii așa și la facultate, sînt sigură că ești așa și la slujba ta. Nu, nu-ți ascult emisiunea. La ora aia sînt la dispensar. Îmi imaginez că ți-ai găsit liniștea plecînd de aici, îndepărtîndu-te de mama ta. Eu, în schimb, am rămas, știi ce înseamnă asta, nu-i așa? Ești prea inteligentă ca să nu știi.

Înainte să se interneze, Sara le spusese părinților ei că o să plece cu mine cîteva zile pe muntele Etna, urma să facem o excursie și să dormim la un hostel în Zafferana. Eu nu-i spusesem nimic mamei, ea nu punea întrebări și nu vorbea cu mamele altora, n-ar fi fost o problemă să petrec timpul la spital, să profit de orele de vizite, să mă fîțîi de colo-colo în sala de așteptare și să vorbesc cu medicii ca să mă asigur că totul decurge bine. Dacă aș fi întîrziat, în cel mai rău caz am fi găsit o justificare să ne certăm, oarbe înăuntrul jignirilor noastre.

— Poate că știai chiar mai bine decît mine cum mă simțeam înainte de avort și cum o să mă simt după aceea. E adevărat, înainte să ne cunoaștem, ți s-a întîmplat ceva oribil, erai o copilă, tatăl tău n-ar fi trebuit să dispară în felul ăla, asta vrei să-ți spun? A fost un laș, un fricos, nu lași baltă o soție și o fiică fără nici o explicație și cu o asemenea povară pe umeri. Ani de zile mi-am zis că nu poți judeca fără să ții cont de fragilitatea celorlalți, chiar și a lui, și că, în fond, îți dăruise asta, agerimea minții tale, ești sensibilă ca un seismograf. Dar și orbirea ta. Toți sîntem fragili, Ida, iar tu mai mult decît toți. I-ai îngăduit durerii tale să te devoreze și rana ta a devenit mai mare decît tine. Trăiești ca o sclavă, ești sclava a ceea ce ți s-a întîmplat, erai așa și la paisprezece ani și făceai și din mine o sclavă. Suferința te făcea fermecătoare, însă tu nu-ți dădeai seama de asta, nu vedeai nimic, nu m-ai văzut niciodată cu adevărat. Dar eram acolo, îți eram mereu alături și nu-ți ceream nimic. Noi două n-am vorbit niciodată despre tatăl tău. Eu nici măcar nu-i știam numele, nu îndrăzneam să te întreb cum îl cheamă.

Pe fereastră orașul își continua, imprudent și maiestuos, curgerea firească.

— Ți-am suportat ani de zile despotismul și nu-mi spune că nu știai, sînt sigură că nu-ți dădeai seama. Dar cînd am făcut avort, n-am mai rezistat, mă schimbasem. Nu ți-am zis nimic, dar după operație mi-au explicat că n-o să mai pot avea copii, uterul meu nu era în regulă. Pînă să-mi scot tumoarea, a trebuit să aștept, să fac controale și apoi altă operație, de data asta împreună cu mama, și la acea vreme eu singură am hotărît să nu vorbesc cu nimeni – și mai ales nu cu tine. Dar pe atunci ne pierduserăm deja una pe alta. Cînd ai venit să mă vizitezi la spital – și, repet, îți mulțumesc pentru asta, fiindcă numai pe

tine te voiam –, îți dădeai silința să torni cuvinte la grămadă, să îngropi adevărul. M-ai speriat. Semănai cu mama ta și am înțeles că o să devii ca ea, o femeie care trăiește în jurul unei fisuri sîngerînde chiar și cînd sîngele ăla s-a uscat, iar crusta s-a fărîmițat și a căzut. Cum aș fi putut să împărtășesc ceva cu tine, cînd tu stăteai acolo, citeai și îmi vorbeai fără întrerupere despre cărțile tale sau despre tîmpeniile din ziare? Chiar și avortul meu a devenit o fobie de-a ta. Nu știu de ce ai venit azi, nu e nevoie să ne frecventăm iar. Ce vrei de la mine? Dacă ai nevoie de ceva, sînt aici, dacă e necesar, te ajut, dar nu țin să te revăd: eu știu cine ești, Ida.

Mai erau cîteva cvartale pînă la casa mea și mi-am zis cu un sentiment de ușurare: a mea. Durerea Sarei umpluse habitaclul. Și totuși nu mă surprinsese, o parte din mine o știa: cît timp nu avusese o durere numai a ei, fusese în stare să o suporte pe a mea, apoi acel ceva își preluase spațiul, dîndu-mă afară în șuturi. Îndepărtarea ei reprezentase o apărare, perimetrul pe care își clădise maturizarea și nu mai putea să mă includă acolo nici după ani de zile. Am rămas atunci la distanță nu de teamă, ci pentru că durerea aceea nu avea nici o nevoie de prezența mea.

— Aș fi vrut să ți-l prezint pe soțul meu, Pietro. Dar nu vine de bunăvoie la Messina. Nu-i place soarele și-apoi nici nu știe să înoate.

— Ești împreună cu unul care se teme de apă? a rîs Sara. Tu, tocmai tu. Stăteai cu orele în mare.

— Probabil că am moștenit deprinderea asta de la tata. Și lui îi plăcea mult.

— Pe mama ta, în schimb, n-am văzut-o niciodată la plajă.

— Se ducea și ea. Îți amintești cînd am luat feribotul spre Scilla împreună cu Fabio?

— Cînd a fost, în vara cînd am împlinit șaisprezece ani? Aveai un costum de baie *deux-pièces* superb.

— Plaja era albă. Cine știe cum e acum. La un moment dat m-ați lăsat singură. Venisem cu voi, numai că am stat singură toată după-amiaza.

— Îmi pare rău. Fabio era un dobitoc. Cînd mă gîndesc cît eram de proastă… Și ce-ai făcut?

— Nimic. Am înotat.

Am mințit ca s-o protejez sau ca să remarc și eu distanța care exista de-acum între noi și care poate că existase mereu.

Am mai parcurs cîteva sute de metri, apoi ea a oprit mașina în fața blocului meu, dublînd șirul de lîngă trotuar și fără să oprească motorul. M-am supus așteptărilor ei și mi-am luat rămas-bun. Sara a plecat spre serviciu, ascunsă în spatele motivelor ei, și eu am înțeles ce îmi lipsise: să învăț să spun adio. Ne iubim obsesiile și nu iubim ceea ce ne face fericiți, ci dimpotrivă. Ne agățăm unii de alții și nimeni nu e făcut din materii nobile.

Înainte să urc în casă, am decis să mă mai plimb. Încă mai simțeam în nări mirosul de portocală și de curat al părului Sarei cînd am ajuns la cafeneaua companiei Caronte, unde am comandat o cafea și m-am așezat lîngă geam ca să mă uit la feriboturile care se apropiau de chei ori ridicau ancora. Exista într-adevăr pămîntul acela străin numit durerea celorlalți, o durere identică cu a noastră și, totodată, complet necunoscută. Ceea ce simțise Sara o îndepărtase de mine. Aș fi vrut să mă întorc și să înlătur acea piatră de moară din viitorul ei, să-i iau

de pe umeri anatema unei imposibilități. Nici eu, nici ea nu avuseserăm copii, dar eu avusesem posibilitatea să aleg, iar ea nu, și acest detaliu făcea diferența. În ce privea cuvintele pe care le folosise ca să mă descrie, simțeam că mă priveau doar pînă la un anumit punct. Prietenia noastră murise, se uscase, așa cum se întîmplă cu unele margini de prosoape uzate de apa sărată și de soarele de august, iar Sara avea nevoie să construiască o teorie despre caracterul meu. Cuvintele ei conțineau un adevăr, dar Sara omisese să spună că, probabil, relația noastră s-ar fi destrămat oricum. Poate că aș fi putut extrage din șuvoiul ei de cuvinte ingredientele uneia dintre poveștile mele de la radio, pentru că avea dreptate: eu reușeam să suport durerea doar scriind despre ea și astfel, transformînd-o într-o născocire, îmi puteam găsi acea pace care îmi lipsea în viața de zi cu zi. Am pus ceașca jos și am continuat să privesc țintă pe geam pînă cînd tata a apărut din nou.

De data asta stătea cu spatele la mine și intra în apă unde era marea mai adîncă, spre coasta calabreză, care îl seducea ca un cîntec. Era din nou în elementul lui. I s-au cufundat în apă picioarele, genunchii, șoldurile și apoi el cu totul, mergînd spre peninsulă, s-a dus la fund în geaca lui demodată, jos, tot mai în jos, pînă cînd din corpul lui, din umerii lui, din ceafa lui n-a mai rămas nimic și apa i-a acoperit și ultimul cîrlionț de păr. În locul unde era s-a format o pată lungă și vîrtejul s-a domolit, înlocuit de un grup de bule de aer care s-au tot rărit pînă ce au dispărut.

Marea era din nou lină.

Am căutat foarte agitată telefonul în geantă, am văzut trei apeluri ratate de la Pietro și m-a cuprins din nou dorința să-i aud vocea.

— M-am întîlnit cu Sara, am început eu să-i spun, pornind spre casă.

— Ce faci? Ai o voce ciudată.

M-am gîndit: l-am văzut pe tata.

— Mi-a explicat de ce s-a rupt prietenia noastră.

Într-o parte mașinile goneau pe lîngă mine, în cealaltă era marea.

— Din punctul ei de vedere, vreau să zic.

— Bine. Ți-a fost de folos?

— N-aș ști să spun. Pietro?

— Ce e, Ida? De ce te simți atît de rău?

— O fi de la haosul din casă, o fi de la lucrări sau de la căldură, dar îl văd pe tata peste tot.

— Știu. Și să-ți zic ceva: nu știu ce să fac. Mă simt inutil așa, la distanță.

El nu înțelegea și, în esență, pînă și asta m-a liniștit.

— Vino repede. Dacă ești și tu aici, e mai bine.

Înainte să mă întorc acasă, m-am oprit la un magazin și am cerut niște pachețele de vinete și ardei umpluți cu miez de pîine, usturoi și brînză, am cerut și două porții de legume coapte și una de cartofi la cuptor, am arătat cu degetul spre o franzeluță cu cereale preparată după o rețetă veche și n-am refuzat cînd fata din spatele tejghelei mi-a propus să pună în punga de plastic șervețele și tacîmuri de plastic, ca și cum ar fi trebuit să mănînc afară, pe o bancă. Am lăsat-o să creadă asta pentru că a preciza ceva inutil are întotdeauna un iz de nepolitețe. Am mulțumit, am plătit ce aveam de plătit și m-am întors acasă.

— Ida? m-a întîmpinat vocea mamei.

— Am adus prînzul, i-am răspuns, potolindu-i îngrijorarea și anticipînd întrebarea legată de locurile pe unde umblasem.

Am mîncat aproape cu veselie, reconfortată de știrile zilei de la televizor și de comentariile noastre presărate cînd și cînd: problema gestionării deșeurilor la Roma, moartea unui cîntăreț foarte iubit în anii 1970, întoarcerea în Italia a unui bucătar devenit faimos în Statele Unite. De mai multe ori am fost tentată să mă întrerup și să-i spun că o întîlnisem pe Sara sau că peste cîteva zile o să vină Pietro, dar nu voiam să deschid între noi drumuri pe care n-aș fi avut curajul să le străbat pînă la capăt.

Casa lui Puparo

Cu puțin înainte de ora cinci am început să mă întreb cum am fi putut eu și Nikos să ne onorăm promisiunea acelei întîlniri. El n-ar fi coborît niciodată la noi, să sune la sonerie ar fi însemnat să încalce un pact de discreție implicit cu mama. Eu nu arătasem aceeași delicatețe, mersesem pe acoperiș ca să-i revendic prezența în fața tatălui său. Așadar, ce era de făcut? Să urc din nou și să mă arăt încă o dată nerăbdătoare să-l văd, să obțin cu forța ceea ce mi se promisese?

M-am uitat iar în oglindă și am văzut același chip din dimineața aceea, răvășit și un pic palid, dar a fost suficient să mă bucur în gînd de momentul în care urma să fim singuri, și expresia mi s-a luminat. Mi-am pus un tricou de bumbac peste maiou, anticipînd răcoarea serii, am luat geanta și, imediat ce am ieșit, m-am trezit cu Nikos în față: cobora scările ca să vină la ușa mea. Uimiți de întîlnirea aceea neprogramată, firește că am rîs amîndoi.

— Totul în regulă? m-a întrebat.

Coborîserăm deja scările, ieșiserăm deja din hol, stăteam deja în fața scuterului său și atunci mi-am legat casca sub bărbie și l-am înconjurat cu brațele ca să mă țin de el, sperînd că o să mă ducă spre țărm. El însă a luat-o spre centru și am fost dezamăgită.

Am străbătut străzile paralele cu portul, urmînd silueta unui vas de croazieră care părea parcat în mijlocul șirului de clădiri din dreptul portului, am trecut de centru, am luat-o pe strada Industriale și am pătruns în cartierul numit Maregrosso. Atunci am intuit unde voia să mă ducă și am început să simt cum mă cuprinde o fericire clară, pentru că și mie îmi plăcea locul ăla, în liceu fusesem acolo de două ori cu Sara și a doua oară era întuneric. Ajunseserăm pînă acolo cu scuterul, sfidînd teama, fumaserăm iarbă și ne pierduserăm printre creațiile fanteziste ale acelei fundături.

Cînd eu și Nikos am oprit în fața casei cuiva care fusese cunoscut în oraș drept *cavaliere* Cammarata sau Puparo, m-am întrebat de ce, atunci cînd îmi propusese întîlnirea asta, folosise verbul „a arăta“: „Îți arăt ceva“, spusese el. Credea într-adevăr că eu cunoșteam chiar atît de puțin orașul, încît nu fusesem niciodată acolo? Scînteietoare și arhaică, în fața noastră se înălța baraca ilegală pe care Giovanni Cammarata o transformase într-un castel, ca un precursor al artei reciclării. Cînd crease mozaicurile, sculpturile și vitraliile artistice, alternase jocuri abstracte și forme, folosind bucăți de sticlă sau piatră de orice nuanță și culoare. Omul ăsta făcuse din casa lui un sanctuar sau un muzeu, se dedicase pînă la moarte creării frumuseții în cea mai urîtă margine a unui cartier degradat.

— Știi că aici mai erau și alte creații și că au dărîmat totul ca să facă loc parcării hipermarketului, nu-i așa? am început eu, ca să-l fac pe Nikos să înțeleagă cît de tare îmi rămăsese în suflet locul acesta. El voia să creeze o stradă a Artelor, cu *a* mare.

Exista între noi o complicitate agitată. M-am gîndit în ce măsură putea Cammarata, un zidar cu o viață aventuroasă, care ocupa un teren ce nu era al lui și își construia pe el

propriul univers, să înflăcăreze sufletul unui tînăr care, imediat ce a devenit major, a moștenit profesia tatălui său și a comparat-o cu cea a lui Puparo: același gest, construirea caselor, lua direcții opuse, tatăl lui se supunea regulilor, Cammarata și le inventa. În mijlocul acelui model bicefal se afla Nikos. Iar dacă ziua muncea pe acoperișul casei mele, acum era gata să celebreze acea realizare artistică vie și anarhică, constituită dintr-o altă casă, una dărăpănată și nelocuită. Gîndurile mele și ale lui erau atît de asemănătoare, încît nici nu era nevoie să ni le împărtășim.

— Eu nu știu să construiesc nimic frumos, sînt complet incapabilă de așa ceva, am spus, ghemuindu-mă pe trotuar, lîngă scuter.

A venit și Nikos după ce a scos o pungă din portbagaj. Conținea o sticlă de plastic umplută cu un lichid roșu și două pahare de sticlă înfășurate în hîrtie de ziar.

— Vin de Etna. Bei?

Știa că eram dispusă să beau și că aș fi preferat un pahar de sticlă unuia din plastic sau poate că voia să evidențieze o trăsătură rafinată ce ținea de obiceiurile lui, ca să mă impresioneze. Mi-am încrucișat picioarele și am încercat să adopt o postură degajată, dezinvoltă. Vinul era bun, tare: vin de țară.

— Scuză-mă pentru întrebarea pe care ți-am pus-o ieri. De obicei nu mă bag așa în viețile oamenilor.

Am simțit cum mi se înmoaie genunchii: efectul vinului sau al cuvintelor mele.

— E o poveste urîtă.

— Pot suporta.

— S-a întîmplat acum doi ani. Mai vrei?

Ne-am umplut din nou paharele. M-am gîndit că ar fi fost frumos să avem și niște chipsuri, ceva proaspăt și plăcut mirositor. În timpul ăsta creaturile lui *cavaliere* Cammarata se uitau țintă la noi în tăcere, clar conturate și sumbre. Cai, prinți, războinici în armură: îi convocaserăm pe toți în jurul vetrei noastre.

— O chema Anna. E singura fată pe care am iubit-o. Ne întorceam împreună după o după-amiază petrecută la San Saba, unde sînt munții de nisip, ai auzit de ei?

San Saba, Acqualadroni – erau locuri pe care le știam bine, satele unde mă duceam cînd eram mică cu tata și cu mama să mă bălăcesc. Plaja despre care vorbea Nikos era cunoscută pentru colinele ei de nisip fin și strălucitor.

— Ne duseserăm să facem baie, nimic mai mult. În după-amiaza aia aveam doar chef să vorbim. Anna terminase școala și voia să se înscrie la facultate, dar ai ei se opuneau, spuneau că nu aveau bani, că era o pierdere de vreme și, oricum, ea nu se pricepea la nimic, nu-i plăcea să învețe, așa că de ce se încăpățîna să facă asta?

— Și era adevărat?

— Își luase diploma cu notă mică și profesorilor le era antipatică, în primul rînd pentru că era foarte frumoasă și apoi pentru că răspundea mereu. Era *'na rispustera*. Nu avea stare, nu putea să stea în bancă, nu putea să tacă nici măcar atunci cînd era cazul.

— Era iubita ta?

— Era iubita unui prieten de-al meu, a răspuns el. Se întîmplă.

N-am spus nimic. Beam al doilea pahar din vinul roșu de pe muntele Etna, ținîndu-l strîns cu două mîini ca pe o cană.

— În după-amiaza aia nu am vorbit despre asta, a continuat Nikos. O lungeam așa de patru luni și în fiecare zi ne întrebam ce să facem și cum să-i spunem. Ea șovăia, pentru că era cu el și se temea că, dacă-l părăsește, el o să se omoare.

— Și asta era pe undeva adevărat?

— Și eu mă temeam. Marcello avea probleme acasă, tatăl lui murise cu un an în urmă, el vindea ilegal tot felul de mărfuri. Eu genul ăsta de oameni îl frecventez, nu domnișoare. Scuze.

— Dacă așa se pune problema, eu sînt doamnă, sînt căsătorită.

— Ai dreptate.

Nikos și-a turnat al treilea pahar de vin și și-a aprins o țigară.

— Nu povestești mai departe? l-am îmboldit eu.

— Voiam să văd dacă nu te plictisești. Îți spuneam că în ziua aia eu și Anna nu am vorbit de problemele noastre. Oricum erau mereu aceleași: făceam dragoste de fiecare dată cînd ne întîlneam, eu o voiam numai pentru mine, ea era îngrozită de ideea de a-l părăsi pe el, eu mă simțeam vinovat, ea se simțea vinovată, toți ne simțeam vinovați, mai puțin Marcello, care nu știa nimic. În ziua aia hotărîserăm să nu vorbim despre lucrurile astea, pentru că de-acum ajungeam să urlăm unul la altul sau să ne certăm și nu există ceva mai urît de-atît după ce-ai făcut dragoste.

— Cîți ani aveai?

— Eu, optsprezece și ea, douăzeci. Hotărîserăm să mergem să facem baie, ca un cuplu normal, ca și cum am fi fost împreună. Ne vedeam mereu pe furiș, n-am mers niciodată la pizzerie, foarte rar la cafenea, ea avea groaza asta, că ne poate vedea cineva care o să-i spună lui Marcello. Atunci eu îi

propusesem: hai să facem un lucru normal. Să ieșim. Să mergem să înotăm. Marea limpezește gîndurile.

— Fac și eu asta, dar trebuie să fiu singură. Dacă înoți cu cineva, nu e același lucru.

— În ziua aia a mers. Anna era foarte frumoasă în costum de baie. Îmbrăcată sau goală o mai văzusem, dar în costum de baie, niciodată. Își pusese un costum negru, iar ea era foarte albă și cu părul mai negru decît al tău, ud după ce înotase. Toți o priveau. Dacă aș fi fost iubitul ei, aș fi fost mîndru, iar adevărul e că mă simțeam mîndru, pentru că eu eram iubitul ei. Ea nu-l mai iubea pe Marcello.

Aș fi vrut să-i spun că nimeni nu știe să iubească cu adevărat și că înăuntrul acelui cuvînt, „iubire“, se află atît de multe lucruri diferite, încît nimeni n-ar trebui să-l rostească la douăzeci de ani, dar era un gînd de femeie bătrînă și l-am ținut pentru mine.

— Nu-și adusese lenjerie de schimb. Așa că și-a pus tricoul peste costumul ud, și-a scos costumul peste picioare, apoi și-a pus pantalonii scurți. Așa a urcat pe scuter, în pantaloni scurți și tricou, fără nimic pe dedesubt.

— Înotaserăți?

— Pînă în larg. Și o sărutasem în apă și afară din apă – eram nebun după Anna. Puțin a lipsit s-o facem pe plajă, în văzul tuturor.

— Cînd s-a întîmplat? am întrebat aproape în șoaptă.

— Cînd ne întorceam acasă. O mașină ne-a depășit în curbă. Am văzut-o cum moare în fața mea.

Războinicii lui Puparo ne țintuiau cu amestecul lor de magie și seducție. Iată ce voia să-mi arate Nikos: nu un loc concret, ci acel loc îngrozitor care era viața lui.

— O visez ca și cum încă ar fi cu mine. Mă privește, nu spune nimic, e doar silueta ei în umbră. Uneori buzele i se mișcă, îmi vorbește, numai că nu se aude nici o voce. Dar știu ce ar vrea să-mi spună: nu mă iartă pentru că am omorît-o.

— N-a fost vina ta, am zis imediat, dînd să-l apăr.

— Asta conform codului penal, dar mie nu-mi pasă nici cît negru sub unghie de codul penal, chiar dacă avea cască, chiar dacă mergeam încet și chiar dacă dreptatea era de partea noastră. Iar la înmormîntare plîngea Marcello, pentru că eu eram un nimeni, nici nu m-am putut duce la biserică. Părinții Annei îl urau, știau că făcea trafic cu chestii, știau ce viață ducea, dar moartea schimbă lucrurile, după accident a devenit cel mai bun băiat din lume, timp în care nimeni n-avea chef să mă vadă pe mine, chiar dacă nu a fost vina mea. Apoi Marcello s-a schimbat cu adevărat, sărăcuțul, acum nu mai vinde pe stradă, muncește într-un magazin de computere, nu-i băiat rău. În schimb eu îmi fracturasem coastele și nu mă mai externau din spital, înjuram în fața asistentelor și cu cît urlam mai mult, cu atît mai des mă sedau. Știi cum trăiam? Gîndește-te la senzația asta: ca și cum m-ar fi băgat într-un sac de gunoi. Un sac negru, aruncat în tomberon. O meritam, a zis Nikos, stingînd țigara. O merit.

Știam sacul ăla. Sacul în care fusese tăiat în bucăți corpul unei femei sau al unui manechin într-unul din ultimele mele coșmaruri. Sacul de plastic în jurul gîtului, care ar fi putut să mă stranguleze în fiecare zi, strîngîndu-se peste mine, lăsîndu-mă fără aer, sacul ăla plin cu lucruri vechi pe care tocmai îl aruncasem. L-am strîns de braț pe Nikos, el a pus o mînă peste a mea. N-am reușit să citesc inscripțiile cu litere de tipar de deasupra unei scene desenate de Puparo, timpul șterse

contururile cîtorva litere și eu n-aveam chef să mă ridic, să mă desprind de căldura umărului acelui băiat foarte nefericit și plin de remușcări. Vorbeam așezați unul lîngă altul, fără să ne privim, uitîndu-ne amîndoi țintă la creaturile din fața noastră.

— A fost cea mai mare iubire din lume. N-o să mai existe niciodată o astfel de iubire. M-aș fi căsătorit cu ea. N-aș fi părăsit-o niciodată. Numai de-aș fi reușit s-o conving, la ora asta am fi fost fericiți. Am fost cu multe fete, dar nici una nu era Anna, cu ea mă simțeam în largul meu, într-un anumit sens eram identici, două făpturi puternice care nu voiau să se supună voinței nimănui.

— Dar și dacă ați fi fost împreună, ea tot ar fi murit.

Mă încîlcisem și eu în ipotezele lui: dacă Anna l-ar fi părăsit pe Marcello, dacă în ziua aceea ar fi fost iubiți în loc să fie amanți, dacă relația lor ar fi fost oficială... Era absurd, n-avea nici un sens. Dar acele ipoteze erau tot ce avea. Ca să mi le povestească, mă dusese pînă acolo, într-un loc care îi era drag și îmi era drag și mie, într-un colț pe care puțini locuitori ai Messinei îl cunoșteau și încă și mai puțini îl frecventau. Noaptea devenea o fundătură rău famată și dubioasă, ziua clienții hipermarketului nu bănuiau cîtă frumusețe poate emana, probabil că își permiteau și cîte o replică sarcastică și vulgară, bătîndu-și joc de un om imposibil de categorisit. Dar eu și Nikos, deși foarte diferiți ca vîrstă și experiență, ne hrăniserăm cu nebunia lui Puparo, o acceptaserăm ca decor.

— Cîți oameni știu de povestea asta? a fost ultima mea întrebare.

— Numai necunoscuți. Singurii cărora poți să le povestești lucruri.

Cînd Nikos m-a condus acasă, m-am simțit pur și simplu recunoscătoare.

A opta nocturnă

N-am ce face, mi-e imposibil să dorm.

Trebuie să aștept zorii, aduși de un zgomot de cai precum cei din cursele clandestine care mă țineau trează cînd eram mică și care încă se mai organizează. Cu doar cîteva luni în urmă, soțul meu îmi semnala existența unor filmulețe pe internet cu pariori mîndri, urlete și aclamații de mafioți, animale doborîte fulgerător pe asfalt de vreo criză. Infernul, la cîțiva pași de casa mea.

Nu, mi-e imposibil să dorm.

Cercuri concentrice de povești mă înconjoară într-o îmbrățișare prefăcută. Mi-e imposibil să dorm dacă memoria mi-e un depozit deschis și fiecare detaliu își caută loc într-o povestire.

Mintea mea ar fi avut nevoie de odihnă, dar asta e imposibil, pentru că azi durerea oamenilor a luat locul durerii mele și, dacă sînt obișnuită cu a mea, în schimb pe a lor nu știu cum s-o tratez, mai întîi aș vrea s-o întreb dacă a existat dintotdeauna sau s-a hotărît să mă viziteze numai acum, toată deodată. Cancerul Sarei, operată după avort, condamnarea ei la neputința de-a decide dacă să aibă sau nu un copil biologic, răceala ei față de mine, pentru că să crești înseamnă să știi de cine te poți lipsi. Cicatricea lui Nikos, care duce în ea moartea

ființei iubite, așa cum bătrînii măgari din Pantelleria traversau insula încărcați cu valizele călătorilor. Mi-e imposibil să dorm, pentru că scenele s-au înlănțuit și acum trebuie să tac și să observ felul în care se asamblează. „O merit“, a spus Nikos despre sentimentul lui de vinovăție. Îl înțeleg, știu ce înseamnă. „Nu merit asta“, spun eu despre somnul celor drepți, care nu mă privește și nici nu îl înțeleg. Mi-e imposibil să dorm, pentru că am pierdut timpul, prizoniera propriei mele persoane și baricadată în teamă. Da, obsesiile mele, da, ceasul deșteptător oprit la șase și șaisprezece minute, dîra de pastă de dinți ca o urmă de melc, da, bine, dar în timp ce tatăl meu urca pe scenă pentru mine, altundeva acționa altă durere, totul simultan, răul nu încetează să existe cît sîntem ocupați să ne gîndim la noi, oamenii mor, se îmbolnăvesc, suferă, îi cauți, te caută, nu găsesc nimic.

Mi-e imposibil să dorm și e mai bine să mă scol ca să vînez un răspuns pentru vocile care mă sîcîie. „A subsuma“ ar fi verbul potrivit, să iau asupra mea viețile celorlalți. Nu sînt în stare să fac asta cu cei în viață, poate o să reușesc cu cei care au murit, dar adevărata urgență e să mă gîndesc la cei care au supraviețuit. Cum trăiește Nikos, care a iubit-o pe Anna pînă cu o clipă înainte de ultima ei suflare? Nu a încetat, a continuat, moartea nu are printre efectele ei colaterale dispariția iubirii pentru cineva. Continui să simți dorință – nu afecțiune, ci un zbucium sufletesc nealterat. Nikos îl avea în privire în timp ce vorbea și povestea, dorința îi era sedimentată în detaliile asupra cărora insista să se oprească, costumul de baie, pantalonii scurți, părul ud. Nu, nu încetezi să iubești pe cineva pentru că nu mai e. Dacă asta e valabil pentru părinți, frați,

prieteni, de ce n-ar fi la fel cînd cei care mor sînt iubiți, soți, amanți? Dorința nu se lasă învinsă.

Nikos o dorea pe Anna, toți dorim pe cineva care ne-a părăsit, am vrea să bem cu el pentru ultima dată un pahar de vin printre mesele unei fundături, să-i punem din nou întrebările pe care i le-am pus deja, să ne abandonăm căldurii și îmbrățișărilor sale, unui parfum pierdut, aspru și familiar, așa cum ne apare în vis – de ce nu s-ar putea întîmpla în realitate? O dată, o singură dată.

Mi-e imposibil să dorm, simt că-mi explodează capul.

Mă ridic, știu exact ce caut: cutia mea roșie de metal.

De douăzeci și trei de ani stă închisă într-un sertar, nici măcar mama nu-i bănuiește existența. Am ținut-o ascunsă gîndindu-mă că într-o bună zi o să fiu pregătită să o deschid din nou, ca să salvez cutia aia am traversat Italia și strîmtoarea, am suportat arșița din septembrie și molozul. Cînd mama mi-a spus la telefon că trebuia să aleg ce să păstrez și ce să arunc, mi-a fost teamă că o să mi-o ia, cînd mi-a spus că scotocise printre obiecte, m-am temut că o găsise și o aruncase cu nepăsare, ca pe un lucru fără importanță, sau cu hotărîre, astfel încît trecutul să nu-i mai infecteze iarăși mîinile. Nu, nu încetezi să iubești pe cineva cînd numele și corpul lui ți-au fost răpite. Ducem cu noi vocea și mirosul celor absenți, cele mai volatile două urme, le-am recunoaște oriunde și uneori ni se pare că le auzim și simțim și atunci ne atașăm de lucrul care ni le-a amintit, un loc sau o persoană sau un zgomot. Mirosul de tutun al tatălui meu, vocea lui nazală și impunătoare mă însoțiseră în toate locurile în care mă deplasasem în ultimii douăzeci și trei de ani și uneori mi se păruse că le surprind, dar după aceea urmase întotdeauna un sentiment de înfrîngere.

Însă acum mi-e imposibil să dorm. A sosit momentul.

Mă ridic din pat, mă apropii de masa de scris și deschid al patrulea sertar, ultimul, cel mai de jos. Dau la o parte un teanc de scrisori, scrisorile Sarei din vremea cînd ne scriam cu pixul verde și dimineața făceam schimb de foi groase de hîrtie parfumată. Mai dau la o parte un caiet, dau la o parte două jurnale: cutia roșie de metal e acolo unde a fost întotdeauna.

O strîng în mîini, o observ, o studiez atent și o recunosc. În urmă cu douăzeci și trei de ani am pus aici, înăuntru, dovezile existenței unui bărbat pe nume Sebastiano Laquidara, în această cutie roșie am îngropat mirosul și vocea tatălui meu.

O forțez să se deschidă cu un mic declic. Tutunul pipei înghesuite pe fund îmi urcă pînă la nări, îmi pătrunde în gîtlej. Închid ochii și, de-acum adultă, mă bucur de parfumul copilăriei mele. Iat-o, aroma care se ținea după tata cînd intra și ieșea din camere și care-mi rămînea lipită pe obraji și pe gît după sărutări și alintări. Adulmec aerul și redescopăr cine eram, adulmec și știu cine sînt. Îmi trec pipa dintr-o mînă în alta, o strecor printre degete, o mîngîi și o duc la nări, las mirosul acela să-și emane puterea, exercitînd asupra mea un control total, pînă cînd senzația devine prea copleșitoare și atunci trebuie să mă îndepărtez, mă duc spre balcon, mirosul devine mai slab, aproape că dispare, mă întorc, plîng, în sfîrșit plîng.

Plîng pînă rămîn fără lacrimi în timp ce aștept să trec la al doilea obiect, pus pe fundul cutiei, caseta cu muzică în carcasa ei de plastic, caligrafia mamei pe hîrtia cu dungi: „11 ANI IDA“. Nu mai reușesc să-mi păstrez ordine în amintiri, una o ia înainte, de ziua mea de naștere aveam un costum – pulover și fustă cu flori colorate, ciorapi de lînă de culoare deschisă,

balerini negri închiși cu o gaică mică, pentru că o fetiță se cuvine să poarte pantofi negri, ce prevestire funestă în călcîiul ăla al unei viitoare Ahile? –, stingeam unsprezece lumînările roz chiar dincolo, în salon, tortul era un profiterol (acasă îi spuneam „alb și negru“, binele și răul), avusesem unsprezece lumînările și puține cadouri, o pereche de patine noi de la tata, părul strîns la spate într-o coadă împletită de mama, copii în jur, prieteni din copilărie, nu-mi amintesc numele lor, dar îmi amintesc de noi trei: tata, mama și cu mine, triunghiul originar. Suflu în lumînări, copiii pleacă, mama ne îndeamnă stăruitor să cîntăm, eu dansez, mă urc cu pantofii pe canapea, nimeni nu mă ceartă, părinții mei au băut vin spumant, au băut prea mult. Mama nu cîntă, iese din cameră, se întoarce cu casetofonul, desface ambalajul unei casete noi, apasă butonul de înregistrare, amintirea se întrerupe. Beznă.

Au trecut doi ani, între timp corpul tatălui meu a dispărut, amprenta lui a rămas în casă, absența lui a devenit prima mea pată umedă pe tavan, eu și mama sîntem singure, nimic altceva, doar singure. Tata ne-a părăsit, nu am luptat suficient, sîntem nedemne de el și de soarta cea bună, am greșit, am eșuat, sîntem condamnate, sîntem respinse. Numele tatălui meu a dispărut, mai am puțin și o să fiu înfrîntă, strîng palmele și nu mai găsesc nimic de strîns. În 2 noiembrie mă confrunt cu sîngele meu: prima menstruație vine chiar în dimineața de Ziua Morților. Întîrzia, doar că iat-o, tata a dispărut și eu trebuie să cresc, menarha spune că am crescut deja. Ies din baie speriată de o transformare căreia nu mă pot opune, trebuie să-l opresc pe tata cu orice preț, cum să-l opresc pe tatăl meu care pleacă? Corpul lui dispare din cămășile atîrnate pe umerașe, mîinile lui dispar dintr-ale mele, tata nu mai e, mama e la muzeu, alerg în

camera ei, în camera lor, deschid sertarele comodei, în primul, obiectele personale ale mamei, în al doilea, ale tatei, fur pipa dintre obiectele lui, fur caseta dintr-ale ei, le duc intacte în camera mea, numai de aceste două obiecte îmi pasă, aleg o cutie în care să le închid, aleg un sertar în care să le îngrop. Pipa, caseta înregistrată și-atît. Oriunde altundeva, în casă și în afara ei, numele tatălui meu dispare împreună cu corpul lui, dar, grație mie, mirosul și vocea lui sînt în siguranță.

De la acel 2 noiembrie au trecut douăzeci și trei de ani. Două sute optzeci de cicluri menstruale, iar azi sînt dezarmată în fața cutiei roșii. E noapte și am renunțat la somn, am pus la loc pipa, dar în cameră persistă mirosul de tutun. E rîndul benzii, cine mai ascultă casete? Printre obiectele de păstrat sau de aruncat se află și casetofonul din adolescența mea. El o să redea acum, la douăzeci și trei de ani de cînd am auzit-o ultima oară, vocea tatălui meu.

Scot caseta din carcasă, „11 ANI IDA“, și o pun în lăcașul ei. *Play*. Aștept.

Începe cu un fîșîit, cu vocea mamei care continuă o frază înjumătățită: „…te, că înregistrăm, Ida, vorbește aici!“ (Care era cuvîntul? Vorbeș-te, priveș-te, opreș-te?). Vocea stridentă și exaltată dintr-o altă epocă, nu am mai auzit-o așa, prezența tatălui meu era ascunsă printre acele acute, printre acele chicoteli, ea o făcea puternică, „Sebastiano, spune ceva!“. Iat-o pe mama așa cum o cunoscusem: o femeie care împarte porunci, dirijează fără să se murdărească, o femeie înspăimîntătoare și de neoprit. Nu m-am gîndit niciodată cu adevărat la suferința ei, acum o recunosc judecînd diferența în timp ce încerc să refac ce avea ea și nu mai are. „Tati, vorbește aici, vorbește“, ce voce grotescă de fetiță aveam, voce de gnom

sau de creatură a pădurii, și un rîs de bronhii înfundate, de dinozaur, un rîs mai mare decît mine. Probabil că era anul în care patinasem lîngă mare fără palton, fiindcă mă incomoda, și riscasem să mă îmbolnăvesc, iar mama îl certase pe tata pentru nechibzuința lui: trebuia să-i pui fularul fetei, în schimb ai lăsat-o să-și scoată și ce avea pe ea. I se adresase exact cu vocea aia, vocea pe care o aud acum. Banda curge mai departe, apoi se aude un bărbat mormăind. E foarte ciudat, nu-mi aminteam să mai fi fost acolo cineva în afară de tata.

„Sebastiano, haide, cîntă!“, intervine din nou mama.

Nu-mi vine să cred. Apăs pe butonul de oprire. Timp de douăzeci și trei de ani am așteptat să aud din nou vocea tatălui meu și, cînd am auzit-o, n-am recunoscut-o.

Vreau să derulez și să o mai ascult o dată, dar mi-e frică să nu stric banda, dacă se rupe cumva?

Poate că am nevoie să ascult din nou exact vocea aia, pe care trebuie să mi-o însușesc din nou. Mai bine aștept, mai bine amîn, hai, mai departe.

Din nou *Play*.

Bandă, te rog, nu te rupe, nu te întrerupe.

Între timp tata s-a supus și a început să cînte încetișor, din subțire, vocea îi devine groasă, puternică, luminoasă, și eu încep să rîd și rîd și rîd.

El cîntă și cîntă și cîntă. Camera se umple de numele lui, de corpul lui, de vocea lui, de mirosul lui, noaptea învăluie strîmtoarea și tot orașul Messina, noaptea învăluie dispariția tatălui meu, caseta mamei mele, rîsul meu, lacrimile și orice altceva se va fi petrecut pînă în momentul acela pe Pămînt.

Tristețe incompletă

Cafeaua rece de la bar se combina cu gustul brioșei calde, abia scoase din cuptor, și cu lingurița de frișcă pe care o adăugasem în pahar. Mama stătea cu o *granita* de dude și fistic în față și se înfrupta concentrată din ea.

— Începi cu partea de sus? am zgîndărit-o.

Partea de sus a brioșei, bucata cea mai parfumată, cea pe care ea și tata mă învățaseră s-o las la sfîrșit, să mă bucur de ea dintr-o singură îmbucătură finală, ca de un premiu.

— Ești enervantă, Ida. Dar cum se face că îți vine să rîzi de orice?

— N-am dormit bine. De fapt, n-am dormit deloc.

La șapte mă dusesem în bucătărie, mama tocmai punea cafeaua pe foc, dar îi propusesem să ieșim, să luăm micul dejun în oraș.

Aveam chef să-i povestesc noaptea aia de pomină, să-i vorbesc despre vocea tatălui meu, despre vocea ei și a mea, care se împleteau, despre acel detaliu ridicol, că n-o recunoscusem imediat. Să-i împărtășesc revelația că obsesia căpătase formă în mintea mea într-un mod atît de compact și de autonom, că la un moment dat se desprinsese de realitate: vocea tatălui meu nu semăna deloc cu amintirea ei.

— Eu în schimb am dormit tun. Puteai să mă strigi. Nu te-am auzit. Ai citit? a întrebat ea distrată.

— Mai mult sau mai puțin.

Am înghițit ultima gură de cafea și am lins marginea paharului. Frișca siciliană avea un gust special, un non-gust care o distingea de celelalte produse din restul Italiei, toate zaharoase sau invadatoare. În schimb cea de aici nu era nici prea dulce, nici prea lichidă, nici prea artificială. M-am uitat în sfîrșit la partea de sus a brioșei mele, dar mama, glumind, s-a prefăcut că mi-o fură și că mușcă din ea sub privirea mea năucită.

— Așa înveți să lași ce e mai bun la sfîrșit.

— Tu și tata m-ați învățat asta!

— Copiii trebuie să învețe ce e răbdarea, celor mari nu le folosește să știe să aștepte.

Viața e *ein Augenblick*, fetița despre care vorbea mama nu mai exista, noua adultă care o înlocuise avea nevoie de o nouă educație sentimentală. Erau multe lucruri de care m-aș fi putut descotorosi, începînd cu acel verb, „a aștepta“.

Ne-am ridicat ca s-o pornim spre casă și am hotărît să ne ducem pe acoperiș, la cei doi De Salvo, dar mama s-a oprit jos ca să ia lista cu ceea ce mai trebuia făcut pentru a considera lucrările încheiate. Pe acoperiș nu era nimeni.

Am scos din buzunarul pantalonilor scurți o foaie pe care o găsisem noaptea trecută în sertar, în mijlocul grămezii de hîrtii ce acoperea cutia roșie. Acolo notasem, cu scrisul meu din vremea facultății, o poezie de Amelia Rosselli.

Se il pianto che cede al rimpianto
mi cede il suo liuto,

d'incompiuta tristezza io possa
fare di queste spiagge lente
sforzo imminente.[1]

Am asociat acele cuvinte cu Nikos.

În seara dinainte mă lăsase plină de gînduri confuze și năpădită de emoții, cu un amestec de respect și spaimă față de povestea lui cruntă și totuși spusă cu simplitate. M-am întrebat cum reușise să găsească puterea de a face față durerii, dar mai ales imposibilității de a și-o exprima legitim: nu el, ci alt băiat era iubitul Annei. El nu era decît martorul unui accident de care, orice ar fi spus legea, continua să se simtă vinovat. Era cel care supraviețuise unei iubiri tăinuite și se vedea nevoit să-i poarte povara numărînd de-acum înainte anii fără ea. Cît despre Anna și faptul că se întîlnea și cu Nikos, și cu Marcello, probabil că tînăra amînase să ia o decizie, considerînd că în fața ei se întinde o perioadă nelimitată, că va avea parte de timpul necesar pentru a pune lucrurile la punct, dar viața e *ein Augenblick*, neregularitatea e singura ei regulă, într-o bună zi lucrurile ne scapă din mîini în timp ce noi ne facem iluzii că le controlăm. Iată de ce mă refugiam în ficționalele mele povești adevărate: asupra lor îmi exercitam puterea absolută. Eram stăpînă peste ce scriam. În timp ce construiam personajele și le puneam în mișcare, le consemnam lamentările, interesele, satisfacțiile, la fel ca un zeu sau un despot. Cînd scriam, mă amăgeam că sînt independentă.

Treceam de la conversația cu Nikos la ultima convorbire telefonică cu Pietro ca într-un joc de amintiri încrucișate, întrebîndu-mă cum aș putea face să transfer asupra alegerilor mele un pic din omnipotența scrisului, imaginîndu-mă pe mine

și pe cei din jurul meu ca pe niște personaje dintr-o poveste de-a mea: eu și Pietro căzuserăm, da, dar căzuserăm împreună – poate că, dacă ne țineam de mînă, ne-am fi putut ridica din nou? Numai că lucrurile distruse, *spasciate*, cum ar fi spus în dialect locuitorii Messinei, nu se mai repară.

Am avut un sentiment de ușurare auzind niște pași grei și rapizi: cu oarecare întîrziere, cei doi De Salvo urmau să înceapă o nouă zi de muncă.

Dar în locul lor, de pe scări s-a ivit răvășită mama.

A alergat spre mine, m-a îmbrățișat, plîngea.

— Nikos a murit, a spus ea.

M-am gîndit că e o glumă, una pe care o femeie matură și inteligentă ca ea n-ar fi trebuit să o ia în serios.

M-am gîndit că era o greșeală, se înșelaseră, cine știe despre cine se vorbea, înțelesese ea prost.

M-am gîndit la un caz de omonimie.

M-am gîndit că nu se putea să mi se fi întîmplat tocmai mie. Așa am gîndit-o: un lucru care mi se întîmplase mie, nu lui.

Și eu, și mama am devenit ce fuseserăm dintotdeauna: două femei consternate pe acoperișul distrus al unei locuințe prea mari, pierdute în mijlocul unor lucrări neterminate și al unei triste ți incomplete, una în fața alteia și amîndouă în fața unui abandon.

1. „Dacă plînsul ce se lasă pradă regretului / mi-ar ceda cobza lui, / cu tristețea incompletă eu aș putea / să fac aceste plaje inerte / să se învolbureze iminent“ (n.t.).

Rămas-bun

În mijlocul oamenilor care umpleau domul, am remarcat că nu se auzea clopotul, nu se auzea nimic, nici *Ave Maria* lui Schubert, nici răgetele sumbre ale orologiului mecanic, numai rumoarea oamenilor care se înghesuiau la o înmormîntare. Cu doar două zile în urmă voiam să merg în piața aia ca să-mi recuperez amintirile din adolescență. Acolo nu mai existau amintiri, erau călcate în picioare de o mulțime care se îngrămădea și plîngea, o mulțime care nu voia să creadă ceva incredibil, că un tînăr de douăzeci de ani se omorîse, și amîna milostivă înșirarea detaliilor, dar eu știam că se spînzurase ca tatăl meu în primul vis pe care-l avusesem cu el, cu un cearșaf în jurul gîtului, și că nimeni nu putuse face nimic ca să-l împiedice. În mijlocul acelei mulțimi care vorbește și știe și nu vrea să știe, privind scena acum, cu detașarea pe care o conferă timpul, ne văd pe mine și pe mama, niște figurine rătăcite, una la brațul celeilalte, și chiar și în ziua de azi mă chinuiesc să disting clar primele noastre gesturi. Lacrimile, condoleanțele, uluirea nu sînt reale. Real e preotul care o invită pe sora lui Nikos în amvon, reală e ea, care se împiedică urcînd. Scena are loc la timpul prezent, timpul coșmarurilor, al insomniilor, al obsesiilor, timpul etern în care îndeși trecutul.

Observ dintr-un punct îndepărtat ultima mea zi la Messina.

În fata cu ochi orgolioși care citește cu greu o foaie scrisă cu pixul, plină de amintiri și cuvinte de dragoste, descopăr vocea lui Nikos cînd îmi povestea despre ea, despre mamă, despre Creta și despre tristețe și îl simt că tace în legătură cu cicatricea lui. Acea soră mai mică a lui poartă ochelari de vedere și plînge în timp ce citește, se vede că obrajii i s-au scobit, e îmbrăcată cu un tricou negru, o fustă neagră, pantofi negri. Are pentru fratele ei cuvinte de iubire și de profundă suferință, pe care nu reușesc să le rețin. Din timpul real se scade timpul funeraliilor: cît ele se desfășoară, persoana aceea încă mai e, amprenta a ceea ce a fost e foarte recentă și sufletul nostru se străduiește să înțeleagă. Ochii mei sînt ațintiți la sicriul de lemn, pentru că Nikos s-ar putea trezi, ar putea bate și, pe bună dreptate, ar putea cere să iasă: sînteți nebuni că m-ați închis aici, mă sufoc, ce ați înțeles, ce ați făcut? Nu-mi desprind privirea nici măcar o clipă de pe sicriul acoperit cu flori, eu voi fi nevoită să consemnez bocănitul, lovitura pumnului din interior, urletele sufocate și dorința de aer și dreptate, eu va trebui să mă grăbesc să deschid cînd Nikos o să se întoarcă.

Lîngă mine, mama plînge.

— Era un tînăr atît de frumos! Era tînăr, spune hohotind. Nu e drept, nu e în regulă, insistă ea și îmi caută mîna.

Eu aș vrea să spun ceva, dar nu știu cum s-o fac. Cel puțin să-i ofer sprijin, nici asta nu știu să fac, în vreme ce ea, într-o singură frază, vorbește de Nikos, pe care-l cunoștea de puține zile, și totodată de tatăl meu, cu care a dormit două decenii, fără să facă diferența între ei, vorbește cum vorbește mama, fără să spună lucrurilor pe nume, ci ocolindu-le cu mînie.

În sfîrșit stăm una lîngă alta la o înmormîntare.

Eu și mama putem acum să-i spunem cuiva adio și, prin intermediul unui tînăr, ne luăm rămas-bun și de la celălalt, care a fost odată tînăr. Dar în biserică nu e nici urmă de tatăl meu, nici afară, nici în clopote, nici în sunetul orgii, e absent, nu se află în nici una din navele bisericii, nici printre colegii de școală ai lui Nikos, nici printre rudele lui, sicilienii care locuiesc aici și grecii veniți anume, chemați de nenorocire de pe cealaltă parte a mării. Tatăl meu s-a așezat deoparte. Nu pe el îl jelim azi, ci, eventual, jelim faptul că nu l-am jelit și, caraghioase în hainele noastre negre, furăm o bucată de suferință străină.

În seara aia, după ce mi-am luat rămas-bun de la Nikos, eu unde eram? L-aș fi putut împiedica să se omoare? Aș fi putut întrezări în confesiunea lui din fața casei lui Puparo semnele unui testament? Nici un răspuns nu-i poate liniști pe supraviețuitori. Există un dulap plin cu răspunsuri diferite pe care cei vii le cumpănesc în funcție de ziua pe care o au, există răspunsul pe care Nikos n-a reușit să și-l dea, obsedat de ideea că ratase izbăvirea în curba unui drum. În viața care nu s-a mai petrecut, Anna ar fi găsit puterea să-l părăsească pe Marcello, s-ar fi întors la el ca să poarte o sută de costume de baie negre și s-ar fi sărutat pe o sută de mii de plaje, cu munții de nisip în spatele lor. Dar o viață paralelă nu există nicăieri, nu există decît ce a fost, nimic altceva, și cine știe de cîte ori mintea lui Nikos se amăgise și se blocase la aceeași scenă: săruturile, băile în mare, pantalonii scurți, motocicleta. Devenise un supraviețuitor și așa ar fi rămas pînă la moarte. Nu mai avusese răbdare, își dorise să scurteze timpul care-l despărțea de sfîrșit. Nimeni nu e viu – cu toții sîntem doar *încă* vii. Locuim în timpul lui „deocamdată“.

Tinerii care poartă sicriul pe umeri păşesc cu un calm rece, înţeleg că sînt gropari şi în clipa aceea aud pe esplanadă şuşoteala a doi bărbaţi: ar fi trebuit s-o facem noi. Atunci mi se pare că recunosc în ei un văr, un unchi, chipurile rudelor par mereu o copie urîtă a persoanei pe care am cunoscut-o, am atins-o în treacăt. Mi-o amintesc pe mama tatălui meu, care murise cînd eram mică, bunica aia care mă îndemna să-mi povestesc coşmarurile şi mă ţinea cu ea în patul mare. Cînd îl vedeam pe tata spunîndu-i „mamă“ acelei femei cu pielea de aceeaşi culoare cu a lui, cu acelaşi nas, aceiaşi ochi alungiţi, ea îmi dădea impresia unei oglinzi deformate (era şi efectul vederii tatălui meu redevenit fiu: patru litere, primul lui cuvînt, „mamă“).

În schimb, mama lui Nikos nu-i seamănă, e dolofană şi scundă, are părul creţ şi braţele flasce. Mă aşez în urma celorlalţi ca să-mi exprim condoleanţele şi, cînd îmi vine rîndul, îl îmbrăţişez pe domnul De Salvo, mă întorc către soţia lui, îi iau mîinile într-ale mele, sînt Ida Laquidara, spun şi ea dă din cap că da, Nikos lucra la acoperişul casei mele, adaug şi, cînd o îmbrăţişez, mi se pare că-l îmbrăţişez pe fiul ei şi nu mai vreau să mă opresc, îi ridic antebraţele, îi sărut mîinile într-un gest învechit.

Ultima persoană pe care o văd e iar sora lui, ce stă încremenită în piaţă, în mijlocul unui mare număr de oameni, mică şi solidă ca un lămîi. Apoi sicriul e în maşină şi familia De Salvo nu mai e.

Eu şi mama nu zăbovim. Cînd maşina cu trupul lui Nikos în ea dispare, ne întoarcem înstrăinate la noi şi la mulţime, ritualul s-a încheiat, timpul prezent s-a încheiat, odată ce am

întors spatele domului, ieșim din visul pe care n-am fi vrut niciodată să-l avem și contururile caselor devin iarăși reale.

Atunci eu și mama am pornit pe strada Cavour și, fără să spunem un cuvînt, am trecut de magazine și de băcăniile cu specialități culinare, de cafenele, de liceul unde învățase ea și de strada perpendiculară care ducea la celălalt liceu, unde învățasem eu, și tot tăcute am traversat și torentul Boccetta și am intrat în parcul de la Villa Mazzini, unde în micul lac în care odinioară se scăldau lebedele pluteau doar mucuri de țigară și frunze putrezite. Și am trecut mai departe prin fața copacului vrăjitoarelor, *Ficus macrophylla*, pe care-l regăsisem identic și diferit la Palermo, în Piazza Marina. L-am salutat cu un semn din cap și o tresărire a inimii, așa cum aș fi salutat un vechi prieten venit să-mi aducă alinare după o noapte agitată.

În fine, cînd am ieșit din parc, în fața fîntînii lui Neptun întîmpinîndu-i pe navigatori, i-am adresat mamei o întrebare:

— Ce-o să faci cu acoperișul?

— Important e că familia De Salvo a făcut deja izolația. Poate că o să-mi cadă în cap, asta e. Încă am în urechi vocea lui Nikos, cum zicea el de fiecare dată cînd avea o îndoială: doamnă, știu că vreți să o vindeți, dar să presupunem că nu o vindeți, cel puțin ați rezolvat cu felinarele. Nu credea că o să vînd și atunci e-n regulă: o păstrez așa, cum am păstrat-o mereu. Și cînd mor, hotărăști tu ce faci.

Începea să bată sirocoul, îmi simțeam umerii transpirați și în minte îmi răsunau cuvintele preotului din catedrală, viață veșnică și reunirea cu Tatăl ceresc, îngerii și familia, cei pentru care, a spus el, băiatul va continua să trăiască, cum se întîmplă cu inimile celor buni. Eu nu aveam credință. Nu voiam ca

oamenii să trăiască în inimile altora, voiam să trăiască în lume, împreună cu mine, așa că Nikos, pe care abia îl cunoscusem, urma să-mi lipsească pentru totdeauna.

— Erați la fel: sînteți fii rătăcitori, niciodată mulțumiți. Dar el era atît de mic în comparație cu tine! Te înduioșa? M-am gîndit imediat că o să vă împrieteniți.

— Are cu șaisprezece ani mai puțin. Adică avea, am conchis, ca și cum trecutul acela ar fi fost important.

N-aș fi vorbit niciodată cu mama despre seara de la casa lui Puparo, nu i-aș fi spus niciodată povestea unei cicatrice de pe obrazul stîng, care probabil că îi atrăsese atenția și ei. Nu i-aș fi povestit niciodată viețile Annei și a lui Nikos – nici ei, nici soțului meu, pentru că dialogul acela sincer și îmbibat de vinul de țară era ca o altă cutie roșie pe care aveam s-o păstrez pentru mine. Devenisem, la rîndul meu, o martoră, o supraviețuitoare: Anna și Nikos vor muri odată cu mine.

— Mergem să mîncăm în locul ăla nou, la Muricello? am propus.

Era un restaurant deschis de curînd, vopsit în alb și albastru, cu un decor marinăresc ce amintea de bărci. Mă făcuse curioasă și voiam să merg undeva, să nu mă întorc imediat acasă, nu aveam chef nici să gătesc, nici să pun și să strîng masa. Mama s-a arătat de acord. Ne-au întîmpinat niște angajați amabili, am comandat calamari și pesmeți muiați în apă sărată, preparați cu oțet și ulei, scoici și spaghete cu suc de pește-cu-spadă făcut *a' gghiotta*, cu roșii, măsline și capere, iar eu am luat și un pahar de vin roșu la care mama s-a uitat chiorîș.

— De cînd bei tu la prînz?

— Doar azi.

A fost un prînz cu cîteva rîsete, cum sînt prînzurile după înmormîntări, cînd rîzi simțind încă fiorul morții și îți zici că răposatul ar fi rîs și el cu noi și, poate, de noi. M-am gîndit că Nikos m-ar fi tras de mîneca scurtă a cămășii pe care o purtam și mi-ar fi cerut să încetez cu întristarea. Am plîns un pic, cu aceeași nervozitate pe care o aveam cînd rîdeam, și mama m-a ținut de mîna pusă pe masă așa cum eu nu știusem să o țin pe ea. Apoi mi-a povestit întîmplări din copilăria ei, ceva cu o păpușă pe care o iubea foarte mult, dar pe care a trebuit să o arunce pentru că o altă fetiță, fiica vecinilor, se cățărase pe o canapea înaltă ca să-i scoată ochii și să-i facă în ciudă.

— Era tare frumoasă păpușa aia, a oftat ea. Păpușa Silvana.

— Îți amintești numele păpușilor tale?

— Și numele păpușilor tale. Pe aia pe care încă o ai în cameră o cheamă Teresa.

— Am o mulțime și nu mă mai joc cu nici una.

— Alege-le pe alea pe care vrei să le păstrezi, te-am chemat anume pentru asta. Chiar dacă nu mai vînd, e un prilej să fac ordine.

— Ocupă-te de obiectele mele, îți dau voie. Vrei să știi cine e fiica ta? Iată ocazia. Alege, elimină, *scartafruscia*, *scafulía*. Vezi, acum, că plec, îmi vine și să vorbesc în dialect. Poți să citești jurnalele mele, dacă n-ai făcut-o deja în toți acești ani. Scrisorile pe care mi le-a scris Sara. Poți și să nu citești nimic și să arunci totul. Fă ce vrei și cu păpușile.

Mama nu mi-a răspuns. De altfel, ce îi spusesem de data asta nu luase forma unei întrebări. Nu-i lăsam loc de răspuns.

— Vine Pietro să mă ia de la Villa San Giovanni.

— Te conduc.

— Nu-i nevoie. Traversarea e treaba mea, e cel mai personal lucru pe care-l am și vreau s-o fac singură. Acum mergem acasă, îmi iau valiza și plec. Mamă, dacă în noaptea asta nu reușești să adormi, sună-mă.

— Bine, a spus ea și restul s-a pierdut în cuvinte de rămas-bun.

Există o scenă finală care o să se repete pe vecie la timpul prezent, în rînd cu coșmarurile, insomniile, obsesiile și înmormîntarea. Nici pînă în ziua de azi nu am aflat dacă e adevărată sau am visat-o, așa cum nu știu dacă obiectele ce o însuflețesc au existat și nici dacă femeia de pe vapor, care pleacă de pe insulă, din casa cu acoperișul gata să se prăbușească, departe de mama ei și de absența tatălui ei, de disperarea și moartea unui tînăr de douăzeci de ani, e într-adevăr Ida Laquidara.

Se înserează. Coasta siciliană se întunecă, statuia Madonei din port îi binecuvîntează pe navigatori, clădirile pălesc și într-un colț se vede chiar și ea, casa dintre cele două mări. Mă aplec peste parapet pentru un ultim salut și îmi răsare în minte o altă traversare, formată din discuții despre delfini și primele țigări și beri reci ca gheața, ziua aceea din adolescență cînd am mers la Scilla, de unde urma să mă întorc după ce îmi pierdusem corpul sau, poate, după ce exercitasem cel mai mare control asupra lui.

Atunci vorbeam și mă agitam, dorindu-mi să par cineva, pe cînd în această nouă traversare nu fac nimic: observ, iar străinii îmi apar așa cum sînt, așa cum sîntem, un grup de supraviețuitori, unde fiecare își duce propria bătălie. Văd un șir de bărbați, femei și copii lipsiți de rude, prieteni, amanți, văd

mulțimi de ființe care au traversat moartea și au ieșit zdrobite, tulburate, niciodată la fel. Toți venim de la o înmormîntare, nu doar eu, care am fost cu adevărat la una, toți am pierdut pe cineva și știm cît de lung și de nedrept e timpul ce se întinde înaintea noastră, timpul fără persoana aceea. Timpul pe care o să începem să-l măsurăm, an după an, de la acea pierdere.

Nu știu multe despre viețile celorlalți, însă dacă aș lăsa o mică deschizătură, singurătatea mea s-ar aglomera.

Poate că mîine o să fiu pregătită să-mi întredeschid ușa. Acum nu. Acum mă uit.

Mă uit cine fumează, cine mănîncă portocale, cine are grijă de propriii copii și cine se gîndește la călătorie, fie că se întoarce, fie că pleacă. Poate că în această traversare pe care am făcut-o de nenumărate ori, ca să știu dacă mă întorc sau dacă plec, trebuie să mă întreb dacă e o călătorie cu spatele sau cu fața spre casa mea. Pentru fiecare viață există una singură, cum m-a făcut Nikos să observ cu înțelepciunea celor douăzeci de ani ai lui. Cele în care putem locui sînt multe, dar una e cea care luminează cînd auzim cuvîntul acela, casă. Casă, repet în sinea mea și mă întorc spre continent și spre Roma, care mă așteaptă, casă, repet, acum cu privirea întoarsă spre insulă și spre Messina, care îmi spune adio. Casa mea nu e nici una dintre ele, ea se află în mijlocul a două mări și a două pămînturi. Casa mea e aici și acum.

Cu hotărîre și cu degete iuți, caut fermoarul valizei, îl deschid, scot cutia roșie de metal. O strîng cu ambele mîini pentru un ultim salut, ca și cum ar fi paharul ce-mi fusese oferit în fața castelului dărăpănat al lui Puparo, și o arunc în apa care o primește.

Din acest moment vocea și mirosul tatălui meu, pe care le-am închis și le-am păstrat timp de douăzeci și trei de ani, o să-și găsească mormîntul pe fundul strîmtorii. O să fie înghițite de pești sau de Charybda, care o să iasă cu acest prilej la suprafață, sau o să rămînă prinse în solzii sirenelor lui Homer. Eu o să fiu oricum departe și teatrul meu o să rămînă gol.

Astfel iese din scenă tatăl meu.

Atunci rîd, îndreptată spre ambele coaste ca o zeiță bicefală, stînd în picioare pe vapor, între insulă și continent, în mijlocul oamenilor care nu mă văd, pentru că sînt aplecați peste un telefon sau sînt neatenți, cu privirea cețoasă îndreptată spre gînduri ce nu mă privesc.

Rîd și rîd. Rîd și o epocă se încheie cu zgomotul unui plonjon în apă, în marea care se deschide și înghite, dar nu mai înapoiază. Rîd și iarăși rîd în fața unui mormînt pe care-l știu numai eu, iar ceasul mic de la încheietura mîinii mele bate în sfîrșit ora șase și șaptesprezece minute.

Notă asupra textului

Fraza din mottoul de la p. 7 e preluată din „Infanzia“ de Natalia Ginzburg, text inclus în volumul *Un’assenza. Racconti, memorie, cronache. 1933-1988*, ediție îngrijită de Domenico Scarpa, Einaudi, Torino, 2016.

Versurile de la p. 235 îi aparțin Ameliei Rosselli și sînt extrase din volumul *Appunti sparsi e persi. 1966-1977*, Edizioni Empirìa, Roma, 1997.